570:1.QXD 17.03.2024 13:37 Page 1

KÜRD

DÎPLOMAT

xalqı mübariz və qəhrəman xalqdır
Heydər Əliyev

№ 10 (570) 10-17 mart, Adar, sal, il 2024
Ji meha şûbatê sala 2003-a tê weşandin

Həftəlik İctimai-siyasi qəzet
Rojnama heftename civakî û sîyasî

Qiyməti: 40 qəpik
Hêjaye:

EM KOMKÛJÎYA HELEPÇEYÊ TU CAR BÎR NAKIN, ŞEHÎDÊN HELEPÇÊYÊ HER TIM BI RÊZ BÎR TÎNIN

Səh. 2

Prezident İlham Əliyevin Gürcüstanın Baş naziri İrakli Kobaxidze ilə təkbətək görüşü olub

Səh. 12

"Deskeftiyên Kurdistanê ji berhema xebata Barzaniyê Nemir in"

Səh. 14

Serok Barzanî: Helebce belgeya eqliyeta nemirovane ya neyarên gelê Kurdistanê ye

Səh. 4

Em Yekitiya Civata Kurdên Azerbaycanê şehîdên jenosîda Helebçeyê bi rêz birtînin û serênxwe ber hemû ŞEHÎDÊN Kurdistanê ditewînin

Səh. 8

Leyla Zana, Amed Newrozu'na katılıyor

Səh. 11

Peyama Serokwezîrê Herêma Kurdistanê bi boneya 36 saliya Kîmyabarana Helebce

Səh. 2

Nêçîrvan Barzanî: Bila meha Remezanê ji bo aştî û tebayiyê bibe derfetek

Prezident İlham Əliyev yeni alınmış müasir təcili tibbi yardım avtomobilləri ilə tanış olub Səh. 2

54 sal di ser Rêkeftina 11'ê Adarê re derbas dibin Səh. 12

1905-06-cı illərdə erməni-müsəlman davasında Kürd Xalqının rolu Səh. 5

Karayilan: Em dê Newrozê mizgîniyekê bidin gelê xwe Səh. 18

Qafqazda Şəddadi Kürd dövləti Səh. 6

Ко дню рождения Мустафы Барзани Səh. 19

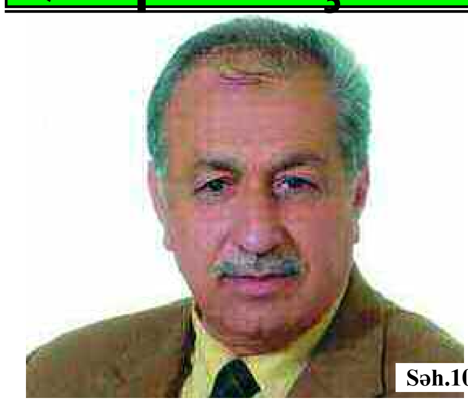

Səh.10

Ənfal

Səh. 10

AX FELEK

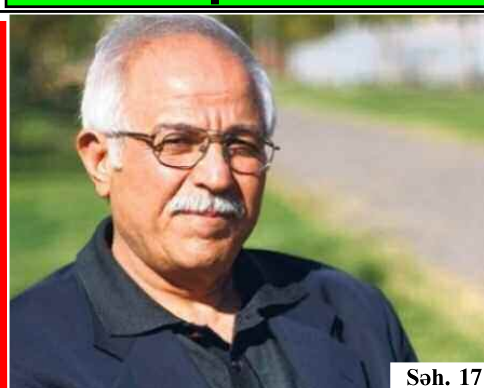

Səh. 17

Gelo 1 û 11 û 12ê Adarê ji bona neteweya kurd tê çi wate ye?

Səh. 20

Kürd xalqının dəyərli oğlu, Azərbaycanımızın fəxri, filologiya elmləri doktoru, professor Şirindil Alışanlı vəfat edib

Prezident İlham Əliyevin Gürcüstanın Baş naziri İrakli Kobaxidze ilə təkbətək görüşü olub

Martın 16-da Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin dövlətimizin başçısının dəvəti ilə ölkəmizdə rəsmi səfərdə olan Gürcüstanın Baş naziri İrakli Kobaxidze ilə təkbətək görüşü olub. Görüşdə ölkələrimiz arasında dostluq və qardaşlıq münasibətlərinin müxtəlif sahələrdə uğurla inkişaf etdiyi qeyd olundu. Gürcüstanın Baş nazirinin ölkəmizə rəsmi səfərinin əməkdaşlığımızın daha da genişlənməsi işinə töhfə verəcəyi bildirildi.

Söhbət zamanı ikitərəfli münasibətlərin perspektivləri və qarşılıqlı maraq doğuran məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparıldı.

Prezident İlham Əliyev yeni alınmış müasir təcili tibbi yardım avtomobilləri ilə tanış olub

Martın 16-da Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyi tərəfindən alınmış müasir təcili tibbi yardım avtomobilləri ilə tanış olub.

Agentliyin İdarə Heyətinin sədri Zaur Əliyev təxliyə zamanı həyati təhlükəsi olanlara təcili tibbi yardım göstərməyə imkan yaradan yeni ambulanslar barədə dövlətimizin başçısına məlumat verib.

Bildirilib ki, ambulansların alınmasında məqsəd əhaliyə göstərilən təcili və təxirəsalınmaz tibbi yardım xidmətinin keyfiyyətini yaxşılaşdırmaqdır. Qeyd olunub ki, İtaliyanın "Iveco Daily 35S15/E4" markalı 100 ədəd təcili tibbi yardım avtomobilindən 66-sı sadə diferensiallı, 3-ü psixiatrik, 20-si reanimobil, 1-i portativ rentgen aparatlı və 10-u perinatal küvəzlidir. Avtomobillər xəstə səhiyyə müəssisəsinə aparılarkən artıq yolda müalicəyə başlamağa imkan verən ən müasir tibbi avadanlıqlarla təmin edilib ki, bu da ən ağır vəziyyətdə olan pasiyentlərin təhlükəsiz daşınmasına imkan verir. Perinatal küvəzli təcili yardım avtomobilləri patoloji yenidoğulmuşların tibb müəssisələrində göstərilməsi mümkün olmayan tibbi xidmətləri almaları məqsədilə müvafiq perinatal mərkəzlərə çatdırılması üçün nəzərdə tutulub. Müxtəlif psixi pozğunluqlardan əziyyət çəkən xəstələrin daşınması üçün nəzərdə tutulan təcili tibbi yardım avtomobillərində xüsusi arakəsmələr quraşdırılıb.

Bütün avtomobillər qatlanıb açılan xərək, onurğa taxtası, boyun şinası və ilkin tibbi yardımın göstərilməsi üçün zəruri cihaz və avadanlıqlarla təchiz olunub. Ambulansların təchizat səviyyəsi xəstələrə bütün lazımi ilkin, təcili və təxirəsalınmaz tibbi yardımın göstərilməsinə və reanimasiya tədbirlərinin icrasına imkan verir. Nəqliyyat vasitələri dağlıq relyefdə və yolsuzluq şəraitində təcili tibbi yardım briqadasının rahat və təhlükəsiz hərəkətini təmin edir.

Zaur Əliyev bildirib ki, icbari tibbi sığortanın tətbiqindən sonra ümumilikdə 349 ambulans alınıb. Qeyd olunub ki, təcili və təxirəsalınmaz tibbi yardım xidmətinin keyfiyyətinin yüksəldilməsi istiqamətində mühüm tədbirlər bundan sonra da davam etdiriləcək.

Qeyd edək ki, avtomobillərin bölgüsü Tibbi Ərazi Bölmələrini İdarəetmə Birliyi (TƏBİB) tərəfindən "Dövlət Şəhərsalma Norma və Qaydaları. Şəhər, qəsəbə və kənd yaşayış məskənlərinin planlaşdırılması və tikilib abadlaşdırılması" normalarına əsasən aparılacaq.

Serok Barzanî hatina Remezanê pîroz kir

Serok Barzanî hatina meha Remezanê bi peyamekê pîroz kir.

Serok Barzanî di peyama xwe de got, "Ji Xwedayê mezin hêvîdar im ev meha pîroz bibê cihê xêr û bereket û aramiyê ji bo gelê me."

Peyama Serok Barzanî ya ji bo Remezanê bi vî awayî ye:

"Bi navê Xwedayê mezin û dilovan,

Bi helkefta hatina meha pîroz a Remezanê pîrozbahiya xwe pêşkêşî hemû Misilmanên Kurdistan, Îraq û cîhanê dikim.

Ji Xwedayê mezin hêvîdar im rojî û nimêj û nizaya her kesî qebûl bike û ev meha pîroz bibê cihê xêr û bereket û aramiyê ji bo gelê me."

Wezareta Ewqaf û Karûbarên Ayînî ya Herêma Kurdistanê ragihandibû ku li Herêma Kurdistanê sibe rojî dest pê dike.

Nêçîrvan Barzanî: Bila meha Remezanê ji bo aştî û tebayiyê bibe derfetek

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî bi boneya hatina meha Remezanê peyamek belav kir. Nêçîrvan Barzanî, Remezan li hemû misilmanên Kurdistan, Îraq û cihanê pîroz kir û got: "Ez hêvîdar im ku Remezan bi xwe re aramiyê bîne û ji bo me hemûyan bibe meha xêr û xweşî û dilrehetiyê." Serokê Herêma Kurdistanê hêvî kir ku hemû alî ji peyamên Remezanê sûdê bibînin û ev meh ji bo tebayî, lebûrîn, xebata bihevre, aştî û niştimanê bibe derfetek. Nêçîrvan Barzanî di dawiya peyama xwe de got, "Xwedayê mezin gelê me û welatê me biparêze û rojiya me qebûl bike."

Wezareta Ewqaf û Karûbarên Ayînî ya Herêma Kurdistanê ragihandibû ku li Herêma Kurdistanê sibe rojî dest pê dike.

Mesrûr Barzanî: Gelê Kurdistanê ti carî rê nade Iraq vegere serdema dîktatoriyê

Serokwezîr Mesrûr Barzanî di salvegera rêkeftina 11ê Adarê de ragihand, "Gelê Kurd ti carî rê nade Iraq vegere serdema dîktatoriyê." Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî îro bi boneya salvegera Rêkeftina 11ê Adara 1970ê peyamek belav kir. Serokwezîr Mesrûr Barzanî di peyama xwe de got: "Îro pêncî û çaremîn salvegera ragihandina Rêkevtina 11ê Adara 1970ê ye, ku destkefteke dîrokî ya Şoreşa Mezin a Eylûlê bi serokatiya nemir Barzanî bû." Amaje bi wê jî kir: "Şoreş, xweragirî û qurbanîdana gelê Kurd, hikûmeta Iraqê yaw ê demê neçar kir ku hinek mafên rewa yên gelê Kurd nas bike. Bi taybetî rêkeftin li ser sererastkirina destûra demkî û naskirina wê yekê ku Iraq ji du neteweyên sereke (Ereb û Kurd) pêk tê û destûrî jî mafên neteweî yên gelê Kurd nas bike."

Herwiha da zanîn: "Lê di dawiyê de rejîma Iraqê ji wê rêkeftinê gav bi paş ve avêt û dest bi şer û dijberiya gelê Kurdistanê kir û di dawiyê de Îraq rastî wêranî û karesateke mezin hat ku heta niha jî gelê Iraqê berdêla wê dide."

570:1.QXD 17.03.2024 13:37 Page 3

HƏLƏPÇƏ FACİƏSİ HEÇ ZAMAN UNUDULMAYACAQ

Tahir Süleyman Hələpçə şəhidlərini ziyarəti zamanı

İRAQ KÜRDÜSTANINDA KÜTLƏVİ QƏTL

İyirmi səkkiz il öncə, faşist Səddam tərəfindən Hələbçə qəsəbəsinə atılan kimyəvi bombalar nəticəsində 5000 insan öldü, 7000 insan isə müxtəlif dərəcəli sağalmaz yara aldılar.

Hələ İran- İraq müharibəsi zamanı irqçi Baas partiyasının rəhbəri, İraq prezidenti,diktator Səddam Hüseyn I Dünya müharibəsindən sonra BMT-nin qadağan etdiyi "Sənf", "Tabun", "Sınır"-adlı kimyəvi qırğın silahlarından istifadə etmişdir. Qadağalara baxmayaraq o, 1984-cü ildən, İraq Kürdüstanının müxtəlif şəhər və qəsəbələrini bombalayan zaman həmin bombalardan istifadə etmişdir.

1988 -ci ilin martın 16-da xalqın Novruz bayramına hazırlaşdığı bir zamanda, gözlərini qan tutmuş faşist Səddam, Kürdüstanın Hələbçə, Hurmal, Dauçayla, İnar, Sirva və Şexuasan yaşayış məntəqələrinə kütləvi qırğın bombaları atdırmışdır.

Təkcə 70 000 dinc əhalisi olan Hələbçə şəhərinə atılan kütləvi qırğın bombaları zamanı 5000 insan ölmüş, 7000 insan isə müxtəlif dərəcəli yanıq yaraları almışdır ki, onların müalicəsi yoxdur. Nəticədə minlərlə uşaq, qadın-qoca cəsədləri ilə ölü bir qəsəbəni andıran Kürdüstanın Hələbçə şəhəri II Dünya müharibəsindən bu yana ən dəhşətli vəhşiliyə bir səhnə olmuşdur. Vaxtı ilə dünya ictimaiyyətı faşist Səddama qarşı tədbir görsəydi, çox güman ki, nə Hələbçə qətliyamı, nə də sonrakı müharibələr baş verməzdi.

Gec də olsa bu gün ABŞ-ın prezidenti və dünya ictimaiyyəti qatil Səddam Hüseynə qarşı qəti qərara gələrək qaniçənin rejimini dəyişdilər. Faşisti, özü hazırladığı və on minlərlə günahsız insanları asdığı dar ağacından asdılar. Əgər sistem dəyişilməsəydi çox güman ki, ölkəsinin vətəndaşlarına qarşı kütləvi qırğın silahı işlədən vəhşi, yəqin ki, bundan qatqat güclü kütləvi qırğın silahları qonşu dövlətlərə qarşı da istifadə edə bilərdi, belə zalımların qarşısı dünya ictimaiyyəti tərəfindən vaxtında alınmalıdır!

Sonda mübariz qəhrəman kürd xalqı, İraq parlamentinə Hələpçə qətliyamını soy qırım kimi qəbul etdirdi.

Bu bayram günlərində dünyanın bir sıra demokratik ölkələri, Hələpçə qətliyamını anır və Suriya kimi Novruz bayramını qana boyayan ölkələri isə lənətləyirlər.

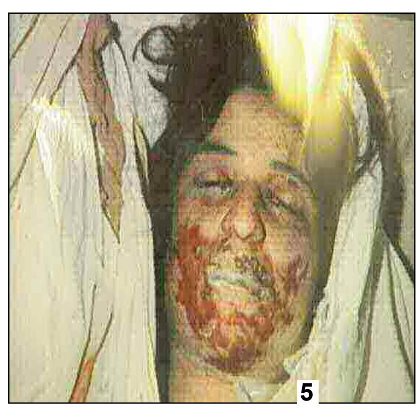

Serok Barzanî: Gelê Kurdistanê bi rêya çespandina doza xwe ya rewa di xebat û têkoşîna xwe de berdewam dibe

Serok Barzanî di 54emîn salvegera rêkeftina 11ê Adarê de tekezî li ser “Peyama aştî û pêkvejiyana gelê Kurdistanê”

dike û dibêje: “Gelê Kurdistanê bi rêya çespandina doza xwe ya rewa, di bxebat û têkoşîna xwe de berdewam dibe.”

Serok Mesûd Barzanî bi boneya 54 saliya peymana 11ê Adara 1970ê, îro peyamek belav kir û tê de ragihand: “Rêkeftina 11ê Adarê berhema Şoreşa Eylûlê ya bi serpereştiya nemir Barzanî û têkoşîn û qurbanîdana Pêşmerge û hemû pêkhateyên Kurdistanê li hember zulma desthilatdarên Iraqê bû.”

Herwiha diyar kir: “Ev berhema tekoşîna xurt bû ku ji bo vegerandina maf, dabînkirina demokrasî, hevkarî û pêkvejiyana hevbeş dest pê kir û hikûmeta wê demê ya Iraqê neçar kir ku hindek mafên gelê me nas bike.”

Serok Barzanî tekez dike: “Di 54emîn salvegera Rêkeftina 11ê Adarê de em tekezî li ser peyama aştîxwazane, pêkvejiyana gelê Kurdistanê dikin. Em dubare dikin ku gelê Kurdistnê ji bo bidestxistina mafên xwe gelek qurbanî dane û bi çespandina doza xwe ya rewa di xebat û têkoşîna xwe de berdewam dibe.”

Jîyan û bi serhata Egîdê Qadirî

Egîdê Qadirî sala 1938-an li Gundê Seyîd Kotaniya Vediya Ermenistanê hatiye dinyayê, sala 1999-an li Bakûya Azerbaycanê rehma Xwedê dike.

Malbata Egîtê Qadirî di salên 1926-1927an de, piştî serhildana Şêx Seîd, ji ber zilm û zora Roma Reş tevî 1700 malbatên eşîra Brûka koçber dibin, mal û milkên xwe di cih de dihêlin û ji çemê Erez, derbasî Qafqasyayê dibin. Egîtê Qadirî, di sala 1938an de li Gundê Seyîd Kotaniyê li nehiya Vêdiyê ya girêdayî Komara Ermenistanê ji dayik bûye.

Qadirî di sala 1963an de, li Zaningeha Pedagojîyê ya ser navê X.Abovyan li bajarê Erivanê, Fakulteya ziman, wêje û dîrokê (para Azeri) xelas kiriye. Qadirî li bajarê Bakuyê di dibistanê de wekî dersdar kar kiriye û bi afirêneriya edebiyata Kurdî re mijûl bûye. Helbestên wî di salên cuda cuda di rojname û berevokan de ronayî dîtine.

Di sala 1971ê de pirtûka xwe ya bi navê "Lîrîka Helbestên Feqiyê Teyran” weşandiye. Ev, pirtûka wî ya yekemîn e.

Di pirtûka wî ya bi navê “Kûlîlken Çiya” de; hesret, nalîn, gazî, guman, rastî, hêvî û baweriya azadiya Kurdistanê heye. Ev bawerî pey nasbûna pirtûka “Kûlîlka Çiya” bi zimanekî şirîn, xweş û poetîk ve, bandoreke mezin li ser xwendevanan jî çêdike.

Egîtê Qadirî di sala 1999an de, li bajarê Baku’yê çû ser dilovaniyê.

G U L Î Z E R

Gerdena te şemdan dide, Gulîzer,
Bejn û bala te heykel e sîm û zer,
Ji hûba te bûme bengî sewdaser,
Dev lêvê te şekrê şamê, Gulîzer.

Sûretê te sor gevez ça hinar e,
Xal xetê te tev de nexşê guhare,
Evîna te ez kirime dîn û har,
Dîn û harê te gulê me, Gulîzer.

Naz horînga nûr şemdana qudretê,
Sûlavlêka li ser banê cinetê,
Min re were rehm û kerem mirwetê,
Birîndarê te gulê me, Gulîzer.

Gulîzercan çavê te yê nexşîn in,
Hinarê te merxik gulava bin in,
Bengî ez im ser te maşuq evîn im,
Evîndarê te gulê me, Gulîzer.

Ez dizanim tu bedewa kurdan î,
Tacê zêrîn beyta Feqiyê Teyran î,
Zîna bedew hûba Ehmedê Xanî,
Dilxedarê te gulê me, Gulîzer.

Ez heyrana kenê te yê şekirî,
Nûr nedera dêmê te yê vekirî,
Ji hûba te pir nexweş e Qadirî,
Tengezarê te gulê me, Gulîzer.

E Ş Û J A N

Şev e, dîsa xew nakeve çavê min
Ah û zar im, alav digre dilê min
Dişewîtim, diperîtim dil û çan
Ev eş û jan te daye min, Kurdistan.

Bedew rindî, gulistana rengînî
Bona Kurda timî, her wext şirîn î.
Ez çi bikim, dilê me de birinî
Birina dil te daye me, Kurdistan.

Dinê zane bax û baxçe te rind in
Çar aliyê te temam bajar û gund in
Çiyayên te ji hemû çiyan bilind in
Evan çiyana te dane me, Kurdistan

Bê welatî zehf derdekî giran e
Bindestiya te me re êş e û jan e
Şev û roja Kurda ax û eman e
Ax û elem te daye me, Kurdistan.

Ereb, Farsa, Tirkê decal zulmkara
Kurdistanam hildan kirne çar para.
Talan kirin, wêran kirin deşt-zozan
Ev talanî bonam derde, Kurdistan.

Qadrî bes e, bişewîtî, binalî
Bona Kurda, Kurdistanê bedhalî.
Agadar be, pey tariyê rona ye
Nêt mereme temam Kurda ev şa ye.

E z ê B ê m

Weki ez mirim û çûm
Tirba sar da cîwar bûm
Kete çavêm xwelî û qum
Xema neke yara min
Tu bizanibe ezê bêm.

Tu cara tu negirî
Guliya zirav vegirî
Li ser tirbam bibi sî
Hêviya min be her demê
Tu bizanibe ezê bêm.

Wekî hat bahara al
Neke axîn nalenal
Hêviya min be karxezal
Weki bû xûşînya cem
Tu bizanibe ezê bêm.

Em Yekitîya Civata Kurdên Azerbaycanê şehîdên jenosîda Helebçeyê bi rêz bîrtînin û serênxwe ber hemû ŞEHIDÊN Kurdistanê ditewînin

36 sal berê, di roja 16-ê Adara 1988-an de, li Helepçeya Başûrê Kurdistanê, Rejîma Seddam Huseyinî, bi bombeyên kîmyewî zêdeyî 5000 kurd qetil kirin. Piranîya qurbanîyan zarok, jin, pîr û kal bûn.

Li Helebçeyê ne bes 5000 hezar mirov; lê herweha wîcdanê mirovahîyê jî hate qetilkirin. Jenosîda Helebçeyê tawaneke mirovahîyê ye.

Ev, ne tenê wahşet û qirêjîya Seddam Husênê faşîst û dîktator bû; herweha ev ji bo mirovahîyê jî şerm û lekeyek mezin e.

Gava ku li Helebçeyê ev jenosîd dihate pêk anîn, mixabin hemû dewletên herêmê û cihana erebî, Yekitîya Sowyetan, Japonya, Çîn, Dewletên Ewropa û Dewletên Yekbûyî yên Amerîkayê jî bêdeng man û çavên xwe ji vê qirkirin û jenosîdê re girtin. Piştî 36 salên jenosîda Helepçeyê, gelê Kurdistanê hîna jî tûşî komkujî, qetlîam û kuştin, neheqî û wêranîyan dibe.

Ji bo ku miletê Kurd û pêkhateyên Kurdistanê negihêjin mafên xwe yên neteweyî û demokratîk, ji bo ku ew li tu derê statuyek siyasî bi dest nexin; dewletên Tirkîye, Îran, Iraq û Sûrîyeyê teva hemû nakokîyên nav xwe jî, bi plan,êrîş û stratejîyên piralî û cihêreng, yên li dijî miletê kurd hevkarîya xwe didomînin.

Dewletên mezin yên cîhanê jî çawa ku çavên xwe ji jenosîda Helebçeyê girtibûn, îro jî çavên xwe ji êrîş, dagirkirin û planên van her çar dewletên dagirker digirin.

Careke din wîcdanê mirovahîyê li her bihusteka axa Kurdistanê tê qetilkirin. Careke din şerm û lekeyeke mezin li ênîya mirovahîyê dikeve.

Belê, herweha careke din birîna me ya kûr ya ku em bi destên xwe mala xwe xera dikin, dide der. Careke din, em li her çar perçeyên Kurdistanê jî, bi destê xwe bêtifaqîya neteweyî kûrtir dikin; carek din em hişmendîya netewî jar û hejar dikin; û carek din em bi destên xwe rêya azadî û serxwebûnê dirêjtir dikin.

Lê, li gel van hemû kiryar û rastîyên neyênî jî, doza azadî û rizgarîxwazîya neteweyî ya Kurdistanê berdewam dike. Çawa ku jenosîdên Helebçe û Enfalan nikarîbûye rê li ber têkoşîna gelê me bigire; tu êrîş, qetlîam û wêrakirinên dewletên dagirker ên ku bi awakî sîstematîk berdewam dikin jî, dê nikaribe rê li ber doza ji bo welatekî serbixwe, miletekî azad û civateke demokratîk bigire.

Emê vê birîna xwe ya dîrokî ya bêtifaqêyê, bi tifaq û hişmendîya netewî, bi siyasetek serbixwe û bi şexsîyet bipêçin. Miletêk Kurd miletekî dîrokî ye; di tu demê de serî li hemberî dagirkerî û kolonyalîstan serê xwe netewandîye; berxwedan û serhildana li dijî dagirkerîyê ya ji bo serxwebûn û azadîyê bûye çandek jiyana netewa Kurd.

Bila dijminên netewa Kurd baş bizanibin ku em ji vê rêya rewa venagerin û tu şika jê turneye ku em dê bi ser kevin.

Em bangî Netewên Dewletên Yekbûyî dikin da ku weke fermî jenosîda Helebçeyê qebûl bike.

Di 36-emîn salvegera jenosîda Helebçeyê de, em faîl û piştgirên vê jenosîdê rûreş û şermezar dikin!

Em Yekitîya Civata Kurdên Azerbaycanê şehîdên jenosîda Helebçeyê û hemû pakrewanên Kurdistanê bi rêzdarî bibîrtînin.

Tahir Silêman
serokê Yekitîya Civata Kurdên Azerbaycanê û sernivîsarê rojnama “Dîplomata Kurd”
Bakû, Azerbaycan.
16.03.2024

570:1.QXD 17.03.2024 13:37 Page 5

1905-06-cı illərdə erməni-müsəlman davasında kürd xalqının rolu

(Əvvəli ötən sayımızda)

HUMAY BƏY GƏRAY BƏY OĞLUNUN QƏTLİ

Şuşa qalasının sakini Gəray bəyin oğlu Humay bəy ermənilərlə vuruşan dəstənin başçısı idi. Humay bəy mahir döyüşçü olduğundan camaata müharibə aparmağın üsullarını təlim edirdi. Bir gün beləcə təlim keçərkən oraya bir kazak gəlib çıxdı. O, əlini yuxarı qaldıraraq Humay bəyə təzim edib irəli gəldi. Kazak Humay bəylə əl tutduqdan sonra rusca ona dedi ki, bu tayfa (erməni) nə üçün bu nahaq davanı salıb xalqın rahatlığını kəsir. Humay bəy ona dedi ki, ermənilər özləri bu davanı başlayıblar, özləri də cəzasını çəkəcəklər. Bu vaxt Humay bəy geri döndü ki, təlim keçdiyi müsəlmanlara nə isə desin, bu zaman həmin namərd, məlun kazak Humay bəyi arxadan güllə ilə vurub şəhid etdi. Kazak Humay bəyi vuran kimi qaçıb ermənilərin içinə girdi. Sonradan məlum oldu ki, həmin kazak erməni imiş.

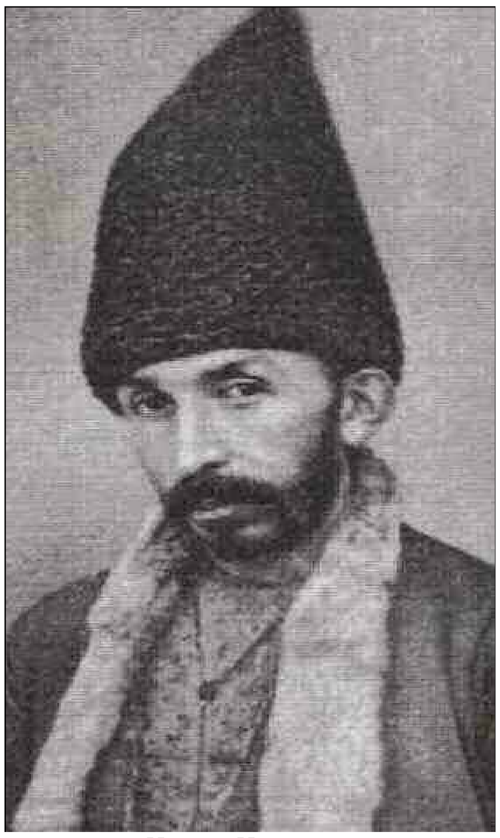

Mir Möhsün Nəvvab

QACAR KƏNDİNİN ƏHVALATI

(1323-cü il zilhiccə ayı)

Erməni tayfası kəndlərdən bir neçə dəstələr yaradaraq Qacar kəndinin üstünə hərəkət etdilər. Qacar kəndinin bir tərəfdən yerləşdiyi ərazi təhlükəli idi. Çünki Qacar kəndi erməni kəndləri ilə əhatə olunmuşdur. Bu rayonda müsəlmanlar az idi. Ermənilər əvvəlcə kəndin kənarında yerləşən üç evə hücum edərək həmin evlərdən birinə və həyətlərdə yığılmış ot tayalarına od vurub yandırdılar. İki nəfər müsəlmanı şəhid etdilər, birini isə yaraladılar. Əhvalatdan xəbərdar olan kimi Qacar kəndinin əhalisi yaxşı tədarük etdikləri silahlarla silahlanaraq ermənilərin qarşısına çıxdılar və onları hər tərəfdən gülləyə tutdular. Atışma bir neçə saat davam etdi.

Ermənilərin Qacar kəndinə hücum etmələri haqqında xəbər tutan kimi ətraf müsəlman kəndlərindən çoxlu atlılar və piyadalar Qacar əhalisinin köməyinə gəldi. Köməyə gələn qüvvələrlə Qacar kəndinin döyüşən igidləri erməniləri mühasirəyə alaraq nərələr çəkib «A gədə, dur gəldim» deyir və onları gülləyə tuturdular. Qacar əhalisi kəndin içindən, köməyə gələn qüvvələr isə arxadan erməniləri qırmağa başladılar. Müsəlmanlar «Ya Əli!» nərəsi çəkə-çəkə onları təqib edib qırırdılar. Beləliklə, onları Tağ və Tuğ kəndinə kimi qovdular. Hər tərəf erməni meyidləri ilə dolu idi. Çoxunun tüfəngi, tapançası, patron və patrondaşları yanlarında düşüb qalmışdı. Qacar kəndinin ətrafında 135 nəfər yollarda və 265 nəfər isə çöllərdə erməni öldürülmüşdü. Beləliklə də, ermənilərin Qacar kəndinə hücumu onlardan 400 nəfərin ölümü ilə nəticələndi.

Müsəlman dəstələri Qacar kəndinə hücum etmiş erməniləri məğlub etdikdən sonra sərsər küləyi kimi Dirəxtin kəndinin üstünə gəldilər. Burada olan ermənilərin bir qismi qaçıb canını qurtardı, ələ düşənlər isə qətlə yetirildi. Dirəxtin kəndindən sonra müsəlman dəstələri Əfşar kəndinə hücum etdilər. Burada olan ermənilərə lazımı zərbələr endirdikdən sonra Təcavirt binalarını və üç erməni dəyirmanını da dağıtdılar.

Bu əhvalatdan bir neçə gün keçdikdən sonra bir erməni gizlincə gəlib, Qacar müsəlmanlarına xəbər verdi ki, bizim ermənilərdən bir neçəsi geyimini dəyişərək kazak çinovniki paltarında gəlib sizin silahlarınızı yığmağa cəhd edəcəkdir. Onların məqsədləri budur ki, silahları yığdıqdan sonra tökülüb sizi qırsınlar. Amma Allah xatirinə, mənim adımı çəkməyin, çünki mənim buraya gəldiyimi qımdatlar bilsələr, nəslimi yer üzündən silərlər.

Müsəlmanlar onu arxayın etdilər. Bir neçə gündən sonra Qacar kəndinə bir general və yanında da neçə atlı kazak gəldi. General kəndin böyüklərini çağırıb əmr etdi ki, kənddə nə qədər tüfənginiz var, hamısını gətirib təhvil verin, əks təqdirdə kəndiniz top atəşilə viran ediləcək. Müsəlmanlar dörd tüfəng gətirib verdikdən sonra generala dedilər ki, bütün silahları toplayanadək buyurun içəridə əyləşin. General çinində olan və kazaklar atdan düşüb içəri girdilər. General təşəxxüslə bir hündür yerdə əyləşdi, kazaklar isə onun yanında ayaq üstədayandılar. Müsəlmanlar isə bərkdən bir-birini səsləyərək deyirdilər:

— Ey kənd əhli, tüfənglərinizi yığın tez gətirin ki, general məəttəl olmasın.

Bir az keçdikdən sonra bir neçə nəfər əllərində tüfəng içəriyə girərək generalı və kazakları güllələyib öldürdülər. Onların silah və atlarına da sahib oldular.

İRAN VƏ QARABAĞ ATLILARININ HÜCUMU

(1323-cü il zilhiccə ayı)

İran təbəələrindən ibarət top və tüfənglə silahlanmış dəstə Ağdama gəldi. Ağdamda olan qalalılardan 100 nəfəri Şuşaya gələrək xəbər verdilər ki, iranlı qardaşları onlara sursat gətirmiş və qış günündə müsəlmanlara kömək etmək üçün zəhmət çəkib Ağdama gəlmişlər.

Ağdamda iranlı qardaşları əyanlar və camaat böyük ehtiramla rahat mənzillərdə yerləşdirdilər. Bir neçə gün yaxşı istirahətdən sonra iranlı qardaşlar bildirdilər ki, biz buraya aş-plov yeməyə gəlməmişik. Bizim məqsədimiz müsəlman qardaşlarımızı erməni quldurlarından müdafiə etməkdir. Bu minvalla 15 gün keçdikdən sonra İrandan gələn atlılarla birlikdə Qarabağ igidləri Aranzəmin və Pircamal kəndlərinin üzərinə hücum etdilər. Onlar gülləni qənaətlə işlədərək çox erməniləri xəncər və qılıncla öldürürdülər. Bu minval ilə hər iki kənddən 213 nəfər erməni öldürdülər. Ermənilərin çoxu meşələrə və dağlara qaçaraq ağacların arasında, qayalıqlarda gizləndilər. Hücum başa çatdıqdan sonra iranlılar öz ölkələrinə qayıtdılar.

HACI ABBASIN ƏHVALATI

Hacı Abbas belə deyir ki, dava sakitləşdikdən sonra ermənilərin əksəriyyəti ayrı-ayrı vilayətlərə getməyə başladılar. Bir gün mən yolla gedərkən Muğdusi oğlu Minas adlı bir sövdəgər qarşıma çıxdı. O, külfəti ilə birlikdə arabada Tiflisə gedirdi. Məni görcək dedi ki, Hacı, Allah sizi saxlasın, görürsən sizin müsəlmanlar məni nə günə saldılar? Din haqqı, mənim o qədər dövlətimdən çiynimə saldığım bircə bu şal qalıb. Bu mənim həm paltarım, həm də yorğan-döşəyimdir.

Minasın oğlu atasına dedi ki, zərər yoxdur, bu günün sabahı var. Əlbəttə, biz də əvəzini çıxarıq. Sonra mən Minasın oğluna dedim: —Ey oğlan, yadında varmı ki, davadan irəli mən sizin evin qabağından gedirdim. Gördüm ki, sən evin balkonunda durubsan. Bu zaman sizin balkonun altından bir qoca müsəlman keçirdi. Sən onu görən kimi daş ilə vurdun. Kişi

səbəbini soruşanda sən o kişiyə açıqlanıb dedin ki, mən qəsdən səni vurdum. O kişi də sənə dedi ki, mənə etdiyin bu zülmə görə Allah-təala sizin evinizi xarabaya döndərib, sizi də zəlil etsin. İndi həmin kişinin bəd duasıdır ki, sizi tutdu. Eviniz malınız tamam yanıb, özünüz də belə zəlil günə qalmısınız. Allah-təala adildir, haqqı nahaqqa verməz. Bir də ki, davanı və mərdümazarlığı ermənilər saldı, müsəlmanların sizə heç bir iddiası yoxdur.

SİSYAN KƏNDİNİN ƏHVALATI

Ermənilər böyük və qüvvətli dəstə yaradaraq müsəlmanların yaşadıqları Sisyan kəndinə hücum etdilər. Kənd sakinlərinin silahları və patronları az olduğuna görə döyüş onlar üçün ağır keçdi. Erməni quldurları kənd əhalisindən 20 nəfərini öldürdü, xeyli insan isə yaralandı. Müsəlmanlar az olsa da, bu şəhidlərin əvəzini çıxdılar. Bir neçə saat atışmadan sonra ermənilər geri qayıtdılar. Həmin günün səhərisi Sisyan kəndinin əhalisindən bir neçə nəfər Qalaya gələrək imkanları daxilində tüfəng və patronlar alıb kəndə gətirdilər. Bununla yanaşı, onlar Sisyan kəndinin ətrafında yerləşən müsəlman kəndlərinə, o cümlədən kürd tayfasına müraciət edib kömək istədilər. Sisyana ətraf kəndlərdən kömək gəldikdən sonra ermənilər yaşayan Darabas kəndinə hücum etdilər. Onlar kəndi hər tərəfdən mühasirəyə alaraq kəndin içinə doldular. Kənd əhalisindən olan kişiləri qətlə yetirdilər. Müsəlmanlar kənddə olan övrət-uşaqlarla işləri olmayıb onları döyüş meydanından kənara çıxarırdılar. Müsəlman igidləri Darabas kəndində öz əməliyyatlarını başa çatdırdıqdan sonra geri qayıtdılar. Səhərisi gün isə Lori kəndinin üstünə yeridilər. Bu kənddə də ermənilərə qüvvətli zərbələr endirərək böyük qənimətlə Sisyana qayıtdılar.

VAĞADÜ DAVASI

(1323-cü il zilhiccə ayı)

Yuxarıda zikr olunan əhvalatdan bir neçə gün sonra erməni tayfası yenə də toplaşaraq müsəlman kəndlərinə hücum etmək üçün bir dəstə yaradır. Yaxşı silahlanmış bu erməni dəstəsi Stepan Stepanyans adlı bir qımdatın rəhbərliyi altında atlanaraq Vağadü müsəlman kəndinə hücum etdilər. Vağadü kəndi Sisyan mahalında yerləşirdi. Orada yaşayanların hamısı müsəlman idi. Erməni dəstəsi kəndi mühasirəyə alırlar. Qabaqcadan hazırlıq görərək silah və patron tədarük etmiş və gizli yerlərdə səngərlər düzəltmiş Vağadü kəndinin əhalisi tez bir zamanda silahlanaraq səngərlərə, damların, daşların dibində müdafiə üçün hazırlanmış mövqelərə girərək erməniləri hər tərəfdən atəşə tutmağa başladılar. Birinci atışmada müsəlman igidləri əlli nəfərdən çox erməni vurub yıxdılar. İkinci atışmada isə ölən ermənilərin sayı yetmişdən çox idi. Üçüncü dəfə onlar «Ya Allah», «Ya Əli, səndən məməd» deyib daha şiddətli atəş açmağa başladılar və yüz nəfərəcən erməni öldürdülər. Ermənilərə rəhbərlik edən Stepan Stepanyans adlı qımdat karıxıb bilmirdi ki, nə etsin. Bu zaman müsəlmanların atəşindən üç güllə ona dəyib yerə sərdi. Ermənilər öz başçılarının yerə yıxılaraq çabaladığını görən kimi qaçmağa başladılar. Müsəlmanların təqib etdiyi ermənilərin bir hissəsi Stepanyans vurulan yerə gəldilər. Gördülər ki, hələ ölməyib. O, əlindəki tüfəngi götürüb daşa çırpdı ki, müsəlmanlara qismət olmasın. Tüfəngin qundağı sınsa da, özü salamat qaldı. Sonra da əli titrəyə-titrəyə qoynundan bir dəstə əskinas çıxarıb dişi ilə parça-parça etdikdən sonra yıxılıb öldü. İrəli gəlib gördülər ki, həmin əskinaslar yüz manatlıq pullar imiş. Təxmin etdilər ki, onun üstündə bir neçə min manat pul var imiş. Belində də bir onaçılan qəribə tapança var idi. Deyilənə görə, onun qoltuğundan bir kağız da çıxıb. O kağızda bu sözlər yazılıbmış: «Qafqaz ermənilərinin qubernatoru Stepanyans».

(Ardı var)

570:1.QXD 17.03.2024 13:37 Page 6

Qafqazda Şəddadi Kürd dövləti

(Əvvəli ötən sayılarımızda)

Əbu Mənsur isə vəziyyətdən istifadə edərək dövlətə xəyanət etmək fikrində idi. Əbu Mənsur özünə yaxın olan əmirlərlə razılaşıb Şəddadilərin düşmənlərinə qarşı tikilən bir neçə qalanı həmin dövlətlərə təslim etmək qərarına gəlmişdi. Əbu Mənsur Tatiyan, Muckəng və əl-Beyza qalalarını Şəki hakiminə, Gərmistan qalasını didoylılara, Kirdman qalasını abxazlara, Rustaq qalasını isə rumlulara vermək istəyirdi. (Yenə orada, səh. 18) Münəccimbaşıya görə, Əbu Mənsur bunu Arranın və Şəddadilər dövlətinin əzəmətini məhdudlaşdırmaq və onu zəiflətmək məqsədilə edirdi. O zaman düşmənlər Ləşgərinin azyaşlı oğlu Ənuşirvanın zəifliyindən istifadə edərək Arrana basqın edirdilər. Əbu Mənsurun bu qərarını rəislər eşitdikdə çox narazı oldular. "Şəddadilər" fəslində qalaların təslim edilməsinə etiraz edən rəislərdən Heysəm ibn Meymun əl-Bəisin və ipək taciri Yusifin və başqalarının adı çəkilir. (Yenə orada) Rəislər Şəmkür yaxınlığında hərbi düşərgədə görüşərək həmin qalaların başqa dövlətlərə təslim edilməsini xəyanət və alçaqlıq hesab edib, Əbu Mənsura müqavimət göstərməyi və qalaları təslim etməməyi qərara alırlar. Lakin bu zaman hacib Əbu Mənsur da şəhər darvazasını bağlamağı əmr edir. Rəislərdən yalnız Heysəm öz adamları ilə meydanda qalır. Hacibin adamları onu tutmaq üçün mühasirəyə alırlar. Lakin bu zaman Ənuşirvanın əmisi, Fəzlin oğlu Əbüləsvar Şavur (Bəzi əsərlərdə bu, Əbüssuvar Şavur (Şavir) şəklində yazılır.) Şəmkür darvazası qarşısına gəlir. Heysəm və onun tərəfdarları döyüş vəziyyətində şəhər darvazasını açaraq Şavuru şəhərə buraxırlar. Bu məlumatdan aydın olur ki, Heysəm və digər rəislər dövlət çevrilişi üçün qabaqcadan lazım olan hazırlıq işlərini görmüş, Ənuşirvanı taxtdan salıb hakimiyyətə Əbüləsvar ibn Fəzl Şavuru keçirmək məqsədilə Şəmkür hərbi düşərgəsinə getmişdilər. Onların dalınca isə Əbüləsvar şəhərə daxil olan kimi Heysəmin adamları (xətibləri) Əbüləsvar ibn Fəzl Şavurun hökmdarlığa keçdiyini və Ənuşirvanın hakimiyyətdən kənar edildiyini elan edirlər (V. Minorski. Şəddadilər, səh. 19). Beləliklə, 441 (1049/50)-ci ildə iki ay hakimiyyətdən sonra dövlət çevrilişi nəticəsində Ənuşirvan hakimiyyətdən kənar edilərək hakimiyyət başına Əbüləsvar ibn Fəzl Şavur keçir. Şavur Şəmkürdə qayda yaratdıqdan sonra Gəncəyə gedir. Şəhəri öz hakimiyyəti altına alaraq bütün Arran torpaqlarını və qalalarını birləşdirib hakimiyyətə başlayır. O, Ənuşiravanı, hacib Əbu Mənsuru, qardaşları və uşaqlarını həbs edir. Münəccimbaşının yazdığına görə Əbu Mənsur da "katib Əbu Heysəmin oğlanları kimi Şəddadilər sülaləsinin nümayəndəsi idi". Şavur hakimiyyəti ələ alaraq dövlətin tərkibində bir sıra dəyişikliklər və dövlət vəzifələrinə yeni adamlar təyin edir. Hərbi hissədə də bəzi dəyişikliklər edərək onu möhkəmləndirir və həbs etdiyi şəxslərin hamısını edam etdirir. (Yenə orada) Göstərilən bu məlumatdan aydın olur ki. Şavur dövlət, ordu, iqtisadi və ictimai həyatda bir sıra islahat keçirmiş, əhalinin yaşayışını sakitləşdirməyə və yaxşılaşdırmağa çalışmışdır. Onun hakimiyyəti dövründə Şəddadilər dövləti qüvvətlənmişdi(Yenə orada, səh. 13). Şavur Şəddadilərin ən məşhur hökmdarlarından biri olub, Ləşgərinin hakimiyyəti dövründə, bəlkədə atası Fəzlin dövründə Ermənistan və Dvində hakim olmuşdur (Kəsrəvi Təbrizi. Göstərilən əsəri, III cild, səh. 31). V. Minorskiyə görə Şavur 1022-1049-cu illərdə Dvində hakim olmuşdur (V. Minorski. Şəddadilər, səh. 50). Kəsrəvi qeyd edir ki, erməni

tarixçiləri Ləşgəri haqqında heç bir məlumat vermirlər. Onlar yalnız Əbüləsvar Şavur haqqında bəzi məlumat verirlər ki, buradan da Şavurun Dəbildə Ləşgəridən asılı olmadığı məlum olur (Kəsrəvi Təbrizi. Göstərilən əsəri, III cild, səh. 31). XI əsrin erməni müəllifi Aristakes erməni tarixi ilə əlaqədar olaraq Dvin hakimi Şəddadi Əbüləsvarın adını çəkir. O göstərir ki, Asit adlı birisi imperator tərəfindən Ani şəhərinə naib göndərilmişdi. O, Aniyə gələrək ölkənin idarəsini ələ almış və bundan sonra böyük bir qoşunla Dvinə hücum etmişdi. Şəhər sahibi Əbusuar (Əbuləsvar) onunla döyüşə girişib şəhər darvazası qarşısında çoxlu əsgərini qırdı və böyük erməni işxanı Vahram bu döyüşdə öz oğlu ilə öldürüldü, bu da ermənilərin böyük qüssə və kədərinə səbəb oldu. 1044-45-ci ildə Asitin yerinə Kamenas adlı birisi təyin olundu(Povestvovaniye Vartapeta Aristakesa Lastivertskoqo, M, 1968, səh. 85). Bu parçadan aydın olur ki, Əbüləsvar Şavur Dvini Ləşgəridən asılı olmayaraq özü idarə və mühafizə edirdi. Yuxarıda göstərildiyi kimi, Qətran Təbrizinin şerlərində Ləşgəri, onun yaxın adamları və oğlanlarının adı çəkildiyi halda, Şavurun adı onlarla yanaşı çəkilmir. Bundan aydın olur ki, Ləşgəri ilə Şavur arasında olan münasibət yaxşı deyildi. O, Gəncəyə Ləşgərinin ölümündən sonra gəlmişdi. Qətran Təbrizinin şerlərində Şavurun adı çəkilən yalnız iki beyt vardır ki, görünür bu da Ləşgərinin ölümündən sonra yazılmışdır(Kəsrəvi Təbrizi. Göstərilən əsəri, III cild, səh. 32). Qeyd etmək lazımdır ki, Əbüləsvar Şavur erməni çarı Aşot Baqratuninin qızı ilə evlənmişdi. Bu qadından onun Fəzlun və Aşot adlı iki oğlu olmuşdu (Povestvovaniye Vartapeta Aristakesa, səh. 115). Bu qohumluq sayəsində Aşot ölənə qədər Baqratunilər ilə Şəddadilər arasında sıx dostluq əlaqələri olmuşdur. Əbüləsvar Şavur haqqında "Qabusnamə" müəllifi əmir Keykavus Ziyari olduqca qiymətli məlumat verir. O, Məkkədən

qayıtdığı zaman Gəncəyə gəlmiş və bir neçə il Şavurun sarayında yaşamışdır. "Qabusnamə"nin VII fəslində müəllif Gəncədə Əbüləsvar Şavurun ("Qabusnamə"də Şavur sözü səhvən Şahpur yazılmışdır. Əbüləsvar isə fars dilinin xüsusiyyətinə görə Əbüssəvaryazılmışdır) yanında olması və onunla əlaqədar olaraq bir hadisə haqqında bəhs edir. Bu hadisə bilavasitə Şavur ilə əlaqədar olduğu üçün burada onu olduğu kimi qeyd etməyi lazım bildik. Müəllif qeyd edir ki, mənim başıma gələnlər bir daha təkrar olmasın deyə bu hekayəni yazdıq. Əbüssəvarın zamanında Məkkədən qayıtdığım ildə qəzavat (müqəddəs müharibə) üçün Gəncəyə getdim, çünki Hindistana çox zaman qəzəvata getmişdim. İstədim ki, Rum ölkəsinə də qəzavat edilsin. Əbüssəvar böyük bir padşah olub, sabitqədəm, əqilli, siyasətmədar, ədalətli, şücaətli, fəsahətli, pakdin və uzaqgörən bir adam idi. Belə ki, padşahlar onu gördükdə bəyənirdilər, onun həm ciddiyyəti, həm də zarafatı var idi. O məni gördükdə çox alicənablıq göstərdi, mənimlə söhbət etdi, hər şeydən danışırdı və soruşurdu, məni gözləyir və cavab verirdim; mənim sözlərim onun xoşuna gəlirdi. Onun etdiyi ehsanları ürəkdən qəbul etdim. Bir neçə il Gəncədə qaldım, həmişə onun məclisində yemək-içməkdə hazır idim, məndən hər cür sözlər soruşurdu, alimlərin və keçən padşahların əhvalından xəbər tuturdu; hətta bir gün bizim vilayətimizdən söz düşdü; o, Qorqan nahiyəsi haqqında soruşurdu; hər bir nahiyənin əcayib şeylərindən bəhs edildi. Müəllif sözünə davam edərək Şavur ilə aralarında baş verən hadisələr haqqında məlumat verir (Kabus-name. Perevod i primeçaniya B. Bertelsa. Moskva, 1958, səh. 76-77). Göründüyü kimi "Qabusnamə" müəllifi Keykavus Əbüləsvar Şavurun əqilli, şücaətli və siyasətmədar bir hökmdar olduğunu göstərməklə bərabər, onu Rum (Bizans) üzərinə hücum etməyə sövq etdiyi də aydın olur. 445 (1053/54)-ci ildə Şavur oğlu Abanəsr İskəndəri Dəbilə hakim təyin edərək oranın mühafizə olunmasını ona tapşırdı. Əldə olan mənbələrdən məlum olduğu kimi, Şavurun hakimiyyəti dövründə bir sıra mühüm hadisələr baş vermişdir. Xüsusilə, Şavur Gürcüstan və Şirvana hücum edərək, bu ölkənin hakimləri ilə müharibə etmişdir. 445 (!053/54)-ci ildə Şavur hücum edərək Gürcüstanın Bəsrə (Nəsrə) qalasını tutur, onu ərzaq, hərbi qüvvə və silahla təmin və təchiz edir. Bundan başqa. Münəccimbaşının yazdığına görə, Tiflis hakimi Cəfər ibn Əlinin ölümü ilə əlaqədar olaraq, oğulları Mənsur və Əbülheyca arasında hakimiyyət üstündə mübarizə gedirdi. 454 (1062)-cü ildə Tiflis əyanlarından bir dəstə Gəncəyə gələrək Şavurdan öz adamlarını göndərərək Tiflisi tutmasını və ona sahib olmasını xahiş etmişdilər. Məlum olduğu kimi, Tiflisdə Cəfərilər sülaləsi 200 ildən artıq hökmranlıq etmişdir. 548 (1153/54)-ci ildə Gürcüstan çarı Demetrenin (1125-1156) sarayında olmuş Fariqi Cəfərilər haqqında belə yazır: "515 (1121/22)-ci ildə Tiflis əhalisi Nəcməddin Elqazının yanına adam göndərib, Tiflisi ona vermək üçün dəvət etdilər, bundan 40 il əvvəl o əhalinin əlində idi. Onların hpkmdarı "Cəfərilər" adlanıb iki yüz il hökmranlıq etmiş və qırılıb qurtarmışlar. Bundan sonra hakimiyyət əhalinin əlinə keçmiş, hər ay bir nəfər hakim olmuşdur" (İbn əl-Əzraq əl-Fariq. Min tarix məyəfariqin. bax: Azərbaycan SSR EA Tarix İnstitutunun . sərləri, XII cild, Bakı 1957, səh. 244). Göründüyü kimi, Şavurun dövründə Cəfərilər sülaləsi bitmiş, Tiflis hakimliyi ayrı-ayrı şəxslərin əlinə keçmişdir. Şavur isə əçələ gələn vəziyyətdən istifadə edərək Tiflis elçilərinin xahişi ilə qoşun göndərib Tiflisi tutmaq istəyirdi. Lakin Şavurun vəziri Bəxtiyar ibn Salman onu bu fikirdən əl çəkməyə məcbur etdi. Şavur elçilərdən qəbul etdiyi Tiflis qalasının açarını geri qaytardı. Elçilər Şəkiyə gedərək həmin açarları Şəki hakimi Axsərtan ibn Qağikə verdilər (V. Minorski. Şəddadilər, səh. 20). Şəki hakimi elçilərə hədiyyələr verib geri qaytardı və sonra da Tiflisi Rum hakiminə böyük məbləğə satdı Onlar da Tiflisi tutub qoşun,silah və ərzaqla təchiz etdilər(Yenə orada).(Fikrimizcə Şavurun Tiflisi tutmaqdan imtina etməsinin əsas səbəbi genişlənən səlcuq hücumları idi.O Tiflisi tutmaqdansa qüvvələri toplayıb səlcuqlara qarşı Gəncni möhkəmlətməyi məqbul saydı.-N.H.) 454 (1062)-cü ildə alanlar "Alan keçidindən" (Dəryal) aşıb Arran ərazisinə soxularaq burada çoxlu adam öldürmüşdülər. Münəccimbaşıya görə onlar hələ 20.000-dən çox uşaq,qadın və kişi əsir tutmuşdular. Gəncəni bu kimi basqın və hücumlardan mühafizə etmək üçün Şavur 455 (1063)-ci ildə şəhərin ətrafına hasar və xəndək çəkdirdi. Ona möhkəm qapı düzəltdirdi,şəhər əvvəlkinə nisbətən genişləndi (Yenə orada).Şəhərin genişlənməsi ifadəsindən məlum olur ki,Şavur şəhər ətrafına yeni hasar çəkdirmişdi; Şavur Gəncə ətrafına möhkəm qala və xəndək çəkdirməklə alan və başqa basqınçılardan mühafizə olunmaq məqsədini güdürdü. Xüsusilə oğuz türkləri,səlcuqlar o zaman Orta və Yaxın Şərq ölkələrinə böyük hücumlar,basqınlar edirdilər. Toğrul bəy (1038-1063) Rəvvadi və Şəddadiləri öz vassalına çevirmişdi. Səlcuqlar istədikləri zaman Şəddadilər hakimiyyətinə son qoyaraq Gəncəni tuta bilərdilər. Şübhə yoxdur ki,Şavur bunları nəzərə alaraq Gəncəni möhkəmlətməyə çalışırdı.

Səhifəni hazırladı: Namiq Həsənov

Halepçe Valisi: Irak Hükümetinin iller arasında ayrım yapmadığını kanıtlaması gerekiyor

Halepçe Valisi Azad Tevfik, federal hükümetin Halepçe halkı için hiçbir şey yapmadığını, Zaho'dan Basra'ya iller arasında ayrım yapmadığını kanıtlaması gerektiğini

söyledi. Halepçe Valisi Azad Tevfik, Tevfik, bugün Halepçe trajedisinin 36. yıldönümünde açıklamada bulundu.

Halepçe halkına yönelik kimyasal saldırıda 5 binden fazla masum insanın yaşamını yitirdiğini hatırlatan Tevfik, "Federal hükümet, Zaho'dan Basra'ya hiçbir fark olmadığını kanıtlamak için bugüne kadar bizim için ne yaptı? Federal hükümet, Kürdistan Bölgesi Hükümetinin Halepçe'nin il olmasını talep etmesine izin vermelidir. Irak Hükümeti, Halepçe'nin 37. yıldönümü olan 2025'te Halepçe'yi il ilan etmelidir." dedi.

"Halepçe il olunca kendi bütçemiz ve projelerimiz olur." diyen Halepçe Valisi Tevfik, "Irak parlamentosunda sandalyemiz olur, federal temsilcilerimiz olur. Irak Hükümetinden il olmamızı onaylamasını talep ediyoruz." ifadesini kullandı.

ABD Konsolosluğundan Halepçe mesajı: Kürdistan halkının yanındayız

ABD'nin Erbil Başkonsolosluğu, Halepçe şehitlerini anarak, "Bu tür korkunç trajedilerin bir daha yaşanmasını önlemek ve barışı destekle-

mek için birlikte çalışmaya devam edeceğiz" açıklamasını yaptı.

ABD'nin Erbil Başkonsolosluğundan yapılan açıklamada, Halepçe'de Saddam Hüseyin rejiminin kimyasal silahlar kullanarak sadece 20 dakika içinde 5 binden fazla masum sivili katlettiği 10.000'den fazla kişinin de ağır yaralandığı hatırlatıldı.

Açıklamada, "ABD, güvenli, demokratik ve müreffeh bir gelecek sağlamak için Irak Kürdistan Bölgesi halkının yanında olacağına dair kararlılığının altını çiziyor" denildi.

Açıklamada ayrıca, "Bu tür korkunç trajedilerin bir daha yaşanmasını önlemek ve barışı desteklemek için birlikte çalışmaya devam edeceğiz" ifadelerine yer verildi. 16 Mart 1988'de dönemin Irak hükümeti, Saddam Hüseyin'n talimatı ile Halepçe'ye kimyasal silahlarla saldırdı. En az 5 bin kişinin hayatını kaybettiği katliamda 10 binden fazla kişi de yaralandı. Yaralıların büyük çoğu kimyasal silahların etkisiyle kronik hastalıklara yakalandı. Tarihe "Halepçe Katliamı" olarak geçen bu insanlık dışı saldırı, Saddam Hüseyin liderliğindeki Baas rejiminin Güney Kürdistan'da Kürt halkına karşı 1986-1989 yılları arasında sistematik olarak sürdürdüğü Enfal Soykırımı'nın en acı ve en son etabıydı.

Başbakan Mesrur Barzani'den Halepçe Katliamı mesajı

Başbakan Mesrur Barzani, "Bu suçları her zaman hatırlamalıyız. Bu, bizi ulusal haklarımızı savunmaya ve Kürdistan Bölgesi'nin yapısını korumaya teşvik etmeli."

Kürdistan Bölgesi Başbakanı Mesrur Barzani, Halepçe Katliamı'nın 36'ncı yıldönümü dolayısıyla bir mesaj yayımladı.

Mesrur Barzani mesajında, "Halepçe'ye yönelik kimyasal saldırı ve katliamın 36'ncı yıldönümünde, eski Irak rejiminin vahşeti ve uluslararası toplumun sessizliğinin kurbanı olan aziz Kürdistan şehrinin masum şehitlerini onurla anıyoruz." ifadelerini kullandı.

Bu suçun ve birbirini takip eden Irak rejimlerinin Kürt halkına karşı işlediği diğer suçların temel amacının, Kürt halkını soykırıma uğratmak ve kimliklerini silmek olduğunu belirten Mesrur Barzani, "Bu suçları unutmamalıyız. Bu, bizi ulusal haklarımızı savunmaya ve Kürdistan Bölgesi'nin yapısını korumaya teşvik etmeli." dedi.

Önceki rejimin devrilmesinden sonra birbirini takip eden Irak Hükümetlerinin Halepçe şehitlerinin, Enfal ve diğer suçların kurbanlarının ailelerine tazminat ödemeye hazır olmamasının son derece üzücü ve endişe verici olduğunu kaydeden Mesrur Barzani, "Bu, Kürdistan halkının meşru ve anayasal hakkıdır. (Irak Hükümeti) Halepçe'nin il olması için gereken işlemleri bile tamamlamaya hazır değildir." sözlerini kullandı.

"Halepçe halkına hizmet etmeyi görevimiz olarak görüyoruz." diyen Mesrur Barzani, geçtiğimiz ay Halepçe'ye gerçekleştirdiği ziyareti hatırlatarak, "Halepçe ziyaretimizde bölge valisi ve idari yetkililerinin sunduğu tüm talepleri onayladık. Bundan sonra vatansever ve fedakar Halepçe halkına daha çok hizmet etmeyi temenni ediyoruz." ifadelerine yer verdi.

Başbakan Barzani, Halepçe şehitlerini ve Kürdistan halkına karşı yapılan soykırımları hiçbir zaman unutmayacaklarını belirterek, "Hiçbir şeyin bu suçları unutturmasına izin vermemeliyiz. Kürdistan halkına tazminat ödemeleri gerektiğini sürekli hatırlatmalıyız. Halepçe ve tüm Kürdistan şehitlerinin ruhu şad olsun." dedi.

PWK: Halepçe soykırımının yaraları, ulusal birlik ve Kürdistan'ın özgürlüğüyle sarılabilir

36 yıl önce, 16 Mart 1988'de Saddam Hüseyin Rejimi'nin kimyasal bombalarıyla Güney Kürdistan'ın şehrinde, çoğunluğunu çocuk, kadın ve yaşlıların oluşturduğu 5000'den fazla Kürt katledildi. Halepçe soykırımı, Kürdistan'ın dört parçasında da değişik şekillerde devam ediyor.

36 yıl önce, 16 Mart 1988'de Saddam Hüseyin Rejiminin kimyasal bombalarıyla Güney Kürdistan'ın şehrinde, çoğunluğunu çocuk, kadın ve yaşlıların oluşturduğu 5000'den fazla Kürt katledildi. Halepçe'de katledilen sadece 5000 insan değildi; insanlık da katledildi. Halepçe soykırımı bir insanlık suçudur.

Halepçe soykırımı, sadece faşist diktatör Saddam Hüseyin'in bir vahşeti değildi; aynı zamanda tüm insanlığın alnına sürülen bir kara leke ve utançtır.

Halepçe soykırımı gerçekleştirilirken, ne yazık ki, tüm bölge devletleri, Arap dünyası, Sovyetler Birliği, Japonya, Çin, Avrupa Devletleri, ABD de sessiz kaldılar, bu soykırıma göz yumdular.

Halepçe soykırımından 36 yıl sonra, Kürdistan halkı hala da toplu katliamlara, yıkım, ölüm , saldırı ve haksızlıklara maruz kalmaktadır.

Kürt millet ve Kürdistan halkının ulusal, demokratik hak ve özgürlüklerine kavuşmaması, hiç bir yerde siyasi bir statü elde etmemesi ve var olan kazanımlarını daha ileri götürmemesi için; Türkiye, İran, Suriye ve Irak devletleri, yeri geldiğinde kendi aralarındaki sorunları bir tarafa bırakarak, değişik plan, saldırı ve stratejilerle Kürt karşıtı işbirliğini devam ettirmektedirler.

Halepçe soykırımına göz yuman, sessiz kalan dünya devletleri, bugün de dört işgalci devletin Kürdistan'a yönelik saldırı, katliam ve işgallerine göz yummaktadırlar.

İnsanlık vicdanı bir kez daha Kürdistan'ın her bir karış toprağında katledilmeye devam etmektedir. Tüm insanlığın alnına kara leke sürülmeye devam edilmektedir.

Evet, aynı zamanda, kendi ellerimizle derin yaralarımızı hala da kanatmaya, geleceğimize yönelik tahribat ve yıkımı kendi ellerimizle hala da sürdürmeye devam ettiğimize tanık olmaktayız. Kürdistan'ın dört parçasında da, milli ittifaktan yoksunluğumuzu derinleştirmeye, siyasal yanlışlıklarımızla ulusal bilincimizi zayıflatmaya, geriletmeye devam ediyoruz.

Yaşanan tüm bu olumsuzluklara rağmen, Kürdistan özgürlük ve kurtuluş mücadelesi devam etmektedir. Nasıl ki, Halepçe ve Enfal soykırımları halkımızın özgürlük mücadelesini durduramadıysa; bugün halkımıza yönelik sürdürülen hiç bir saldırı, katliam, işgal ve yıkım da özgürlük ve bağımsızlık mücadelemizi durduramayacaktır.

Milli ittifak bilincinin zayıflığında ifadesini bulan bu tarihsel yaramızı, kişilikli, bağımsız bir siyasetle ve ulusal bilinç ve ittifakımızı örerek saracağız. Derin tarihsel köklere sahip Kürt milleti, hiç bir zaman işgale, sömürgeciliğe, zulme, haksızlığa boyun eğmemiştir. Bağımsızlık ve özgürlüğü için direniş ve başkaldırı, Kürt milletinin varlığının bir parçası olmuştur.

Bilinmelidir ki, Kürt milleti, özgürlük davasından vaz geçmeyecektir; kazanacağımıza dair zerre kadar kuşkumuz yoktur.

Birleşmiş Milletleri Halepçe Soykırımını resmi olarak tanımaya, kabul etmeye çağırıyoruz.

Halepçe soykırımının 36. Yıldönümünde, bu soykırımın tüm fail ve destekçilerini kınıyoruz, lanetliyoruz.

Halepçe soykırımında şehit düşenlerle birlikte tüm Kürdistan şehitlerini saygıyla anıyoruz.

Kürdistan Yurtseverler Partisi (PWK) Basın Bürosu

Demirtaş üst araması nedeniyle görüşe çıkmadı

Edirne Cezaevi'nde tutsak olan Selahattin Demirtaş, üst araması dayatması nedeniyle avukat görüşüne çıkmadı.

Edirne F Tipi Kapalı Cezaevi'nde tutulan Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi (HDP) eski Eş Genel Genel Başkanı Selahattin Demirtaş, avukat görüşüne çıkmadı. Demirtaş'ın avukatı Ramazan Demir, müvekkili ile görüşmek için Edirne Cezaevi'ne gittiğini ancak Demirtaş'ın arama uygulamasını kabul etmediği için görüşe çıkmadığını duyurdu.

KONUYA DAİR AÇIKLAMA

Demir, Adalet Bakanlığı'nın talimatıyla Demirtaş'tan odadan her giriş çıkışında ayakkabılarını çıkartması istendiğini söyledi. Demir, sanal medyadan şu açıklamayı yaptı: "Seçimlere çok az bir zaman diliminin kaldığı şu günlerde, Edirne Cezaevi'nde Sayın Selahattin Demirtaş'a onur kırıcı üst araması dayatılmaya başlanmıştır. Adalet Bakanlığı'nın talimatıyla, bugünden itibaren, Sayın Demirtaş'ın görüş için odadan her çıkış ve girişinde, kameraların önünde ayakkabılarını çıkarması dayatılmaktadır. Sayın Demirtaş, bu uygulamayı onur kırıcı bir zorbalık olarak tanımladığını ve asla kabul etmeyeceğini belirterek bundan böyle aile, avukat ve milletvekili görüşlerine çıkmayacağını ifade etmektedir. Konuyla ilgili, DEM Parti Genel Merkezi de acilen bilgilendirilmiştir. Parti yetkilileri, Adalet Bakanlığı nezdinde girişimlerde bulunarak bu onur kırıcı dayatmadan derhal vazgeçilmesini isteyecektir."

Leyla Zana, Amed Newrozu'na katılıyor

Siyasetçi Leyla Zana, 21 Mart'ta gerçekleştirilecek Amed Newrozu'na katılacak.

Amed'de 21 Mart'ta "Rabe dema azadî û serkeftinê ye" şiarıyla yapılacak Newroz Bayramı hazırlıkları sürüyor. Kürt siyasetçi Leyla Zana'nın da Amed Newrozu'na katılacağı öğrenildi. Zana, kutlamalarda bir konuşma da yapacak.

Zana, daha sonra Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi'nin (DEM Parti) seçim çalışmalarına katılacak. Zana, Riha, Êlih, Şirnex ve Amed'de seçim çalışmalarına katılacak.

Halepçe! 36 yıldır kapanmayan yara

Modern dünya tarihinde Hiroşima ve Nagazaki'den sonra en büyük kimyasal saldırısı olarak kaydedilen Halepçe Katliamı'nın üzerinden 36 yıl geçti.

16 Mart 1988'de 5 bini aşkın kişi, Irak'ın devrik diktatörü Saddam Hüseyin'in emriyle düzenlenen bombardımanda yaşamını yitirdi. Halepçe Katliamı'nın açtığı yara hala ilk günkü kadar taze.

Halepçe Katliamı'nın 36'ıncı yıl dönümü vesilesiyle bugün başta Kürdistan Bölgesi olmak üzere Kürtlerin yaşadığı her yerde değişik anma programları gerçekleştirilecek.

Halepçe kentindeki anma bugün sabah 08:00'de Şehitler Anıtı'nda başladı. Programa katılan hükümet yetkilileri ve vatandaşlar anıta çelenk bıraktı.

Kürdistan Bölgesi genelinde de saldırının başladığı saat olan 10:55'te 1 dakikalık saygı duruşunda bulunuluyor.

En az 5 bin kişi hayatını kaybetti

16 Mart 1988 tarihinde çoğu kadın ve çocuklardan oluşan 5 bini aşkın kişi, Irak'ın devrik diktatörü Saddam Hüseyin'in emriyle Halepçe'ye savaş uçakları ile düzenlenen bombardımanda kullanılan kimyasal silahlarla yaşamını yitirdi.

Tarihe "Halepçe Katliamı" olarak geçen bu insanlık dışı saldırı, Saddam Hüseyin liderliğindeki Baas rejiminin Güney Kürdistan'da Kürt halkına karşı 1986-1989 yılları arasında sistematik olarak sürdürdüğü Enfal Soykırımı'nın en acı ve en son etabıydı.

12 Mart 1986'da başlayıp, 7 Haziran 1989'da sona eren Enfal Soykırımı sürecinde 182 bin Kürt katledildi, 4500 köy ve 30 ilçe yerle bir edildi, camiler, kiliseler, ibadethaneler yıkıldı.

Irak Hava Kuvvetleri, kente atılacak olan kimyasal silahın etkili olabilmesi için önce evleri konvansiyonel silahlarla bombalayarak camların kırılmasını sağladı ardından kimyasal bombaları devreye soktu.

16 Mart 1988 sabahında ise, Irak Hava Kuvvetleri'ne ait 8 adet MiG-23 uçağı 40 bin nüfuslu Halepçe'ye 5 saat boyunca zehirli gaz bombaları yağdırdı.

"Elma kokulu" gazlar kenti sardı

İkinci saldırı başladığında ortaya kesif bir koku yayıldı. O anlara şahit olanlar, kente düşen bombaların içindeki "elma kokulu" gazların birkaç dakika içerisinde tüm kente yayılmaya başladığını söylüyor.

Bombardımanda kullanılan hardal, sarin ve VX gibi gazların kokusunu genizlerinde hisseden Halepçe'deki canlılar birer birer toprağa düştü.

Katliamda çoğunluğu kadın ve çocuk olmak üzere 5 bini aşkın kişi şehit düştü, 10 binden fazla kişi de yaralandı. Bazı kaynaklar ise 6 bin 357 kişinin zehirlenerek hayatını kaybettiğini, 14 bin 765 kişinin de ağır yaralandığını kaydediyor.

Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) raporuna göre bu kimyasal saldırı, günümüze kadar 43 bin 753 aşkın kişinin ölümüne, 61 bin fazla kişinin de sakat kalmasına sebep oldu.

Olay yerine ilk varan Sınır Tanımayan Doktorlar ekibi, hardal gazı kullanıldığını teyit etti. Belçikalı ve Hollandalı doktorlardan oluşan bu ekip, kullanılan zehirler arasında muhtemelen siyanür de olduğunu bildirdi. Katliamdan yaralı kurtulanların bazıları kalıcı hastalıklara yakalandı.

"Vaadler yerine getirilmedi"

2003 yılında devrilen Saddam Hüseyin, Kürtlere karşı yürüttüğü Enfal Katliamı kapsamında 180 bin kişinin ölümünden sorumlu tutularak yargılandı.

Ancak Duceyl Katliamı nedeniyle aldığı idam cezasıyla 2006'da asıldı. Ölümünün ardından ise Kürtlere karşı "soykırım" uygulamaktan yargılandığı davada suçlu bulundu.

Saddam Hüseyin'in "Kimyasal Ali" lakaplı kuzeni Ali Hasan el Mecid ise 2010 yılında, aralarında Halepçe Katliamının da bulunduğu zehirli gaz saldırılarının emrini vermekten idam edildi.

1 Mart 2010'da Irak Yüksek Ceza Mahkemesi Halepçe Katliamı soykırım olarak tanıdı. Kürdistan Bölgesi hükümeti tarafından bu karar memnuniyetle karşılansa da, Bağdat yönetimi tarafından Halepçeli ailelere gereken destek verilmedi, vaadler yerine getirilmedi. Tarihe kara bir leke olarak düşen bu katliamın acıları ve anıları Kürt halkının hafızasında hala ilk günkü kadar taze.

Maliki'den Bağdat ve Erbil arasındaki sorunların çözümüne ilişkin açıklama

Maliki: Kürdistan Bölgesi ile olan sorunlar petrol ve gaz kanununun hazırlanmasıyla

çözülür.

Irak Kanun Devleti Koalisyonu lideri Nuri el-Maliki, petrol ve gaz yasa tasarısının 2007'den bu yana parlamentoya gönderildiğini ancak yasanın raflarda kaldığını söyledi. Maliki, petrol ve doğalgaz ve maaş konusu başta olmak üzere Erbil-Bağdat arasındaki ilişkilere yönelik açıklamalarda bulundu. Kanun Devleti Koalisyonu lideri, "Petrol ve gaz kanununun hazırlanmasıyla sorunlar çözülecek, bu yapılmadığı takdirde Kürdistan Bölgesi ile petrol ve maaş sorunları çözülmeyecek ve bitmeyecektir." değerlendirmesinde bulundu.

Açıklamasında Maliki, "Petrol ve gaz yasa tasarısını 2007'den bu yana parlamentoya gönderdiler ama raflarda kaldı." dedi.

Petrol kaynaklarının mülkiyeti ve petrol sahalarının yönetimi, Kürdistan Bölgesi Hükümeti ile Irak Hükümeti arasında en çok tartışılan federal petrol ve gaz yasasının ana konuları arasında yer alıyor. Yasa, Kürdistan Bölgesi ve Irak'ın tüm bölgelerindeki tüm petrol faaliyetlerini etkileyecek. Petrolün aranması, geliştirilmesi, üretimi, bileşenlerinin ayrılması ve toplanması, depolanması, taşınması ve satılması sürecine ilişkin tüm faaliyetler bu Kanunun içeriğine uygun olarak uygulanacaktır. Erbil ile Bağdat arasında petrol meselesine ilişkin sorunlarda birkaç aşamadan geçilerek defalarca anlaşmaya varıldı ancak anlaşmalar hiçbir zaman olması gerektiği gibi hayata geçirilemedi. Kürdistan Bölgesi Hükümetinin Mesrur Barzani başkanlığındaki dokuzuncu kabinenin kurulmasının ardından hükümet, sorunların çözümüne yönelik adımlar attı ve bu, dokuzuncu kabinenin gündemine de tam olarak yansıdı. Mesrur Barzani, göreve başlarken yaptığı açıklamada Bağdat'la sorunların anayasaya uygun şekilde çözülmesi gerektiğini vurgulamıştı.

HELEPÇE TU ÇAR JI BÎR NAÇE

Sala 1988-ê 6-17-ê adarê, dema ku gul û sosin hawîldor xwaşbûn dikirin û bihar bi lez berbi Newrozê va diçû, dîrok carek din vegerîya ser bextreşîya kurd. Pelên darê hêşîn di nav xwînêda "xemiland", xwîn barîya bi ser jîyana kurdayetî va. Belê, ev ne yekem car bu ku gelê kurd, ketibû binê gullebaran û tîr barana dujmin, zar û zêç, pîr û çîwan, jin û mêr, bi kurtî hemu heyber û jînîyên xwezaya bajêrê Helepçê li ber çavê dost û neyar, di naverojek sayî û aramda, di bin bombeyên kîmyayî yên Seddamê rûqirêjde, kûtayî bi jîyana xwe dida. Esmanê hêşîn, ji firîna firokan toz û dûmanek sor direşand, jehrê bi ser rûyên mirovên bê gune û bê suçva, wekî tavîyên baranê dibarîya û gelên meye bê kes yek bi yek li Helebçê bi ser axa sarva, diwergerîya û axrîn nefesa xwe dida… Xopan bû, tofan bu herder, xwîn wekî lehîya avê di nezaranda diçun xwar.

Kurdistan tu carî li bin darê zulmê star nekirîye. Gellek caran li hinberê zordarîyê gelê kurd bi mêrxasî rawestîyaye û ber xwe daye . lê dujmin firsend û mecal nedaye ta ku pirsîyara kurdî di zirûfên aştîyane de bête safî kirin. Dewletên dagirker mixrîkên nav beyna xwe da, carcaran dev avîtine hev , şer û qirên kirine, lê ev şer û qelasîya wan her li ser axa derbas bûye. Ji vî alîva kurd hatine kuştin û welatê wan pêpez buye, ji wî alîvajî dîsa her kurd telef bune. Li dawîyê di şerên navbera du desthelatdarên dagirker da ha kurda xisarê tîtine. Kî ji wana di şerda têk çû bê dîsan, di palêk de, di babeta kurdayetî da serkevtî hatîye hesavkirin. Di şerê Îran û Îraqêda jî,kîjan têk çûbe bila here kurd bi xwe divî şerîda herçend bêalî jî bin dîsa xisar kirine û welatên wan ketîye ber bombebarana dujmina.

Ev cara yekemîn nebu, ku Seddamê hov êrişa hewayî bi ser gelê kurdva dianî. Ev kîn û rik û xezeba rêjîma nijatperesta Îraq, ji mêjve tê berî çend sala wan dîsa bomba napalm avîtibu Kurdistana Başûr û dîsan bi hezaran kurd bibûne penaber û ji bona sitarekî bi ser av û şetan va ketîbû. Kurd ji bona starê wê demê xwe avîtibûn tor û bextên Îranîyan. Her çend bizanîya ku Îran jî ne doste, lê çawa bikirana mefer tunebû ji bo starê cîyê herî nêzîk Îran û Kurdistana Îranê bu. Kurdistana Îranê wê demê di bin bandurîya rêjîma Îranêda maye. Bi hezaran mirov hatibu kuştin,nêzîkî 3000-r malbat têk çûbû ,mal û xanî û debar hemî ji ber bombebaranê wêran bibu, gelo gunê kurda çi bû? Kurda xwe li dijî êrişa diparast û ne dixwastin ku şer welatê wan xopan bike.

Di sala 1988-a Seddam li ser yek êrişî 75-c navçeyên Kurdistanê kir. Ev êriş bi balafir û frokê hate kirin, bar û avêjên wan jî jehrîya kîmyayê bu. Bingehê pêşmergên navçê Zaxo LEQ -a 1-ê, bi erdêra bû yek. Kurdan nekarin xwe li himberî cekên kîmyayî ragîrîn. Wê roja reş, nêzîkî 10 000-r kurd hatine qelandin û kuştin, wekî 20 000-an jî birîndar bun û ewên din

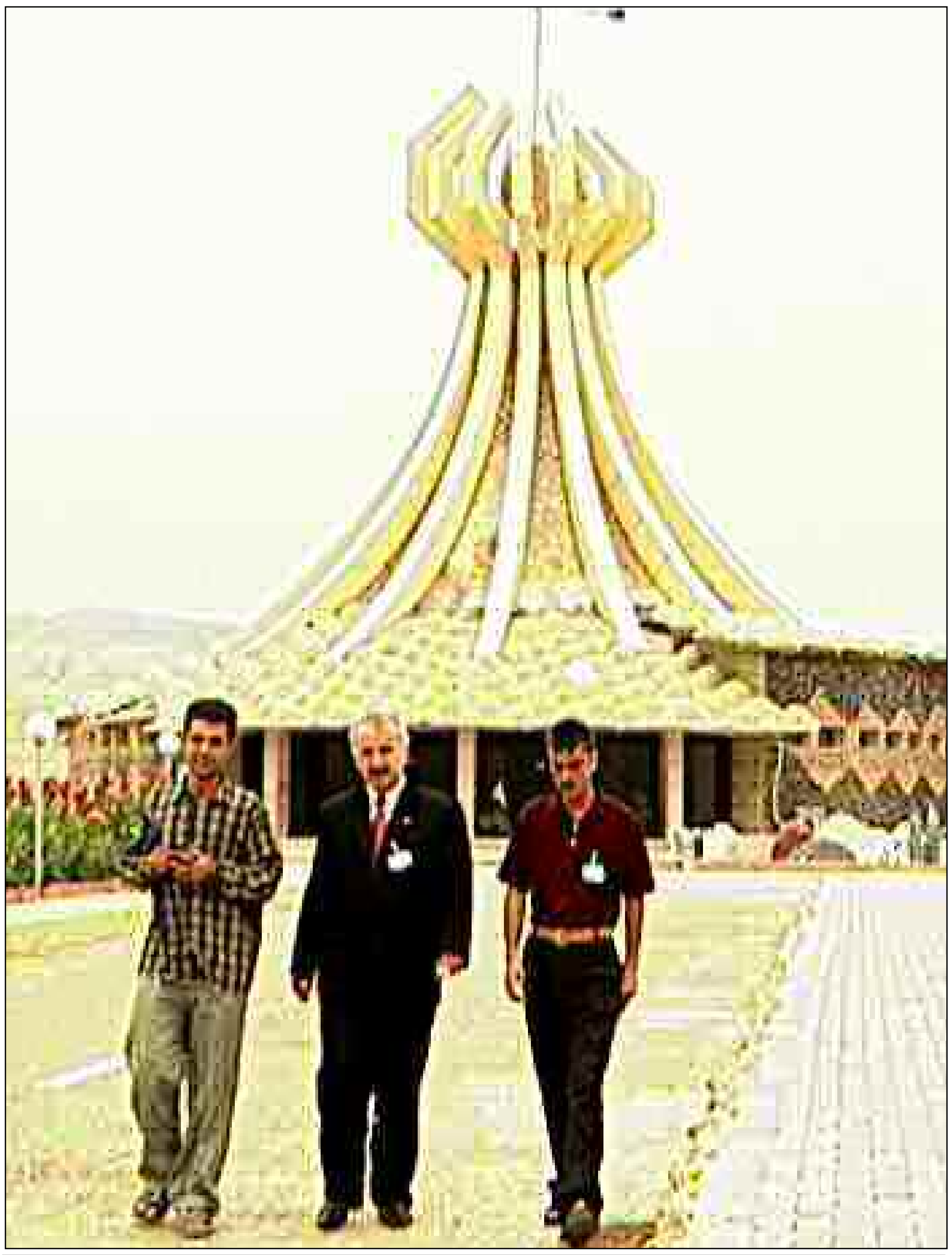

Tahir Silêman zîyareta Helepçêda

jî ku jimara wan digihîşte bi sed hezaran, li çar alî bela bun hewarîya xwe ji hemu cîhanêra beyan kirin.

Ew weşeta nedîtî, dîyare wê çendîçend sal wê bîra meve, û wê bê neletkirin. Ev qetlîyamek, mrovkujîyek gelek mezin bu. Lê bê dengî hertim û hertim beşê kurdaye kesî guh neda dengê nalîna zarokên kurd. Seddamê faşîste xwînxwar dixwast ku gelên kurd ceza bike .Bi rastî jî ev ceza gellek giranbu. Wî dixast ku li ser axa kurdan navçeyeke vala û taybetî pêk bîne. Çekdarên kurd serê ewil vî navçeyê bombebaran kirî bernedan û bi qederê karîna xwe li ber xwe dan. Lê, ji heft beş artêşên Îraq sê beşên wî di vî opêrasîonêda beşdar bibun û ev hêz jî qabil nebu ku bi hêsanî têkhere û bişkê. Cehşên hindur jî li pişta artêşên xwînrêj li dijî gellên xwe şer tikirin. Pêşmerga ji alîyekva jin û zarokên kurd ji ber vê wehşetê direvandin, ji alîyek dinva jî, bi cekên destane li himberê debabe û frokeyên rêjîma nîjatperest şer tikirin.

Kurdên Helepçê vî alî, wî alî, bi perîşanî û bê kesîyêda revîn xwe spartine Turkîyê û Îranê. Sere ewil Turkîyê sînorê xwe girt lê paşê dît ku badilhewaye, kurd kurda li devra nahêle, sînor vekir û ji sed hezaran jortir kurdên Îraqê hatine Turkîyê. Birçîtî, neçarî, bêdermanî û tezîtîyan wan bi çî wekî mirovan jî rêjîma Turkîyê ru neda wan. Her wek ku dîlên şer bûn bi grew hatibûn girtin. Li Mêrdîn, Dîyarbekir û Mûşê bineçîyên sitarê nîşan da û çend kon û hinek xwarin û wexarin da wan, tu heqek penaberî li kurdanra nas nekir. Kurdên hatî di kanpên xweda her wek hêsîr û dîla di nav neçarîyêda xwe ji bombên kîmyayê parastin. Lê bextreşîya kurda li vir jî domand. Lewra gelek car hêzên ewlekarîya Turkîyê jehrî û dermanê mirinê avîtine nav xwarin û vexwarina kurdên penaber û her weha serok û pêşmergên hatî bi dizî û xef-xef dane rêjîma zordesta Îraqê. Mixabin, ev hemû hovîtî û qirkirin bin çavê cîhanê didomîya û kesek pêşî li vê rewşa xerav û ne mrovî nedigirt. Denk ,ji bîr û raya cîhanê û bi taybetî ji hêzên pêşverû û dêmokratên Turkîyê jî dernediket.

Kesî li halê kurda nedipirsîya

Bi rastî jî, buyera Helepçê qezîyake gelekî mezine. Careke din hate dîtin ku,kurd divê, dost û dijminên xwe baş ji hev cuda bikin. Di hemû perçeyên Kurdistanêda li ku derê dibe bila bibe, dema ku leyzek li ser çarenusîya kurd bê leyîstin, rêxistin û sazumanên kurdewarî hev her tim baş agadar bikin û ji hev bi xeber bin, piştovanî û pişt kirîya hev bikin.

Vaye çendin care ku dijmin bi ser kurdada agir dibarîne,sedem ku nikarîne li cîhanê dengê xwe bilind bikin,kesek xwe negîhandîye hewara kurdan. Gelek car dujmin kurda bi xwe berdaye hev û ew xwe daye alîkî temaşa şerê brakujîa kurda kirîye. Hêzên welatparêzên kurd jî bi dijmin xapîyane dest avîtine pêsîra hevdu û li dawîyêda doza Kurdistan bê hêz û bê deng maye. Gelek kurdên xwaîn û xwefroş jî mafên kurdayetdî firotine dijmin û bi rûreşî li gel dujmin cî girtine.

Di hemû beşên Kurdistanê de, dema pirsa kurdî hatibe holê, hemî rexên dijmin bi hevra yek dengî kirine û li dawîyê xwaşbinyek mirovatî ji, Kurdan re nasnekirine. Her wuha dewletên dijî maf u azadîya kurdan, her daîm, di nav xwe da gelek peyman û destbirakîya dizî û eşkere danîne. Wekî tê zanin di dîroka kurdan de gelek caran çar dewletên dagirker alîkarîya hev kirine û her tim hevkar bune. Dema ku tevgera kurdî li beşekî Kurdistanê pêşve çuye, nêzîkayî li edlahî û azadîyê kirîye: pêra û xof ketîye dilê wan zordarên beşên din. Ewana xwastine ku kurd her tim bindar bimînin.

Her yek ji wan xwîn û heyîna kurda bi hêsanî bimêje. Ew di nav hevdu ji hev bi xeber bune; lê pir mixabin ku kurdan firsend û mecal netîtîye ku ew ji di nav xwe da şêwr û mişawirayek daynin,yekitî û hevkarîyek çêkin û cîhanê deng bidin. Dîyare xêra dujminên kurda ji kurda ra tune ye. Yekem dostê kurdan,pêşîn kurd bi xwe ne. Kurdên hemî beşên Kurdistanê birayê hevin û giringe her kesek ji bo azadîya Kurdistan di mercên xwe yên taybetî de serbixwe be û gerî kurd, di beşê xwe de ber bi rizgarî edlahîyê ve bibe. Helepçe, wekî Hêroşîma û Nagasakî bû. Di serdema îro de, ev buyer li ser navê mirovahetîyê rûreşîyek mezin e, sûçek girane. Bona wêjî Seddam û hevkarên wî di dadgehê hatin dadigekirin û caze dardakirinêva emelên xwe "şûştin". Gelê kurd û dostên wî tu carî Helepçe ji bîr nakin. Kula helepçê zû bi zû ji dil naçe. Hêvîdarin ku ne kurd tenê, lê hemû gelên cîhanê carek din mirovkujîyek wiha nebînin û li çar alîyê cîhanê aştîyek pêt bidamezirandin…..

Amade kir: Tahir Silêman

570:1.QXD 17.03.2024 13:37 Page 10

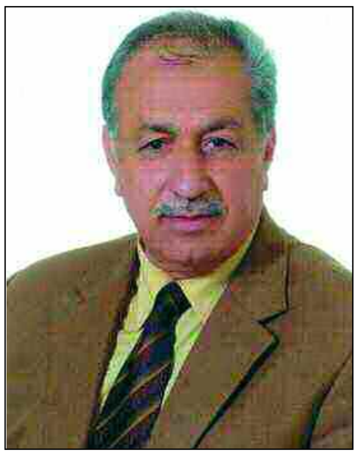

Əsəd Ərbil

Ənfal

Arayış:

1-ci Səddam rejimi tərəfindən 7000 Kürd ailəsi Ərbil, Duhok şəhərlərindən alınaraq diri-diri onları toplu məzarlıklara basdıraraq ictimaiyyətdən gizlətdilər.

2 -ci Hələpçə qəsəbəsində və ətraf kəndlərində isə qadağan olunmuş kimyəvi bombaları mülki insanlara qarşı istifadə edərək bu rejim, minlərcə insanı şəhid etdilər.

Bu şeirimi insan haqqı olaraq o, Şəhidlərə yazmışam:

İnsanlarda
Qaranı ağı fərq etməm
Hamımızı bir nəsnə toplar
Oda kutsal
İnsan sözcüyü.

Ey Ənfal ailələri ...
Ey Hələpçənin
Şəhid ana və ataları,
qardaş bacıları :
Dəyəriniz başım üsdə,
Qəlbimdə də
Adınız və yeriniz vardir.
Bizdə Türkmənlər
Sizin gimi
Acılar çekdik,
Qurbanlar verdik,
Üç ağaca da asılmışıq,
Sürgünlərədə
Götürüldük zorla
Yoxsa da zorla.

Bunlara rəğmən
babalarımız şərəf meydanını
heç buraxmadılar
Topraklarımızı savunarak
Şəhid düşdülər
Ama topraqlarsa
Özgür qaldı.

Bizimdə sizin kimi
Dul analarımız
Zülmə dirəndilər
Mərdlik südünü
Bizlərə əmizdirdilər.

Mən bir Türkmənin
Şəhid qardaşıyam
Ki vətən uğrunda
qanını tökdü,
Sizin şəhidlərinizdə qardaş idilər
Güney Afrika da belə
Yapon, Kore və Bosna Hersiktə də
Şəhid düşən qardaşımdır,
Bunlar vətən, Millət və Dil
Yçün şəhid olmuşlardır.
Öz yarama rəğmən
Sizlərə də acıyıram
Ənfal olduğunuza
Hələpçədə yasak atom
Və Kimyəvi
Bombalarla vurulduğunuza
Sizində yaranız dərindir
Deməm dərin deyil
Tıpkı bizim kimi.

Bu olaylarda bütün Dünya
Gözü önündə vuruldunuz
Ama kimsə səsini çıxartmadı.

Yüzlərcə Təzə Hurmatuda
Kurşuna düzülən
Gənç Türkmənləri
Şəhid etdilər
O, zalım rejim adamların
Qırılmış əlləriylə,
Ürəyi olan
Onlara acıdı
canlar və sümükləri
Birbirinə qarışdı
Ayni Hələpçədə
Düşən şəhidləri kimi
Canla tənləri tanınmadı
O, düşən şəhidlərin
Ət sümüklər toplanaraq
Cənnəttə ....
Təzə Hurmatu
Və Hələpçə ilə
Ənfal şəhidləri
Birləşdilər və qol qola
Ataraq öpüşürlər.

İnanın könlümüzdə açılan yara
Çok dərin və böyükdür
Bizlərdə də rejim adamlara
Az zülüm etmədilər
Asimilasyon siyasəti
Qədərincə uyguladılar
Və çox dəyərliləri
Qayb ettik, itirdik

Sizidə kor olmuş
yasak olan ...
Napalım və uluslar arası
Yasak bombalar
Və insan hakları xaric
Kimyasəl və Biolojık
Silahlarla sizləri vurdular
Kimsə gəlmədi
bu zülmü durdurmağa
Kimsədə səsini belə çıxartmadı
İstədikləri qədər
Vurdular, güldülər və öldürdülər.
Bu insanlıqdan uzaq olaylar
Sizləri Dünyaya tanıtdırdı
Ənfal və Hələpçə olayları
Kürd xalqının simvolu oldu.
Verdiyiniz
Hələpçə, Balisan və Barzanda
Və verdiyimiz Ərbil, Kərkük
Köprü, Talafar və Tuz Hurmatuda
Bütün şəhidlərimizin
Tökülən qanları bir olub
onların sayəsində
Azad və ozgür olduq
özgür parlamentimiz
və Hökumətimiz vardır
Bu kutsal şəhidləri unutmamalıyıq
Onlar ölümsüz oldular
Və özgürlük məşəllərini yandırıb
Yollarımızı
İşıqlandırdılar, aydınlatdılar
Bizlərdə onların izindəyik.

Yaşasın XalqlarınBirliyi ...
YaşasınXalqların Qardaşlığı ...
Yaşasın İnsanlığın Özgürlüyü.

AX FELEK

Ax felek, wax felek, bê îtbar, felek,
Tu sîyar, em peya, te nagrin, felek,
Em hene, em dijîn, dizêrin, felek,
Careké rûyê me bikene, felek.

Neyar hat, hebûn bir, şa bûyî, felek,
Em kaliyan, naliyan, seqirîy, felek,
Zar maşyan,dê giryan, ne hatî, felek,
Carekê rûyê me bikene, felek.

Kasil bûn, rêncîyan dûmeka, felek,
Afrîkê zengê reş aza bûn, felek,
Netirse xemêd me sivike, felek,
Carekê rûyê me bikene, felek.

Tew millet, bûn xweyî mal-rusqet, felek,
Erd yê me, em mane bê welat, felek,
Em dimrin, tu dîsa kivş nabî, felek,
Carekê rûyê me bikene, felek.

Mirî çûn, em zindî hûrxwaş bûn, felek,
Tirbên me bin tanga pêpez bûn, felek,
Kanên me neyara kişandin, felek,
Carekê rûyê me bikene, felek.

Mergên me, deştên me, bedewin, felek,
Mal ya me, em têda firarin, felek,
Avên me dikişin, em tîne, felek,
Carekê rûyê me bikene, felek.

Me Rustem da, Sulheddîn da, ingirîy, felek,
Me Feqî da, me Xanî da, xeriqîy, felek,
Em binisîn, em çilmisîn, nehatî, felek,
Carekê rûyê me bikene, felek.

Helebce tew bû jehr, geş bûyî, felek,
Çûk helyan, em nalyan, te xwaş hat, felek,
Mêr mirin, keç zeryan, tu ku bûyî, felek,
Carekê rûyê me bikene, felek.

Qasim hat, Seddam hat, doş bûyî, felek,
Kemal hat, Cemal hat, geş bûyî, felek,
Teyara em kuştin, te fêz da, felek,
Carekê rûyê me bikene, felek.

Pir dergûş, ser berfa qerisîn, felek,
Hêleçan vala man, te xwaş hat, felek,
Xortê qenc, dotê baş, qir-qut bûn, felek,
Carekê rûyê me bikene, felek.

Şewlê dûr, gelyê kûr, betilîn, felek,
Çemê gur, ser me da miçiqîn, felek,
Bextê me tim reş bû, tu kuyî, felek,
Carekê rûyê me bikene, felek.

Xwedê em dergê xwe avîtin, felek,
Ser erdê em rehet qet nebûn, felek,
Birîn me axivîn, te kew neda, felek,
Carekê rûyê me bikene, felek.

Em Kurdin, qels nabin, bîr meke, felek,
Pêş dijmin, ber zûlmê narevin, felek,
Yan mirin, yan Welat, dew eve , felek,
Carekê rûyê me bikene, felek.

İNDİ YALAN, YALAN KÜRDƏM

Babam Nəbi, nənəm Həcər,
Əsli bəlli ərən Kürdəm.
Namərdləri, şərəfsizi,
Mərd önünə sərən Kürdəm.

Göz açmışam at belində,
Qara sazın zil telində,
Dəlidağın Kürd elində,
Kürd bətnindən doğan Kürdəm.

Mərd anadan igid doğan,
Nəsilindən qeyrət yığan.
Dar qəfəsə geniş sığan,
Hər cür sınaq görən Kürdəm.

Zirvələrdən nərə çəkən,
Beqeyrətin qanın içən,
Yaxşısını pisdən seçən,
Haq yerını bilən kürdəm.

Qartal kimi qayalarda,
Şahin kimi səmalarda,
İgid kimi davalarda,
Kürd izini, qoyan Kürdəm.

Sərt qayadan məğrur keçən,
Bal bulaqdan şərbət içən,
Dağ döşündən lalə biçən,
Saf çiçəyi dərən Kürdəm.

Düşməninə əyilməyən,
Ayaqlara geyilməyən,
Qiruruna yenilməyən,
Kəhər üstə, kürən Kürdəm.

Millətinə mərd yarıyan,
Haq yarasın hey sarıyan,
Şərəfini tək qotuyan,
Haqsızlığa dinən kürdəm.

Döyüşlərdə döyülməyən,
Qeyrətinə söyülməyən,
Polad kimi əyilməyən,
Tən ortadan sınan Kürdəm.

Indi mərdi görünməyən,
Yağla-şoru bilinməyən,
Vətən dağı silinməyən,
Qürbət eldə viran kürdəm.

Pəran düşdü doğmam, yadım,
Küskün oldu ismim, adım,
Eşidilmir gurd fəryadım,
Əzəməti talan Kürdəm,
İndi yalan, yalan Kürdəm.

LAÇINDA

Möhlət ver, ey tanrı, möhlət ver bir az,
Laçın azad olsun, ölüm Laçında.
Öpüm torpağını ölümdən əvvəl,
Bir dinə-imana gəlim Laçında.

Axsın ağ suları qoy axım-axım,
Qırxqızın döşünə ay-ulduz taxım.
Zəfər bayrağıma vüqarla baxım,
Ölümün üzünə gülüm Laçında.

Könlüm qanad açsın dağlar boyunca,
Lalələr sayrışsın ulduz sayınca.
İçsin Həkəridən, içsin doyunca
Bu təşnə dodağım-dilim Laçında.

Ah çəkib qayalar, daşlar ağlamış,
Kimsəsiz gədiklər el soraqlamış.
Göllərin aynası qubar bağlamış,
Özüm qubarını silim Laçında.

Ağlar gözlərimlə Kürəm, Arazam,
Qüdrətim çatarmı bu dərdi yazam.

Nə vaxtdan həsrətlə köklənmiş sazam,
Sevincə köklənər telim Laçında.

Gözəllər gəzdikcə yaşıl yaylağı,
Səngisin sinəmin göynəyən dağı.
Atamın yurdunda sönmüş ocağı
Qalasın, yandırsın əlim Laçında.

Kürdoğlu qalmasın dünyada naçar,
«Bir yandan bağlayan bir yandan açar».
Məzarımın daşı şəfəqlər saçar,
Məni basdırarkən elim Laçında.

4 *10.X.1998*

Serokwezîr: Helebce wê her tim di wijdanê gelê Kurdistanê û mirovahiyê de zindî bimîne

Serokwezîr Mesrûr Barzanî ji bo 35emîn salvegera kîmyabarana Helebceyê ji aliyê

rejîma Beis ve peyamek belav kir.

Serokwezîr di peyama xwe de got, "Îro em şehîdên xwe yên mezlûm ên ku di kîmyabarana Helebce de bi sûcekî hovane şehîd bûn bi rêzdarî bi bîr tînin" û di berdewamiya axaftina xwe de wiha got: "Wê her tim di ruh û wijdanê gelê Kurdistanê û mirovahiyê de zindî bimîne."

Serokwezîr wiha berdewam kir: "Di vê helkefta xemgîn de, em helwesta Hikûmeta Federal ya derbarê bi fermî naskirina parêzgeha Helebceyê ku bi salan e di Parlamentoya Kurdistanê de li ser hatiye lihevkirin, dinirxînin. Em jî di vê bûyera xemgîn de dubare dikin ku divê hikûmeta federal berpirsiyariya xwe ya exlaqî bi cih bîne. Ji bo malbatên şehîdên Helebceyê, mexdûrên Enfalê û hemû mexdûrên rejîma Beisê ku di destûrê de hatiye diyarkirin divê tezmînat bê dayîn."

Serokwezîrê Iraqê amaje bi wê yekê jî kir ku Serokwezîrê Iraqê Sûdanî di serdana xwe ya dawî ya Herêma Kurdistanê de tekezî li ser giringiya cîbicîkirina vê xala destûrê ji bo Herêma Kurdistanê kir û got, "Tevî ku 35 sal bi ser vê tawanê re derbas bûne, mixabin birîndarên ku di encama êrişa kîmyayî de li Herêma Kurdistanê hatine kuştin, birîndar bûne. Helepçe û xizmên qurbaniyan hêj sax nebûn. Êşa qurbaniyên tawanên ku ji aliyê rêjîma berê ya Iraqê ve hatine encamdan bi dawî nebûye."

Serokwezîr Helebce wek bajarê şehîdan û navenda rewşenbîr, zana û seydayên navdar ên Kurdistanê wesif kir û got: "Ji bo wê yekê erkê me hemûyan e, bi taybetî hikûmeta federal û civaka navdewletî ku alîkariyê bikin. Em xizmeteke hêjatir pêşkêşî xelkê berxwedêr û fedakar ê Helebce dikin û Helebceyê geştir dikin."

Serokwezîr got, "Em herwiha tekezî li ser rêveberiyeke paqij dikin ku dûrî destwerdanên kesayetî û hizbî be û rê li ber saziyên fermî yên dewletê negire da ku baştir xizmeta xelkê mezlûm Helebce bike." û peyama xwe bi gotina "Silav li rihê şehîdên Helebce û hemû Kurdistanê." *PeyamaKurd*

Serok Barzanî: Rêkeftina 11ê Adarê hebûna gelê Kurdistanê derxistiye asteke bilind

Serok Barzanî got, rêkeftina 11ê Adarê pênase û hebûna gelê Kurdistanê di nava dewleta Iraqê de ber bi qonaxeke bilindtir û bihêztir ve bir.

Serok Mesûd Barzanî ji bo 53 saliya rêkevtina 11ê Adarê peyamek belav kir û got: Rêkeftina 11ê Adarê yek ji binirxtirîn destkeftên tevgera rizgarîxwaza gelê Kurdistanê ye.

Girîngiya vê bûyera dîrokî ew e ku bi saya têkoşîna gelê Kurdistanê û Partiya Demokrata Kurdistanê ya di bin serokatiya Barzanî de, rejîma wê demê ya Iraqê di sala 1970ê de, yekem car bi fermî hin mafên gelê me nas kir. Serok Barzanî got, ji destpêka damezrandina dewleta Iraqê ve ew maf hatine binpêkirin û dorpêçkirin û wiha berdewam kir: "Rêkeftina 11ê Adarê ku berhema têkoşîna di navbera Pêşmerge û hemû çînên netewî û olî yên gelê Kurdistanê de ye, pênase û hebûna gelê Kurdistanê di nava dewleta Iraqê de ber bi qonaxeke bilindtir û bihêztir ve bir, xwebawerî di ferdên Kurdistanê de xurt kir. Her çendî rejîma Iraqê pişta xwe da mafên gelê Kurdistanê û rêkevtina 11ê Adarê binpê kir jî, lê ev destkefta mezin dergehê qonax û pêngaveke mezintir bû di tekoşîna gelê me de û destkeft û serkeftina zêdetir bû."

Di 53. salvegera Peymana 11ê Adarê de em peyama gelê Kurdistanê ya ji bo aştî û jiyana hevbeş dubare dikin. Herwiha em ji her kesî re radigihînin ku gelê Kurdistanê di bin tu şert û merc û zextan de ji maf, azadî û destkeftiyên xwe paşde gav navêje." *PeyamaKurd*

Peymana 11ê Adarê: Yekem rêkeftina di navbera hikûmeta Iraqê û PDKê de hat îmzekirin

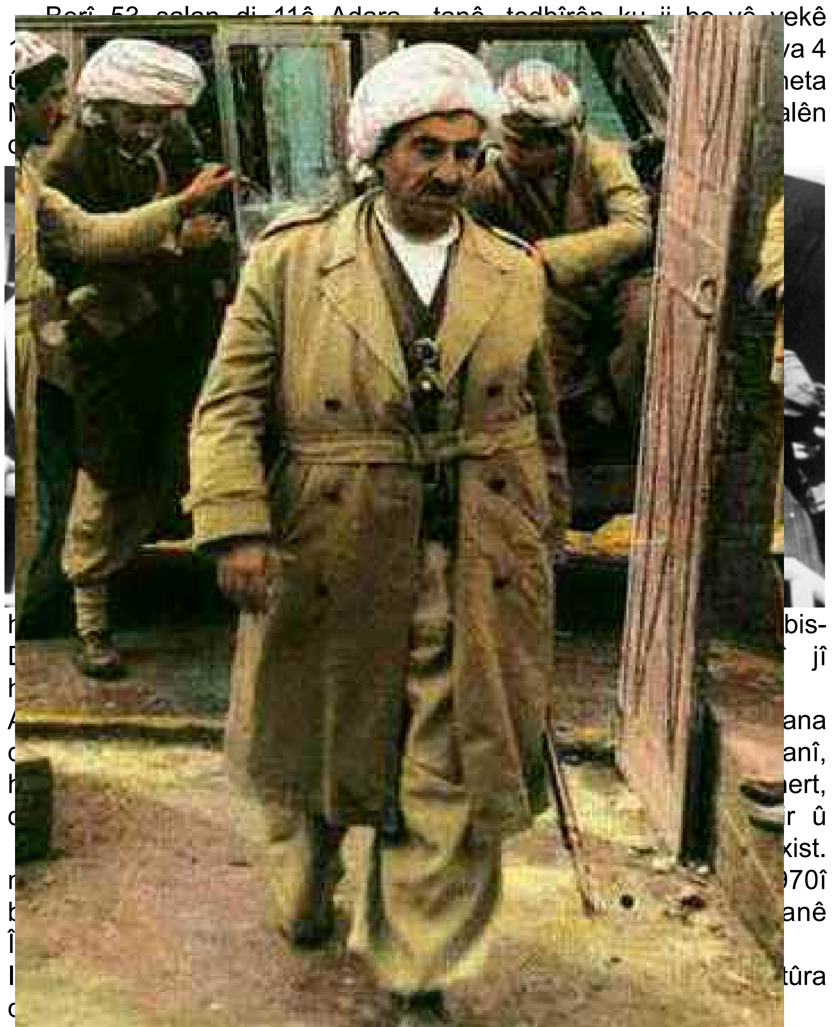

[illegible] hat ragihandin.

Peymana sala 1970ê di 11ê Adara 1970î de bi îmzeya Mele Mistefa Barzanî li ser navê PDKê û dîktatorê hilweşiyayî Sedam Husên El-Tikrîtî li ser navê BAASê di 11ê Adara 1970ê de li ser her du Radyoya Dengê Kurdistanê û Bexdayê hat weşandin.

Bi vê peymanê re wê rêveberiyeke xweser bihata Kurdistanê [illegible]

- Di Destûra Bingehîn de jî wek neteweya Ereb wê neteweya Kurd jî were naskirin.

- Gelê Iraqê wê ji du neteweyên sereke, neteweyên Ereb û Kurd pêk were û di çarçoveya yekparçeyiya Iraqê de, mafên neteweyî yên Kurdan jî di destûrê de cih digirin.

- Zimanê Kurdî li gel Erebî wê bibe zimanê perwerdeyê li herêmên ku piranî Kurd lê dijîn.

- Cîgirê serok wê Kurd be.

- Ji bo Kurdan otonomî wê bê dayîn.

- Kurd wê beşdarî hikûmetê bibin û cudahî di navbera Kurd û Ereban de nebe.

- Kurd di warê perwerdehiyê de zehmetiyan dikişand, ji ber ku berê hatibûn dûrxistin. Ji ber vê yekê wê plansaziyek ji bo çareserkirina pirsgirêkê were çêkirin.

- Ji bo herêmên xweser wê serjimariyek bê kirin.

- Xwendekarên ku ji ber tundiya li herêma xwe ji dibistanan hatin îxrackirin an jî neçar man xwendina xwe biterikînin wê karibin vegerin.

- Wê giranî li ser weşandina bernameyên Kurdî di televizyonên dewletê de bê kirin.

- Qebûlkirina xwendekarên Kurd ji bo zanîngeh û peymangehan; Wê ji wan re derfet werin peydakirin ku hem li hundur hem jî li derveyî welat bi rêjeyek adil perwerdehiyê bistînin.

- Rêveber û fermandarên yekeyên îdarî ku piranî Kurd in, wê kurd bin yan jî kesên ku baş bi Kurdî biaxivin bin.

- Kurd wê karibin vegerin ser ax, zevî û cihên xwe yên berê.

- Bicihanîna yasaya çaksaziya çandiniyê li Kurdistanê wê bileztir bibe, pêwendiyên eşîrî bên çareserkirin û rêkevtin bên kirin ku zeviyên guncaw ji bo hemû cotkaran bê dayîn.

- Miletê Kurd wê li gorî nifûsa xwe li gorî nifûsa Iraqê beşdarî rêveberiya yasayî bibe. *PeyamaKurd*

Peyama Serokwezîrê Herêma Kurdistanê bi boneya 36 saliya Kîmyabarana Helebce

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî bi boneya salvegera kîmyabarana Helebceyê ji aliyê rejîma Beis a Iraqê

ve peyamek belav kir û tê de got: "Pêwîst e em hertim van tawanan bibîr bînin û me han bide ji bo parastina mafên xwe yên netewî û parastina qewareya Herêma Kurdistanê."

Serokwezîr Mesrûr Barzanî di peyama xwe de ragihand, "Di 36emîn salvegera kîmyabaran û komkujiya bajarê Helebceyê de, em bi rêz û hurmet şehîdên bêguneh ên bajarê xweşewîst ê Kurdistanê bibîr tînin, ku bûne qurbaniyên hovîtiya rejîma berê ya Iraqê û bêdengiya civaka navdewletî."

Serokwezîr Mesrûr Barzanî got jî: "Armanca sereke ya vê tawanê û tawanên din ên rejîmên li pey hev ên Iraqê li dijî gelê Kurd, jênosîdkirina gelê Kurdistanê û jinavbirina nasnameya wî bû. Pêwîst e em hertim van tawanan bibîr bînin û me han bide ji bo parastina mafên xwe yên netewî û parastina qewareya Herêma Kurdistanê." Herwiha got: "Cihê mixabiniyê ye ku ji dema rûxana rejîma berê ve, hikûmetên li pey hev ên Iraqê amade nebûn malbatên şehîdên Helebce û qurbaniyên Enfal û tawanên din qerebû bikin ku ev mafekî rewa û destûrî yê gelê Kurdistanê ye, heta niha ne amade ye jî rêkarên barêzgehbûna Helebceyê temam bikin.

Serokwezîr Mesrûr Barzanî tekez kir jî: "Em xizmeta xelkê Helebceyê bi erkê xwe dibînin û meha borî jî di serdana xwe ya bo parêzgeha Helebce de, me hemû daxwazên ku ji aliyê parêzgar û berpirsên îdarî yên vê herêmê ve hatibûn pêşkêşkirin, pesend kirin. Em hêvîdar in di paşerojê de zêdetir xizmeta xelkê welatparêz û fedakar ê Helebceyê bikin."

Serokwezîr Mesrûr Barzanî got jî: "Şehîdên karesata Helebçeyê û hemû jenosîdên ku li hember gelê Kurdistanê hatine kirin, her tim di bîra me de ne û nabe em ti carî rê bidin ku tiştek van tawan û rûreşiyan ji bîr me û ji bîra dewleta Iraqê û desthilatdarên Bexdayê bibe û divê bi berdewamî bibîra wan bînin ku divê gelê Kurdistanê qerebû bikin."

"Deskeftiyên Kurdistanê ji berhema xebata Barzaniyê Nemir in"

14 adarê Îro 120 saliya jidayîkbûna Barzaniyê Nemir bavê ruhanî yê neteweya Kurd e, Pêşmergeyên herdu şoreşên Îlon û Gulanê jî dibêjin, pêwîst e û erk e jî ku hemû Kurdek li ser rêbaza pîroz a Barzaniyê Nemir berdewam be ji bo ku Kurd bighên hemû mafên xwe, ji ber ku ew destkeftên niha berhema xebata Barzaniyê Nemir in.

Pêşmergeyê herdu şoreşên Îlon û Gulanê Sidîq Goran ji malpera fermî ya Partiya Demokrat a Kurdistanê KDP.info re ragihand: "Îro 120 sal bi ser jidayîkbûna Barzaniyê Nemir bavê ruhî yê neteweya Kurd derbas dibe, ku rojeke geş e ji bo Başûrê Kurdistanê. Ji bo herçar parçeyên Kurdistanê rojeke geş e, ji ber vê yekê divê em hemû li ser rê û rêbaza pîroz a Barzaniyê Nemir berdewam bin û em xizmeta vê rêbazê bikin, heya ku em bigihin hemû daxwaz û mafên xwe yên ji ber ku Barzanî dibistanek bû ji bo hemû parçeyên Kurdistanê."

Sidîq Goran wiha got: "Barzaniyê Nemir serkirdeyekî netewî û niştimanperwer bû û ti cudahî nedikirin, xwe pêşmerge dihesiband û li kêleka Pêşmerge xebat dikir, jiyana wî jî ji ya Pêşmergeyan cuda nebû û hertim xizmeta gelê Kurd dikir. Ez bi xwe jî gelek caran pê re rûniştime, li Nexde û li Kerec û li Qesrê. Gelekî vekirî bû û herdem em şîret dikirin û digot li ser xebatê ji bo mafên gelê Kurd berdewam bin. Niha jî mezintirîn destkeft ji bo gelê Kurd bi dest hatiye peymana 11ê Adara 1970ê ye ku ez endamê rêxistina partiyê bûm û ez 23 salî bûm, lewma ew peyman baş tê bîra min."

Wî pêşmergeyê dêrîn wiha got: "Divê em hemû li ser vê rê û rêbaza pîroz berdewam bin û helbet destkeftên me ji berhema xebat û têkoşîna Barzaniyê Nemir in, lewra niha bêyî Serok Barzanî û vê rêbazê dê çareserkirina kêşeyan zehmet be, ji ber wê jî pêwîstiya me bi vê rêbazî her heye ji bo ku em hemû mafên gelê Kurd bidest bînin."

Ji aliyê xwe ve, pêşmergeyê herdu şoreşên Îlon û Gulanê Ebdulqadir Mihemed Mensûr ji malpera fermî ya Partiya Demokrata Kurdistanê KDP.info re ragihand: "Em hîn li ser rêbaza pîroz a Barzaniyê Nemir in. Erkê me ye ku em wek Barzanî ligel hejar, cotkar, karker û hemû çînên din bin. Divê em hertim pêbendî vê rêbazê bin, ji ber ku xebata Barzanî hertim ji bo bidestxistina mafên gelê Kurd bûye."

Wî pêşmergeyê dêrîn wiha got: "Destkeftên niha ji berhema têkoşîna Barzaniyê nemir in, ji ber wê jî erkê me ye ku em heman rê û rêbazê bişopînin da ku destkeftên zêdetir ji bo gelê Kurd bidest bixin, ji ber ku wê demê Qazî Mihemed ji Barzanîyê nemir re gotibû ezê bêm bidarvekirin û Ala Kurdisatanê da Barzaniyê Nemir. Barzaniyê Nemir yê hemû perçeyên Kurdistanê bû, ne tenê Başûrê Kurdistanê."

Ebdulqadir Mihemed Mensûr wiha got: "Em beşdarî hemû şoreşan bûne û şoreşên bi serokatiya Barzaniyê Nemir hemû ji bo bidestxistina mafên gelê Kurd bûne û piraniya destkeftan bi destên nemir Barzanî hatine bidestxistin."

KDP.info

Başkan Barzani'den Halepçe mesajı

Başkan Barzani, Irak devletinin hala Kürdistan halkının haklarını silmek, inkar etmek istemesinin utanç verici olduğunu söyledi.

Başkan Mesud Barzani, Halepçe Katliamı'nın 36'ncı yıldönümü dolayısıyla Twitter hesabından bir mesaj paylaştı.

"Halepçe'ye kimyasal saldırı suçu, Kürdistan halkına karşı çıkan düşmanların zulmünün ve insanlık dışı zihniyetinin kanıtıdır." diyen Başkan Barzani, Halepçe trajedisinin üzerinden 36 yıl geçmesine rağmen Irak devletinin hala Kürt halkının haklarını silmek ve inkar etmek istemesinin utanç verici olduğunu vurguladı.

16 Mart 1988 yılında çoğu kadın ve çocuklardan oluşan 5 bini aşkın Kürt, Irak'ın devrik diktatörü Saddam Hüseyin'in emriyle Halepçe'ye savaş uçaklarıyla düzenlenen bombardımanda kullanılan kimyasal silahlarla şehit düştü.

Halepçe Katliamı

16 Mart 1988'de dönemin Irak hükümeti, Saddam Hüseyin'n talimatı ile Halepçe'ye kimyasal silahlarla saldırdı

En az 5 bin kişinin hayatını kaybettiği katliamda 10 binden fazla kişi de yaralandı. Yaralıların büyük çoğu kimyasal silahların etkisiyle kronik hastalıklara yakalandı. Tarihe "Halepçe Katliamı" olarak geçen bu insanlık dışı saldırı, Saddam Hüseyin liderliğindeki Baas rejiminin Güney Kürdistan'da Kürt halkına karşı 1986-1989 yılları arasında sistematik olarak sürdürdüğü Enfal Soykırımı'nın en acı ve en son etabıydı.

54 sal di ser Rêkeftina 11'ê Adarê re derbas dibin

Îro 54 saliya Rêkeftina 11ê Adara 1970ê ye ku di navbera serkirdeyê tevgera rizgarîxwaza gelê Kurdistanê Mistefa Barzanî û rejîma berê ya Iraqê de hatibû îmzekirin.

Rêkeftin ji pêşgotinekê û 22 xalan pêk dihat ku 15 ji wan eşkere û 7 jî nehênî bûn, xalên nehênî jî girêdayî diyarkirina herêma otonomî ya Kurdistanê, sererastkirina destûra Iraqê û çareserkirina navçeyên Kurdistanî Kerkûk, Xaneqîn û Şingalê bûn. Deqa Daxuyaniya Hevpar a Rêkeftinê:

Yekem: Naskirina zimanê kurdî li kêlek zimanê erebî li herêmên ku piraniya wan Kurd in.

Duyem: Kurd dê bi tevahî beşdarî rêveberiyê bibin, di nav artêşê de jî.

Sêyem: Perwerde û çanda kurdî bê pêşxistin.

Çarem: Li herêmên ku piraniya wan Kurd in, hemû karmend dê Kurd bin.

Pêncem: Kurd azad in ku rêxistinên xwendekar, ciwan, jin û mamosteyan ava bikin.

Şeşem: Budceyeke pêwîst ji bo avakirina Kurdistanê bê terxankirin.

Heftem: Mûçeyek ji bo malbatên şehîdan, hejar û penaberan tê diyarkirin.

Heştem: Kurd û Ereb dê vegerin cihên xwe yên berê.

Nehem: Çaksaziya çandiniyê dê bê kirin.

Dehem: Gelê Iraqê ji du neteweyên Kurd û Ereb pêk tê.

Yazdehem: Radyo û çekên giran dê radestî dewletê bên kirin.

Duwazdem: Yek ji cîgirên Serokkomarê Iraqê Kurd be.

Sêzdehem: Îdareya welat li gor vê rêkeftinê tê birêkxistin.

Çardehem: Budçeya herêmên ku piraniya wan Kurd lê dijîn, dê di yekîneyeke otonomî de bê birêkxistin.

Pazdehem: Gelê Kurd li gorî nifûsa xwe beşdarî desthilata yasadananê dibe.

Lê di demeke kin de piştî ji nû ve birêxistinkirinê, rejîma Beisê rêkeftin binpê kir, navê Kurd wek netewe di destûra demkî ya sala 1970'an de bicih nekir û perwerdeya Kurdî hiweşand. Herwiha cîbicîkirina heşt xalên rêkeftinê jî paşguh kir. Li Kerkûk, Xaneqîn û Şingalê pêvajoya erebkirinê berdewam kir. Feylî ji Bexdayê derxistin, nasnameya wan ji wan stand û bêyî Kerkûk, Xaneqîn û Şingalê herêmeke otonomî a Kurdistanê bi yekalî diyar kir. Di 6'ê Adara 1975'an de ji bo têkbirina Şoreşa Kurdistanê bi dewleta Îranê re peymanek îmze kir.

Gelek ji sîyasetmedar û çavdêrên siyasî vê rêkeftinê, wek destkefta duyem a piştî Peymana Sevrê dibînin ku tê de hikûmeta Iraqê mafên netewî yên gelê Kurd nas kir û vê rêkeftinê hêvî da civaka Kurdistanê.

PWK: Ji bo bibîranîna jenosîda Helebçeyê em deqîqeyekê rêzê bigrin

PWKê bangkir û got; "Ji bo bibîranîna jenosîda Helebçeyê em deqîqeyekê rêzê bigrin..."

Partîya Welatparêzên Kurdistanê (PWK), bi boneya Komkujîya Helepçeyê daxûyaniyek belav kir. PWK, di daxûyanîya xwe de komkujîyê şermezar kir û jibo rêzgirtinê hemû Kurdan re bang kir. Daxuyanî wihaye:

"Ji bo bibîranîna jenosîda Helebçeyê em deqîqeyekê rêzê bigrin

Ji bo şermezar kirina jenosîda Helebçeyê û bibîranîna 5000 şehîdên Helebçeyê yên ku ji alîyê rejîma Seddam Huseyînî ve hatin qetil kirin, li Başûrê Kurdistanê, di roja 16ê Adarê, bi saeta Hewlêrê di saet 11.00an de, gelê me li cîhên ku lê ne, radiwestin, rêzê digrin.

Em jî wek Partîya Welatparêzên Kurdistanê (PWK), bangî kurd û kurdistanîyên her çar perçeyên Kurdistanê û li her cîhekî cîhanê ne dikin, da ku em roja 16ê Adarê bi saeta Hewlerê di saet 11.00an de, li cîhên ku em lê ne, ji bo bibîranîna 5000 hezar şehîdên Helebçeyê û hemû şehîdên Kurdistanê, em deqîqeyekê rawestin, rêzê bigrin."

Buroya Ragihandinê ya Partîya Welatparêzên Kurdistanê (PWK)

570:1.QXD 17.03.2024 13:37 Page 13

Ez û Seîd Yûsiv û Dostanîya Me

Konê Reş, Qamişlo

Di vê nivîsê de li dor dostaniya min bi hunermend Seîd Yûsiv re, bi min xweş e ku bi vê gotina Seydayê Cegerxwîn destpê bikim: Ger çi milet li wan camêran bi çavekî kêm jî dinere û rûmeta wan nabîne, lê gerek e, em qenciya dengbêj û stranbêjan ji bîr nekin ku zimanê Kurdî bi pêş ve birine û ji mirinê parastine; ji pencê mirinê û nav lepên zimanên bêgane bi mêranî parastine. Lê miletê Kurd, ji ber ku bi xwe nezan bû, nikarîbû rûmet û karên wan yên giranbiha nas bike

Cegerxwîn, Jînenîgariya min, rûpel 83.

Ez jî, dengê xwe tev dengê Seydayê Cegerxwîn dikim û dibêjim: Eger şêx û melayên me karîbûn bi dîwana Melayê Cizîrî, Mem û Zîna Ehmedê Xanî, helbestên Feqiyê Teyran, Nehcilenama Mele Xelîlê Sêrtî biparêzin, Stranbêj û dengbêjên me jî yên wek Şakiro, Kawis Axa, Karapêtê Xaço, Eyşe Şan, Mihemed Arif, Îssa Berwarî û yên mayî zimanê me ji talan û bişaftinê parastin. Rola wan di parastina zimanê Kurdî de zor mezin bû. Bêguman di pey wan re Seîd Yûsiv e, yekî sereke ye di nav hevalên xwe de wek Aramê Dîkran, Mehmûd Ezîz, Mihemed Şêxo, Seîd Gabarî û hevalên wan yên din. Wî roleke mezin di parastin û pêşketina strana Kurdî de lîstiye. Tevî qedexebûna zimanê Kurdî di wî heyamî de.

Ji berî 10 salan ve, ji ber giringiya kar û xebata Seîd Yûsiv di ber peyv û muzîka Kurdî de, min navê wî jî -Yê tekane sax- wek stêrekê, di nav her 33 navdarên Kurdan, yên mirî de, di pirtûka xwe ya bi navê “Ji Stêrên Welatê Qedexe” (Duhok 2013) de, nîşan kiriye, digel ku min wêneyê wî jî bi wêneyê wan re daxistiye ser bergê pirtûkê.

Dostaniya Min û Wî

Ji mêj ve min Seîd Yûsiv nas dikir, belê ji sala 1978an û vir de, min ew ji nêzîk ve nas dikir. Di sala 1979an de, piştî ku mala xwe ji Beyrût û Şamê zivirand Qamişloyê, dostaniya min pê re xweştir bû. Nexasim piştî ku di eynî salê de, wî şahiya zewaca min bi dengê xwe û têlên tembûra xwe xweş û geş kir û wî ev dostaniya me dirêj kir ta ku ew çûye ber dilovaniya Xwedê.

Di havîna 1980î de ji min re got Şivan Perwer hatiye Beyrûtê, ahengek ji kurdên Libnanê re lidarxistiye û nameyek ji min re şandiye, daxwaza dîtina min û tembûrekê dike. Ma tu bi min re nayê, em herin? Min bi erênî besiva wî da û di roja 25/6/1980an de, bi balafirê ji balafirgeha Qamişlo (ez û wî û kurê wî Zoro yê ku hingê 10 salî bû), me berê xwe da Şamê û ji Şamê em çûn Beyrûtê mala bavê wî. Şivan jî, li Beyrûtê di mêvandariya welatparêzê Kurd Ahmed Cimhûr de bû. Di encam de Şivan Perwer û çend kesên din pê re hatin mala bavê Seîd û me şevbuhêrkeke dirêj, ta derengî şevê li mala bavê wî derbas kir.

Di nav roj, meh û salan de, dostaniya min û wî şêrîntir dibû. Dema ku li Qamişlo ba, min ser jê qut nedikirin. Ji ber ku kesî wî li Qamişlo nebû; ne bira, ne pismam, ne pisêpismama û ne xaltîk, metik û xal. Min jî ev yek di ber çavên xwe re derbas dikir û rîzgirtinek mezin li gor huner û bêkesiya wî digirt û jê re digot (Xal), wî jî ji min re digot (Xwarzê).

Dema ku diya wî li Qamişlo çû ber dilovaniya Xwedê, ew li Beyrûtê bû, wek neferekî malbata wî, ez jî digel zarokên wî bi wacibê şîna diya wî (taziya) rabûm. Herweha piştî çend salan bavê wî jî mir, cardî ew ne hazir bû, li Ewropa/ Avustria bû, careke din ez bi wacibê şîna bavê wî rabûm. Xwedê heye; endamên Partiya Pêşverû li Qamişlo texsîr nekirin, di serê wan de mamoste Abdulhemîdê Derwêş.

Li dor çavpêketina xwe bi Mîr Dr. Kamîran Bedirxan re, ji min re digot: Di sala 1972an de, dema ku Mîr Dr. Kamîran Bedirxan û kebaniya xwe ji Parîsê hat Beyrûtê, ez jî ligel kurdên Beyrûtê di pêşwaziya wî de bûm. Di rûniştinekê de bi Mîr Kamîran re, li mala Necîmê Îbrahîmê Hesen yê ku wê hingê

serokê Komeleya Kurdên Libnanê bû, yekî ji Mîr re got: Mîrê min! Seîd Yûsiv stranên netewî nabêje. Mîr lê vegerand: Kurê Min! “Strana Girê Sîra bi Sîr e” ew jî Kurdistan e.

Digel ku mamoste Seîd Yûsiv dengbêj û mûzîkjen bû, wiha jî helbestvanekî stranan yê jîr û çeleng bû. Karîbû di kêliyekê de gotinên stranekê biafirîne. Û gelek caran ji min re digot "Kes nikare di warê jenîna tembûrê, afirandina helbestên stranî û awazan de li pêşiya min bide".

Ez dikarim bibêjim ku tev stranên wî, ji bilî yên folklorî ji hunandina wî ne. Ew kaniya helbestên stranî bû. Li gor nifşê xwe, rewşenbîrekî çak bû. Ji bilî zimanê Kurdî û Erebî hinekî bi zimanê Îngilîzî û Almanî jî zanîbû. Pirtûkxaneya wî ya malê bi baş pirtûkan dagirtî bû. Min pirtûkxane wek ya wî di mala hunermendan nedîtiye. Erê, piraniya stranên wî ji helbestên wî ne û dor 8 dîwanên helbestên wî hene. Ji dîwanên wî yên Çapbûyî: 1-Govenda Dilan 2-Rewşen 3-Sozdil û 4-Bedai Teelîm Alet Elbiziq (Bedewiyên Fêrkirina Amûra Bizqê).

Seîd Yûsiv; Mirovekî hezxwekirî û sebûr bû. Xwedî bîr û bawerî bû. Serê xwe ji kesî re neditewand. Aşiqê navê Barzaniyê nemir bû. Çendî dixwest careke din bi daxwaznameyeke fermî serdana herêma Kurdistana azad bike û strana “Kê dinya hejand.. Kê dolab gerand.. Ew Barzanî kak, rabû şûr kişand..” bibêje.. Lê sed mixabin ew xwesteka wî pêk nehat. Tevî ku gelek hunermendên Başûr xwe didan ber mesrefa wî ku here, lê wî qebûl nedikir. Divîbû wek mêvanê Hikûmeta Herêma Kurdistanê, here Kurdistana ku li serê stran gotine. Carekê hunermend Bilind Îbrahîm ji Duhokê hat serdana wî û li pêş min jê xwest ku serdana Kurdistanê bike û xwe da ber tev xerciya çûn û hatinê. Seîd Yûsiv qebûl nekir û jê re got; Spasiya te dikim, xerciya cûn û hatina min heye. Ez dixwazim bi rengekî fermî herim, wek mêvanê hikûmetê.

Dema ku li Qamişlo ba, an ji dûriyê bihata mala xwe li Qamişlo, zû bi zû ji mal dernediket ku ne bikar ba. Dost û nasên wî diçûn serdana wî. Deriyê mala wî vekirî bû. Xwedê heye; kebaniya wî Emîra Melûl jinek

mêvanhez, çavvekirî û merd bû. Bi beşişandin pêşwaziya mêvanê Seîd dikir. Her ku mêvanên wî ji cihên dûr dihatin, ez agahdar dikirim û dixwest bi wan re hazir bibim. Yê min jî, her ku mêvanekî minî xerîb bihata, min ew agahdar dikir û ez û mêvanê xwe diçûn serda wî. Kêfa wî dihat, kêfa mêvanê min jî bi naskirina wî dihat. Li min rehet dibû. Gelek caran taybetiyên xwe ji min re digotin. Carekê ji Beyrûtê telefon ji min re vekir û got; min bêriya te kiriye, ma tu nikare çend rojan bê Beyrûtê? Min bi erênî bersiva wî da û ez çûm. Carekê jî li

Qamişlo çûm serdana mala wî, min dît ku ew bi tenê ye, hin kaxet û maxet li ber destên wî ne, ji min re got: Xwarzê! Mêzeke evqas hunermendên Kurd ev stranên min gotine û lîsteyek bi nav wan stranan da destên min..

Ji stranên wî yên hezkirî

Rewşê rewşê Rewşenê, Eman Cîhan, Şikrayê, Ey Newroz, Kê dinya hejand, Çava kilke, Hêstirên min dibarin, Kurdistan yan neman, Gundîno hawar, Ax ji kerbê bav û bira, Kurdistan pirr şêrîn e, Sebra li ber vî dilî, Ez nikarim rabim ji va derda.

Jixwe bi vê strana xwe hiştiye ku navê Qamişlo li ser zardevê her neferekî be ji kurdên Rojava û hezkirin û dîtina Qamişlo bi Kurdistaniyan şêrîn kiriye:

Qamişlo bajarê evînê, cihê govend û civînê
Eger tu bixwe evîndarî, li wê dermanê birînê

Jiyana Seîd Yûsiv jiyanek hunerî bû, mişt kar û xebat bû. Wî 45 sal ji temenê xwe di ber peyv û muzîka Kurdî de xerc kir. Welatiyên wî jî, yên bîrewer û kesên ku bi nirxê muzîkê zanin, keda wî di ber çavên xwe re der-

bas kirin û bêtir ji 20 caran ew hatiye xelat kirine.

Sebaretî naznavê wî (Mîrê Bizqê) an Mîrê Tembûrê: Wek ku diyar e Mihemed Abdulkerîm, muzîkjenê Sûriyê, ewê bi bejna xwe kurt, ji bajarê Humsê bi navê Mîrê Bizqê/ Tembûrê naskirî bû, berî ku here ber dilovaniya Xwedê di hevpeyvînek xwe de gotibû "Heta Seîd Yûsiv hebê Bizqê/ Tembûrê namire". Û li gor tembiya wî, Bizqa wî ya taybet ji bo hunermend Seîd Yûsiv bê diyarî kirin. Ji wê hingê ve Seîd Yûsiv di medya Erebî û kurdî de bi navê Mîrê Bizqê hatiye naskirin.

Li gor ku di gelek rûniştinan de, Seîd Yûsiv ji min re digot "Hêvî û daxwazên min ku ez paymangeheke mûzîkê li bajarê Qamişlo vekim û xort û keçan fêrî muzîkê û hezkirina muzîkê bikim".

Koçkirina Dawî: Beyrût, Stenbol û Qamişlo

Di roja 26/2/2020an de dema ku min nûçeya koçkirina Seîd Yûsiv (Mîrê Bizqê), bihîst ku li Stenbolê mirîye, wek mirovê ku ji darekê ve bikeve! Nizanim çilo û çawa min ev gotin nivîsand û di rûpelê xwe de belav kir:

Seîd Yûsiv! Kê gotiye te koça dawî kiriye? Kê gotiye "Qamişlo, bajarê evînê", xwe ji hezkirina te dawişandiye? Kê gotiye "Rewşê Rewşê Rewşenê", bê guhdarî ma ye? Na na, bi koçkirina te re, bêrîkirina te, mezinbûna navê te bilindtir bûye. Navê Rewşen, Nesrîn, Canê, Ciwan, Sîpan û Hozan bêtir di kolanên Qamişloka te de têne bihîstin. Kurd ber bi dewletbûnê ve diçin. Nêzîk nedûr, wê Ala Rengîn di nav alên Netewên Yekbûyî de li New Yorkê bilind bibe û her emê bêjin; "Kurdistan yan neman, em kurd li ser ya xwe man". Raze bi xweşî! Tovê te çandiye, zindî ye. Bila her sibe çûk û çivîkên welatê me, li ser kêla ber serê te

û Cegerxwîn û Mihemed Şêxo deynin, ji me re sirûdên evînê bibêjin. Erê sirûdên evînê.

Berî ku bimre bi dor salekê, ew di Havîna 2019an de, ji Beyrûtê hat mala xwe a li Qamişlo, dor heyvekê li Qamişlo ma û careke din zivirî Bayrûtê. Ev hatina wî a dawî bû. Li gor ku jin û zarokên wî ji min re gotin; "Di roja 24/10/2019an de, me li Beyrûtê bihîst ku mamoste Hemîdê Derwêş cûye ber dilovaniya Xwedê. Berê jî Seîd nexweş bû, dema ku wî jî bihîst Hemîd miriye, êdî nema rabû ser xwe, nema meşiya, nexweşiya penceşêrê bêtir zor lê kir. Hez ji Hemîdê Derwêş dikir. Me ew şanî doktorên wî li Beyrûtê kir. Paşê me ew bir nexweşxaneyeke Stenbolê. Ta ku di roja 26/2/2020an de, canê xwe ji dest da û cû ber dilovaniya Xwedê.

Piştî ku nûçeya mirina wî belav bû, Hikumeta Herêma Kurdistanê, xwe da ber anîn û xerciya guhestina termê wî ji Stenbolê bo Qamişlo. Sibeha 1/3/2020, ez û birrek ji nivîskar û hunermendan çûn ser çemê Dicle (Sêmalka/ 100Km ji Qamişlo dûre), dergehê sînor di navbera Rojava û Başûr de, me pêşwaziya termê wî kir û anî Qamişlo, ew di goristana taxa Qidûr Beg de sipart axa sar û cemidî. Hêjayê gotinê ye, ji welatparêzên kurdan yên ku di vê goristanê de hatine veşartin: Mela Ehmedê Namî yê xwediyê sirûda Pêşkevin Em Serfiraz in Miletê Kurdî, Şêx Maaşûqê Xiznewî, Kemal Derwîş, Şêxmûs Ehmed, Siyamend Îbrahîm û gelekên din. Roja îro, gora wî jî li Qamişlo wek gora Cegerxwîn û Mihemed Şêxo bûye meqseda serdana welatparêzên Kurda.

Sed mixabin, ew pêşwaziya cemawerî ku ji Cegerxwîn re di sala 1984an de û ji Mihemed Şêxo re di sala 1989an de hat kirin, wek ku ji Seîd Yûsiv re pêdivî min nedît! Vê yekê dilê min şikenand!

Konê şiniya wî li Qamişlo, taxa Xerbî li ber dergehê mala wî hat danîn, Sê rojan dirêj kir. Sê rojan min û kurê wî Zoro pêşwaziya serdêrên şîna bavê wî kir. –Her du birayên wî yên din nikarîbûn amade bibin, Şahîn li Almaniya bû û Lawîn li Beyrûtê bû, bi tenê diya wî û xwîşkên wî hazir bûn- Ew serdêrên ku hatin şûn û şîna Seîd Yûsiv ji tev texlît ol û netewên Cizîrê bûn; ji Kurd, Ereb, Siryan, Ermen û Êzidî bûn.

Dawî dibêjim: Her wê muzîkjen Seîd Yûsiv, bimîne dost û ez ê li dengê wî, gotinên helbestên wî, perçeyên muzîkjeniya wî guhdarî bikim. Her wê bimîne kaniya helbest û awazan. Her wê bimîne Mîrê Tenbûrê û fexra muzîka Kurdî. Mirin pê nediket. Lê qeder jî kar û barê xwe dike. Belê wek ku kurdan gotiye: "Ga dimre çerm dimîne, mêr dimre nav dimîne".

570:1.QXD 17.03.2024 13:37 Page 14

Peyama Serok Nêçîrvan Barzanî ya bi helkefta kîmyabaran kirina Helebçe

Di 36 saliya karesat û tawana hovane ya kîmyabarana Helebçeyê da, em bejna xwe li ber giyanê pakê zêdetirê ji 5 hezar şehîdên

Helebçeyê û tevaya şehîdên Kurdistanê ditewînin û em wan bi qedir û rûmet bi bîr tînin, silavên xwe ji malbat û kesûkarên wan û hemû qurbaniyan ra dişînin ku, hêşta ji ber şûnwar, paşmayî û êş û janên wê tawanê ve dinalin.

Kîmyabarana Helebçe xelekeke ji zincîreya tawan, jenosîd, enfal û bi zîndî binaxkirinê ku bi awayek gelek hovane li dijî gelê mezlûm yê aştîxwaz, jiyandost û mirovperwer yê Kurdistanê hatiye kirin, tenê tawana wan ew bû li welatê xwe daxwaza maf, jiyan, azadî û rûmeta welatê xwe kiribûn. Eger edalet hebûya, jenosîda Helebçeyê têra naskirina hemû mafên rewa yên gelê Kurdistanê dikir.

Bi vê minasebetê em tekez li ser wê yekê dikin ku divê Helebçe, xelkê wê û hemû qurbaniyên jenosîd, enfal û tawanên rejîma berê li Herêma Kurdistanê di hemû waran da werin qerebûkirin û di hemû waran de jî bi baştirîn awayî xizmet jê ra bê kirin. Ji bo vê yekê jî divê hikûmeta Iraqê hemû erk û berpirsiyariyên xwe û edaletê ji bo qurbaniyan bi cih bîne. Divê li ser asta cîhanê jî xebat bêne kirin da ku careke din tawan û jenosîdên bi vî rengî li tu devereke din dubare nebin.

Destkeft û kiyana siyasî û destûrî federalî ya Herêma Kurdistanê berhema xwîna şehîdan û qurbanîdana gelê Kurdistanê bi hemû pêkhateyên di nav de ye. Niha jî erkê me hemûyane bi yekrêzî û yekdengiyê biparêzîn û canê şehîdan û dilê malbat û kesûkarên wan şad bikin da ku bi hev ra ber bi pêşerojeke baştir, aram û parastî gavan biavêjin.

Nêçîrvan Barzanî
Serokê Herêma Kurdistanê

16.03.2024

Bi biryara Serokwezîr Mesrûr Barzanî, Herîr dibe bajar

Qayimqamê Herîrê radigehîne, “Bi biryara Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê bi hejmara 451 Herîr bû bajark”. Qayimqamê Herîrê Şêrwan

Celal Beg îro (Sêşem, 12.03.2024) ji ajansa K24ê re ragehand, “Berî niha Herîr komelgeheke girêdayî bajarkê Şeqlaweyê bû, lê li dû biryara herêmî ya hejmar 423 û bi biryara Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî bi hejmar 451 li roja 31.01.2024ê û bi biryara Kargêriya Parêzgeha Hewlêrê bi hejmar 3162 li roja 10.03.2024ê, bi awayekî fermî biryar hat dan ku Herîr bibe bajark.

Qayimqamê Herîrê herwesa got, “46 gund girêdayî Herîrê bûn, niha jî ew 46 gund dê her girêdayî Herîrê bimînin, lê komelgeha Basirmeyê jî êdî girêdayî Herîrê ye ku ew jî 54 gundan vedigire, yanî niha bi tevahî Herîrê 100 gund hene”.

Şêrwan Celal Beg amaje jî da, “Niha navê Herîrê ji komelgehê bo bajarkî hat guhertin, her ji ber wê yekê daxwaziyên me dê zêdetir bibin”. Navbirî di derheqa kar û pilanên bajarkê Herîrê de jî got, “Niha pêdivîtiya me bi birêveberiyeke tandirustiyê, birêveberiyeke perwerdeyê û fermangeheke tapoyê heye”.

Serok Barzanî: Helebce belgeya eqliyeta nemirovane ya neyarên gelê Kurdistanê ye

Serok Barzanî got, “Tawana kîmyabarankirina Helebceyê belgeya zilmkarî û eqliyeta nemirovane ya neyarên gelê Kurdistanê ye.” Serok Barzanî ji bo salvegera 36an a Komkujiya Helebceyê bi rêya hesabê xwe yê Xê peyamek belav kir.

“Dewleta Îraqê dixwaze mafên gelê Kurdistanê înkar bike”

Serok Barzanî bi peyama xwe de bal kişand ser helwesta dewleta Îraqê û got: “Tawana kîmyabarankirina Helebceyê belgeya zilmkarî û eqliyeta nemirovane ya neyarên gelê Kurdistanê ye.

Piştî ku 36 sal di ser kareseta Helebceyê derbas bûne, cihê şermezariyê ye ku heta niha jî dewleta Îraqê hez dike mafên gelê Kurdistanê înkar bike û ji holê rake.”

Komkujiya Helebceyê

Di ser Komkujiya Helebceyê re 36 sal derbas bûn.

16ê Adara 1988an bi fermana serokkomarê berê yê Îraqê Sedam Husên ji asman bombeyên kîmyewî bi ser Helebceyê de hatin berdan. Di vê komkujiya giran de herî kêm 5 hezar kesan canê xwe ji dest da, zêdetirî 10 hezar kesan jî birîndar bûn.

Îro salvegera 36an Komkujiya Helebceyê ye ku di dîroka Kurdan de bûye rojeke reşgirêdanê. Şopên Komkujiya Helebceyê hîn jî wekî roja yekem di dilan de nû ne.

Komkujiya Helebceyê piştî Hîroşîma û Nagasakiyê wekî êrişa kîmyewî ya herî mezin tê pênasekirin.

Herî kêm 5 hezar kes şehîd ketin

16ê Adara 1988an bi fermana dîktatorê Îraqê Sedam Husên, zêdetirî 5 hezar kes ku piraniya wan jin û zarok bûn, bi çekên kîmyewî hatin şehîdkirin.

Di kîmyabarana Helebceyê de bi firokeyên şer hatin bikaranîn.

Ev êrişa ku bi navê “Komkujiya Helebceyê” ket dîrokê.

Ev êriş qonaxa herî biêş û dawî ya Komkujiya Enfalê bû ku Rejîma Beasê ya bi serokatiya Sedam Husên di navbera salên 1986-1989an de bi awayekî sîstematîk li Başûrê Kurdistanê pêk anî.

Komkujiyan Enfalê 12ê Adara 1986an dest pê kir û 7ê Hezîrana 1989an bi dawî bû.

182 hezar Kurd hatin qetilkirin

Di vê silsîleya komkujiyan de 182 hezar Kurd hatin qetilkirin, 4500 gund û 30 bajarok hatin kavilkirin, mizgeft, dêr û îbadetxane hatin wêrankirin.

Ji bo ku çekên kîmyewî bandoreke zêde bihêlin, hêza asmanî ya Îraqê destpêkê bi çekên konvansiyonel bombebaran kir û camên malan şikandin û piştre jî bombeyên kîmyewî avêtin.

Sibeha 16ê Adara 1988an 8 firokeyên MiG-23 yên hêza asmanî ya Îraqê 5 demjimêran bombeyên gazê yên jehrî bi ser Helebceyê de barandin ku nifûsa 40 hezar bû.

Gaza bi "bêhna sêvan" bajar dorpêç kir

Dema êrişa duyem dest pê kir, bêhneke xurt belav bû. Kesên ku bûne şahidê wan kêliyan dibêjin ku gaza bi “bêhna sêvan” di bombeyên ku bi ser bajêr de ketine, di nava çend deqeyan de li nav bajêr belav bû.

Şêniyên Helebceyê yên ku bêhna gazên weke xerdel, sarîn û VX yên di bombebaranê de hatine bikaranîn çû wan, yek bi yek ketin erdê. Di komkujiyê de zêdetirî 5 hezar kes ku piraniya wan jin û zarok in şehîd ketin.

Zêdetirî 10 hezar kesan jî birîndar bûn. Hin çavkanî diyar dikin ku 6 hezar û 357 kes jehrî bûne û 14 hezar û 765 kes jî bi giranî birîndar bûne. Li gorî rapora Rêxistina Tenduristiyê ya Cîhanî (WHO), ev êrişa kîmyewî heta niha bûye sedema mirina zêdetirî 43 hezar û 753 kesan û seqetbûna zêdetirî 61 hezar kesan.

Tîma Pizîşkên Sînornenas ku di destpêkê de gihîştin cihê bûyerê, bikaranîna gaza xerdelê piştrast kir. Vê tîma bijîşkên Belçîkayî û Holendayî ragihand ku dibe ku di nav jehrên ku hatine bikaranîn de siyanur hebe. Hin birîndarên komkujiyê bi nexweşiyên domdar re rû bi rû mane.

"Soz nehatin bicihanîn"

Sedam Husênê ku sala 2003yan ji desthilatdariyê hat xistin, di çarçoveya Komkujiya Enfalê de, ji ber kuştina 180 hezar kesî hat darizandin.

Sedam sala 2006an de bi cezaya îdamê ya ji ber Komkujiya Duceylê hat darvekirin.

Piştî mirina wî, di dadgeha ku bi sûcê komkujiya li dijî Kurdan dihat darizandin de, tawanbar hat dîtin.

Pismamê Sedam Husên, Elî Hesen El Mecîdê bi nasnavê "Elî Kîmyewî" sala 2010an ji ber fermana êrişên bi gaza jehrî ku di nav de Komkujiya Helebceyê jî heye, hat bidarvekirin.

Dadgeha Cezayên Giran a Îraqê 1ê Adara 2010an Komkujiya Helebceyê wekî jenosîd nas kir.

Tevî ku ev biryar ji aliyê Hikûmeta Herêma Kurdistanê ve bi kêfxweşî hat pêşwazîkirin jî Hikûmeta Îraqê piştgiriya pêwîst neda malbatên Helebceyê û soz nehatin bicihanîn. Hikûmeta Herêma Kurdistanê Adara 2014an biryar da ku Helebceya ku li ser Silêmaniyê ye, bibe parêzgeh.

Sîyasetmedarekî Iraqî: Serok Barzanî û Mesrûr Barzanî rêyê li şerê navxweyî yê Îraqê digirin

Siyasetmedarekî Sune yê Îraqê amajeyê dide, “Dadgeha Federalî dadgeheke Îranî ye û tevaya pêkhatan kirine armanc”, ecêbamana xwe jî li bernaberî helwesta Serokkomarê Îraqê ya li beranberî wan biryarên Dadgeha Federalî diyar dike, herwesa dibêje, “Hikmeta Serok Barzanî û Serokwezîr Mesrûr Barzanî rêyê li serhildana şerê navxweyî yê Îraqê digire”. Siyasetmedarê Sune yê Îraqê Mîsal Alûsî îro (Înî, 15.03.2024) taybet ji K24ê re ragehand, “Dadgeha Federalî dadgeheke destûrî nîne, berî destûrî hatiye damezrandin û Herêma Kurdistanê tenê nekiriye armanc, belkî tevaya pêkhatan kirine armanc û armanca wê ya serekî lêdana sîstema destûrî û demokrasî ye ku Îraq li ser wan hatiye avakirin”. Mîsal Alûsî amaje jî da, “Serokkomarê Îraqê li beranberî biryarên Dadgeha Federalî bê helwest e, ji ber ku hindek ji wan biryaran nedestûrî ne û pêdivî ye Serokwezîrê Îraqê desttêwerdanê tê de bike”. Alûsî ecêbmana xwe jî li beranberî Serokkomarê Îraqê Letîf Reşîd diyar kir got, “Li beranberî wan biryarên Dadgeha Federalî herwekî ku Serokkomar nîne û çi gotin nînin, di demekê de ku hind e ew biryar Îraqê bixin nav serî”. Navbirî eşkere jî kir ku, ew bi çi awayan biryarên Dadgeha Federalî qebûl nakin, eger ew dadgeh bixwaze Îraqê ber bi sîstema navendî ve bibe, di demekê de ku destûrê Îraqê federalî ye. Wî siyasetmedarî tekez jî kir, “Destûrê Îraqê maf daye tevaya pêkhatan ku tevlî piroseya siyasî bibin, eger Dadgeha Federalî rêyê li wî mafî bigire, yanî Îraq ne demokratî û destûrî ye û ber bi diktatoriyê ve diçe”. Alûsî herwesa ragehand, “Eger hikmeta Serok Barzanî û Serokwezîr Mesrûr Barzanî û Serkirdetiya Siyasî ya Herêma Kurdistanê nebe, Kurd dikarin şerî bikin û bergiriyê ji mafên xwe bikin”. Navbirî tekez jî kir, “Hikmeta Serok Barzanî û Serokwezîr Mesrûr Barzanî rêyê li serhildana şerê navxweyî yê Îraqê digire û bi wê hikmetê bi hezaran aware û penaber li Herêma Kurdistanê parastine û diparêzin û meremа wan ew e pêkvejiyanê berdewam bikin. Dadgeha Federalî ku dadgeheke Îranî ye li dijî wê hikmet û zanîna Herêma Kurdistanê û serkirdetiya wê ya siyasî ye”.

Heta niha Dadgeha Federalî ya Îraqê hejmareke biryaran li dijî Herêma Kurdistanê derxistiye, dawî biryar ên roja 21.02.2024ê bûn, ji bo yekalîkirina wan skalayan ên ku li dijî mûçeyên fermanber û mûçexurên Herêma Kurdistanê û qanûna girêdayî hilbijartinên Perlemana Kurdistanê hatibûn tomarkirin.

570:1.QXD 17.03.2024 13:37 Page 15

Nêçîrvan Barzanî: Rêkeftina 11ê Adarê berhema têkoşîn û qurbanîdana gelê Kurdistanê bû

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî di salvegera rêkeftina 11ê Adarê de dibêje, “Bila em

vê bîranên li Herêma Kurdistanê bikin derfeta hevtêfihîştina hevbes a aliyên siyasî” û li Iraqê jî “Em pend û wane ji paşeroja biêş a welat werbigirin û destûrê cîbicî bikin.” Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî di salvegera rêkeftina 11ê Adarê de dibêje, “Bila em vê bîranên li Herêma Kurdistanê bikin derfeta hevtêfihîştina hevbes a aliyên siyasî” û li Iraqê jî “Em pend û wane ji paşeroja biêş a welat werbigirin û destûrê cîbicî bikin.”

Deqa peyama Serokê Herêma Kurdistanê: Em îro 54 saliya rêkeftina 11ê Adara 1970ê ku, di navbera hikûmeta Iraqê ya wê demê û Şoreşa Mezin ya Îlonê bi serokatiya Barzanî yê nemir da îmza kiribû, bi bîr tînin. Ev Rêkeftinname werçerxanek çarenivîsaz û yekem belgeya fermî bû di dîroka nûjen da. Ew berhema tekoşîn û qurbanîdana gelê Kurdistanê bû ku, hikûmeta Iraqê neçar kir hindek mafên rewa yên gelê Kurdistanê nas bike û bû bingehê hemû destkeftên gelê Kurdistanê yên paşerojê. Bi vê minasebetê em dîroka pir bi êş û jan ya dewleta Iraqê bi bîra hemûyan tînin ku, lojîka hêz, fikir û siyaseta înkarkirina mafên gelê Kurdistanê û pêkhateyên Iraqê bi giştî çi ziyan gihandiye welat? Poşmanbûna hikûmeta hîngê ya Iraqê ji rêkeftinê, şer, wêranî, karesat û nearamî ji bo Iraq û gelên wê bi berdewamî bi xwe ra aniye ku encamên wê heta îro jî berdewam in. Bila em li Herêma Kurdistanê vê bîranînê bikin derfeta lihevtêgihîştina hevbeş a aliyên siyasî ji bo derbaskirina pirsgirêk û nakokiyan û bi hev ra rûbirûyê aloziyan bibin û destkeftan, mafên destûrî û statuya federaliya Herêma Kurdistanê biparêzin. Li Iraqê jî divê ders û îbretan ji dîroka rabirdû a bi êş a welat werbigirin, destûrê bicîh bikin, sîstema federalî û mafên hemû gelan û pêkhateyên Iraqê biparêzin û bi nêrîneke hevbeş ber bi paşerojê gavan pavêjin.

Silav li bîranîna rêkeftinnameya 11ê Adarê û silav li giyanê şehîdan.

Nêçîrvan Barzanî
Serokê Herêma Kurdistanê

Ji Pentagonê di derbarê sîstema berevaniya asmanî ji Herêma Kurdistanê re daxûyanî da

Wezareta Berevaniyê ya Amerîkayê (Pentagon) di bersiva pirseke peyamnêrê K24ê de ragihand, “Em

daxwaz ji Kongressê dikin ku bûdceya sîstema berevaniya asmanî ji Herêma Kurdistanê re pesend bike. Berdevkê Pentagonê Pat Ryder di konferanseke rojnamevanî de bersiva pirsa peyamêrê K24ê da û ragihand, “Em li bendê ne ku bûdceya sala 2024an were qebûlkirin.” Berdevkê Pentagonê got: “Em daxwazê ji Kongreyssê dikin ku budceyê pesend bike û dema ku ew hat pesendkirin, emê hûrgiliyên zêdetir gotûbêj bikin.” Pêştir general generalê berê yê artêşa Amerîkayê Ernest Oderno jî gotibû, divê Washington ewlehiya Herêma Kurdistanê dabîn bike, ji ber wê jî ew ji sedî sed bi şandina sîstemên berevaniya asmanî ji Herêma Kurdistanê re ye. General Ernest Oderno got, Herêma Kurdistanê hevpareke mezin a Amerîkayê ye û niha pêwîstiya wan bi sîstema berevaniya asmanî heye, ji ber ku ew di bin gefa Îran û hevpeymanên wê de ye. Di derbarê şandina sîstemên berevaniya asmanî ji Amerîkayê bo Herêma Kurdistanê de, General Ernest Oderno got ku Pentagon dikare bi du awayan sîstemên berevaniya asmanî li Herêma Kurdistanê bicîh bike, rêya yekem perwerdekirina hêzên Pêşmerge ye ji bo bikaranîna sîstemê û rêya duyem jî ew e ku Amerîka bi xwe çavdêriya bikaranîna sîstemê li navçeyê bike.

Nêçîrvan Barzanî: Eger edalet hebûya Helebce bes bû

Nêçîrvan Barzanî got, “Eger edalet hebûya, Komkujiya Helebceyê têra naskirina hemû mafên rewa yên gelê Kurdistanê dikir.” Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî ji bo salvegera 36an a Komkujiya Helebceyê peyamek belav kir.

“Em bejna xwe li ber giyanê pak ê şehîdên Kurdistanê ditewînin”

Serokê Herêma Kurdistanê di peyama xwe de wiha got:

“Di 36 saliya karesat û tawana hovane ya kîmyabarana Helebceyê de, em bejna xwe li ber giyanê pak ê zêdetir ji 5 hezar şehîdên Helebceyê û hemû şehîdên Kurdistanê ditewînin.

Em wan bi qedir û rûmet bi bîr tînin, silavên xwe ji malbat û kesûkarên wan û hemû qurbaniyan re dişînin ku em heta niha jî ji ber şûn, bermayî û êş û janên wê tawanê dinalin.

Kîmyabarana Helebceyê xelekeke ji zincîreya tawan, komkujî, enfal û bisaxî binaxkirinê ye ku bi awayekî gelekî hovane li dijî gelê mezlûm yê aştîxwaz, jiyandost û mirovperwer ê Kurdistanê hatiye kirin.

Tenê tawana wan ew bû ku wan li welatê xwe daxwaza maf, jiyan, azadî û rûmeta welatê xwe kiribû.

“Eger edalet hebûya...”

Eger edalet hebûya, Komkujiya Helebceyê têra naskirina hemû mafên rewa yên gelê Kurdistanê dikir.

Bi vê minasebetê em tekeziyê li ser wê yekê dikin ku divê Helebce, xelkê wê û hemû qurbaniyên komkujî, enfal û tawanên rejîma berê yên li Herêma Kurdistanê di hemû waran da werin qerebûkirin (tezmînat) û di hemû waran de jî bi awayê herî baş xizmet jê re bê kirin.

“Divê Îraq berpirsiyariyên xwe bi cih bîne”

Ji bo vê yekê jî divê hikûmeta Îraqê hemû erk û berpirsiyariyên xwe û herwiha edaletê ji bo qurbaniyan bi cih bîne. Divê li seranserê cîhanê jî xebat bên kirin da ku careke din tawan û komkujiyên bi vî rengî li tu devera din ducare nebin.

Destkeft û statuya siyasî, destûrî û federalî ya Herêma Kurdistanê berhema xwîna şehîdan û qurbanîdana gelê Kurdistanê û hemû pêkhateyên di nav de ye.

Niha jî erkê me hemûyan e ku em bi bi yekrêzî û yekdengiyê wê biparêzîn û canê şehîdan û dilê malbat û kesûkarên wan şad bikin da ku em bi hev re ber bi paşerojeke baştir, aram û parastî gavan biavêjin.”

Komkujiya Helebceyê

Di ser Komkujiya Helebceyê re 36 sal derbas bûn.

16ê Adara 1988an bi fermana serokkomarê berê yê Îraqê Sedam Husên ji asman bombeyên kîmyewî bi ser Helebceyê de hatin berdan.

Di vê komkujiya giran de herî kêm 5 hezar kesan canê xwe ji dest da, zêdetirî 10 hezar kesan jî birîn-

dar bûn. Îro salvegera 36an Komkujiya Helebceyê ye ku di dîroka Kurdan de bûye rojeke reşgirêdanê.

Şopên Komkujiya Helebceyê hîn jî wekî roja yekem di dilan de nû ne.

Komkujiya Helebceyê piştî Hîroşîma û Nagasakiyê wekî êrişa kîmyewî ya herî mezin tê pênasekirin.

Herî kêm 5 hezar kes şehîd ketin

16ê Adara 1988an bi fermana dîktatorê Îraqê Sedam Husên, zêdetirî 5 hezar kes ku piraniya wan jin û zarok bûn, bi çekên kîmyewî hatin şehîdkirin.

Di kîmyabarana Helebceyê de bi firokeyên şer hatin bikaranîn.

Ev êrişa ku bi navê “Komkujiya Helebceyê” ket dîrokê.

Ev êriş qonaxa herî biêş û dawî ya Komkujiya Enfalê bû ku Rejîma Beasê ya bi serokatiya Sedam Husên di navbera salên 1986-1989an de bi awayekî sîstematîk li Başûrê Kurdistanê pêk anî.

Komkujiyan Enfalê 12ê Adara 1986an dest pê kir û 7ê Hezîrana 1989an bi dawî bû.

182 hezar Kurd hatin qetilkirin

Di vê silsîleya komkujiyan de 182 hezar Kurd hatin qetilkirin, 4500 gund û 30 bajarok hatin kavilkirin, mizgeft, dêr û îbadetxane hatin wêrankirin.

Ji bo ku çekên kîmyewî bandoreke zêde bihêlin, hêza asmanî ya Îraqê destpêkê bi çekên konvansiyonel bombebaran kir û camên malan şikandin û piştre jî bombeyên kîmyewî avêtin.

Sibeha 16ê Adara 1988an 8 firokeyên MiG-23 yên hêza asmanî ya Îraqê 5 demjimêran bombeyên gazê yên jehrî bi ser Helebceyê de barandin ku nifûsa 40 hezar bû.

Gaza bi "bêhna sêvan" bajar dorpêç kir

Dema êrişa duyem dest pê kir, bêhneke xurt belav bû.

Kesên ku bûne şahidê wan kêliyan dibêjin ku gaza bi “bêhna sêvan” di bombeyên ku bi ser bajêr de ketine, di nava çend deqeyan de li nav bajêr belav bû.

Şêniyên Helebceyê yên ku bêhna gazên weke xerdel, sarîn û VX yên di bombebaranê de hatine bikaranîn çû wan, yek bi yek ketin erdê.

Di komkujiyê de zêdetirî 5 hezar kes ku piraniya wan jin û zarok in şehîd ketin.

Zêdetirî 10 hezar kesan jî birîndar bûn. Hin çavkanî diyar dikin ku 6 hezar û 357 kes jehrî bûne û 14 hezar û 765 kes jî bi giranî birîndar bûne.

Li gorî rapora Rêxistina Tenduristiyê ya Cîhanî (WHO), ev êrişa kîmyewî heta niha bûye sedema mirina zêdetirî 43 hezar û 753 kesan û seqetbûna zêdetirî 61 hezar kesan.

Tîma Pizîşkên Sînornenas ku di destpêkê de gihîştin cihê bûyerê, bikaranîna gaza xerdelê piştrast kir.

Vê tîma bijîşkên Belçîkayî û Holendayî ragihand ku dibe ku di nav jehrên ku hatine bikaranîn de siyanur hebe.

Hin birîndarên komkujiyê bi nexweşiyên domdar re rû bi rû mane.

"Soz nehatin bicihanîn"

Sedam Husênê ku sala 2003yan ji desthilatdariyê hat xistin, di çarçoveya Komkujiya Enfalê de, ji ber kuştina 180 hezar kesî hat darizandin.

Sedam sala 2006an de bi cezaya îdamê ya ji ber Komkujiya Duceylê hat darvekirin.

Piştî mirina wî, di dadgeha ku bi sûcê komkujiya li dijî Kurdan dihat darizandin de, tawanbar hat dîtin.

Pismamê Sedam Husên, Elî Hesen El Mecîdê bi nasnavê "Elî Kîmyewî" sala 2010an ji ber fermana êrişên bi gaza jehrî ku di nav de Komkujiya Helebceyê jî heye, hat bidarvekirin.

Dadgeha Cezayên Giran a Îraqê 1ê Adara 2010an Komkujiya Helebceyê wekî jenosîd nas kir.

Tevî ku ev biryar ji aliyê Hikûmeta Herêma Kurdistanê ve bi kêfxweşî hat pêşwazîkirin jî Hikûmeta Îraqê piştgiriya pêwîst neda malbatên Helebceyê û soz nehatin bicihanîn.

Hikûmeta Herêma Kurdistanê Adara 2014an biryar da ku Helebceya ku li ser Silêmaniyê ye, bibe parêzgeh.

Hikûmeta Îraqê jî de biryara ku Helebce bibe parêzgeh pejirand.

Serokwezîr Mesrûr Barzanî pêşwaziya Balyozê Brîtanyayê li Îraqê dike

Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê pêşwaziya Balyozê Brîtanyayê li Îraqê dike.

Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê îro (Çarşem, 13.03.2024) pêşwaziya Balyozê Brîtanyayê li Îraqê Stephen Hitchen kir. Li dû ragehandina Hikûmeta Herêma Kurdistanê, di wê hevdîtinê de danûstandin li ser pêşxistina peywendiyên dualî û rewşa giştî û dawî pêşhatên Îraq û deverê û giringiya çarekirina arêşeyên Herêma Kurdistanê û Hikûmeta Federalî li ser bingeha destûrî û lihevkirinan hatin kirin.

Wekî amaje pê hatiye dan, her du alî li ser giringiya parastina ewlehî û seqamgiriya Herêma Kurdistanê û rêzgirtina li qewareya federalî û destûrî ya Herêma Kurdistanî hevnerîn bûn.

Di wê ragehandinê de hatiye, Balyozê Brîtanyayê tekez li ser wê yekê kiriye ku hevpariya wan bi Herêma Kurdistanê re cihê giringî û pûtedana me ye û dê li ser hevahengiya tevalî bi Hikûmeta Herêma Kurdistanê re berdewam bin. Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê jî tekez kir ku Herêma Kurdistanê berevaniyê ji mafên xwe yên destûrî dike û li bin çi givaştinan destan ji mafên xwe bernade. Piştevanîkirina çaksaziyên Wezareta Pêşmerge û giringiya parastina mafên pêkhatên Kurdistanê û pêdivîtiya pêkanîna Civata Federalî jî mijarên çend tewerên din ên wê civînê bûn.

HAK-PAR: EM ŞEHÎDÊN KOMKUJIYA HELEBÇÊ BI RÊZDARÎ BI BÎRTÎNIN

HAK-PAR; "Ev komkujî encama bêdewlet û bêstatû hîştina gelê Kurd ji aliyê dewletên

emperyalîst a piştî Şerê Cîhanê Yekem bû..."

Partiya Maf û Azadîyê (HAK-PAR), bi boneya salvegera Komkujîya Helepçeyê daxûyanîyek bibîranî. Daxûyanîya HAK-PARê wihaye: "Di 16'ê Adara 1988'an de, li ber çavên hemû cîhanê, rejîma Seddam a kolonyalîst û nîjadperest bi bombeyên kîmyewî yên ku tê de gaza Xerdel û Sarîn a bi bêhna sêvê ya kujer, bajarê Helebce yê Başûrê Kurdistanê bombebaran kir. 7 hezar Kurdên ku tenê sûcê wan 'Kurdbûn' bû, ji ber gazên kimyewî jehrdarî bûn jiyana xwe ji dest dan.

Ev jenosîd beşek ji Operasyona Enfalê bû ku ji aliyê rejîma Baas a kolonyalîst ve ji bo bi giştî tunekirina kurdan dest pê kir û bû sedemê jiyana derdora 200 hezar kurdan.

Ev komkujî encama bêdewlet û bêstatû hîştina gelê Kurd ji aliyê dewletên emperyalîst a piştî Şerê Cîhanê Yekem bû.

Qêrîna kesên ku di vê qirkirinê de şehîd bûne ji hemû cîhanê re careke din ragihand ku gelê Kurd hebûna xwe di bin tehdîdê de be jî, dest ji azadiya xwe bernade.

36 sal in ku her roja 16ê Adarê ji birîna Helebçeya ku 'bêhna sêvan jê tê' xwîn diherike û tevahiya Kurdistanê xwîn digirî... Şîna Helebçeyê, miletê Kurd bi hişmendiya netewî zindîtir dike ji bo ku azadî çarenûsa xwe bi destê xwe pêk bîne. Weke HAK-PAR em kesên ku di operasyonên Helebçe û Enfalê de jiyana xwe ji dest dane bi rêzdarî bi bîr tînin. Em careke din barbariya kolonyalîst şermezar dikin."

Serok Barzanî: Dr. Cercîs Hesen jiyê xwe di Pêşmergetî û xebata gelê xwe de derbaz kir

Serok Barzanî ji bo koça dawiyê ya Dr. Cercîs Hesen peyameke serexweşiyê belav dike.

Serok Barzanî îro (Înî, 15.03.2024) ji bo koça dawiyê ya Dr. Cercîs Hesen peyameke serexweşiyê belav kir ku tê de hatiye, "Xudêjêrazî Dr. Cercîs Hesen jiyê xwe bi awayekî merdane di Pêşmergetî û xebata gelê xwe de derbaz kir û mînaka wefadarî û dilsoziyê bû".

Herwesa di peyama Serok Barzanî de hatiye, "Em serexweşiyê li tev heval û hevsenger û dost û nas û malbat û kesûkarên Xudêjêrazî Dr. Cercîs Hesen dikin û em hevparên xema wan in".

Li dawiyê jî Serok Barzanî lava ji bo Xudêjêrazî Dr. Cercîs Hesen û tev aliyan kirine û gotiye, "Em ji Xudayê mezin dixwazin canê Xudêjêrazî Dr. Cercîs Hesen bi behişta berîn şa bike û sebir û hedarê bi tev aliyan bide.

Ev jî deqê peyama Serok Barzanî ye:

"Bi navê Xudayê mezin û dilovan

Bi mixabiniyeke zêde ve xeberê koça dawiyê ya têkoşer û xebatkerê gelê me û endamê berê yê Mekteba Siyasî û Komîteya Navendî ya PDKyê Dr. Cercîs

Hesen gehişt min.

Xudêjêrazî Dr. Cercîs Hesen jiyê xwe bi awayekî merdane di Pêşmergetî û xebata gelê xwe de derbaz kir û mînaka wefadarî û dilsoziyê bû. Em serexweşiyê li tev heval û hevsenger û dost û nas û malbat û kesûkarên Xudêjêrazî Dr. Cercîs Hesen dikin û em hevparên xema wan in.

Em ji Xudayê mezin dixwazin canê Xudêjêrazî Dr. Cercîs Hesen bi behişta berîn şa bike û sebir û hedarê bi tev aliyan bide.

Îna lîlah we îna îleyhî racîon"

Mesûd Barzanî

15ê Adara 2024ê

Fraksiyona PDKê 17 daxwazan pêşkêşî Serokwezîrê Iraqê dike

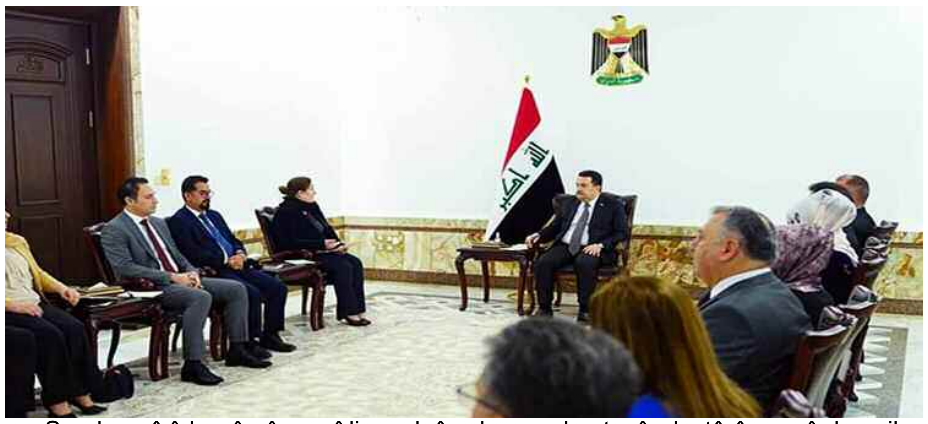

Serokwezîrê Iraqê pêşwazî li serok û endamên Fraksiyona Partiya Demokrat a Kurdistanê (PDK) li Parlamentoya Iraqê kir û di civînê de mijarên têkildarî Hikûmeta Federal û Hikûmeta Herêma Kurdistanê hatin gotûbêjkirin.

Fraksiyona PDKê di daxuyaniyekê de ragihand, Serokwezîrê Iraqê Mihemed Şiya Sûdanî pêşwazî li serok û endamên Fraksiyona PDKê kir û gotûbêj li ser çend mijarên giring hatin kirin, ji wan jî:

Yekem: Peywendiyên di navbera Hikûmeta Herêma Kurdistanê û Hikûmeta Federal de bi giştî û tekezî li ser pabendbûna wan li ser rêkeftinên ku di vê derbarê de hatine kirin, ku girêdayî berjewendiyên Herêma Kurdistanê ne.

Duyem: Pirsa bûdce û mûçeyên Hikûmeta Herêma Kurdistanê û biryarên Dadgeha Federalî derbarê mûçeyên fermanberên Hikûmeta Herêma Kurdistanê ku ne hevtayê destûrê ne û herwiha pişka Herêma Kurdistanê di bûdceya giştî de.

Sêyem: Tekezîkirina li ser post û mafên Herêma Kurdistanê di postên leşkerî û ewlehî de, ji wan dezgehên ewlekariya niştimanî, istixbarat, dijeteror, cîgirên wezaret û desteyên serbixwe.

Çarem: Tekezî li ser pesendkirina yasayên girîng ên di rojeva kabîneya Sûdanî de û şandina wan ji bo Parlamentoya Iraqê, ji wan jî yasaya federalî û Encûmena Federal.

Pêncem: Berçavgirtina pişka Partiya Demokrat a Kurdistanê (PDK) di Encûmena Nûneran de, wek mezintirîn fraksiyona Kurdistanî.

Şeşem: Mafên Herêma Kurdistanê di derman û çareseriyan de, yên taybet bi Wezareta Tendirustiya Herêma Kurdistanê ve.

Heftem: Zêdekirina hejmara kesên ku çavdêriyê di tora civakî li Herêma Kurdistanê de dikin û herwiha qerebûkirina kesên ku di bombebarankirina sînoran de jiyana xwe jidest dane.

Heştem: Hêsankirinên bo kompanyayên veberhênanê yên li Herêma Kurdistanê û reftarkirina ligel wan weke kompaniyên din ên iraqî.

Nehem: Xerckirina qerebûyên welatiyên Herêma Kurdistanê yên têkildarî daxwazên milkiyetê.

Dehem: Dana semad, pêdiviyên çandiniyê û alavên çandiniyê bi Herêma Kurdistanê, wek cotkarên din ên Iraqê.

Yazdehem: Vekirina şaxên bankên çandinî û pîşesazî li Herêma Kurdistanê.

Duwazdehem: Teqezkirina li Rêkeftina Şingalê.

Sêzdehem: Naskirina zanîngeh û peymangehên din ên Herêma Kurdistanê û Borda Kurdistanê ya ser bi Wezareta Xwendina Bilind û Lêkolînên Zanistî ve.

Çardehem: Bileznekirina derbarê biryarên girtina ofîsên nûneratiyên Wezareta Perwerdeya Federal li parêzgehên din ên Iraqê de.

Pazdehem: Teqezî li ser yeksankirina tîmên Hikûmeta Herêma Kurdistanê li gel tîmên din ên iraqî.

Şazdehem: Girîngîpêdana bi navçeyên madeya 140.

Heftehem: Me daxwaz ji Serokwezîrê Iraqê kir ku xwediyên dukanên ku ji ber şewata bazara Lengê ya Hewlêrê ziyan dîtine, qerebû bike.

Civata Dadwerî ya Herêma Kurdistanê: Dadgeha Federalî zêdegavî di desthilatên qanûnî de kiriye

Serokê Civata Dadwerî ya Herêma Kurdistanê dibêje, "Nabe bi çi behaneyan destkarî di madeyên destûrî yên Herêma Kurdistanê de bê kirin". Tekez jî dike, "Dadgeha Federalî zêdegavî di desthilatên xwe yên qanûnî de kiriye". Serokê Civata Dadwerî ya Herêma Kurdistanê Dadwer Ebdulcebar Ezîz Hesen îro (Çarşem, 13.03.2024) di derheqa dawî biryara Dadgeha Federalî ya Îraqê ya girêdayî pirsa kutayan de ragehandinek belav kir.

Serokê Civata Dadwerî ya Herêma Kurdistanê gotiye, "Bi çi behaneyan nabe destkarî di madeyên destûrî yên Herêma Kurdistanê de bê kirin, ji ber ku destûrî ne û divê tev alî û Dadgeha Federalî jî pê re li ser wan madeyan pabend bin û bi behaneyên nerewa arêşeyan jê re çê nekin û binpê nekin". Di pareke din a wê ragehandinê de hatiye, "Mafê Herêma Kurdistanê ye di çarçoveya dewleta Îraqê de mafên xwe yên destûrî bi kar bîne, lê Dadgeha Federalî zêdegavî di desthilatên xwe yên qanûnî de ku di destûrî de hatine kiriye, bi awayekî wesa

ku maf daye xwe desttêwerdanê di tevaya tiştên mezin û biçûk ên Herêma Kurdistanê de bike, wekî biryara hejmar 83 ya sala 2024ê ku biryara hilweşandina kutayên wê di qanûna edilandî ya hejmar 1 a sala 1992ê a hilbijartinên Perlemana Kurdistanê de daye û 11 kuersiyên perlemanê hilweşandine û hejmara wan ji bo 100 kursiyan kêm kiriye". Herwesa amaje daye, "Di wê biryarê de bi awayekî eşkere diyar dibe ku berovajî wî destûrî ye yê ku li ber sîbera wî kar dike".

570:1.QXD 17.03.2024 13:37 Page 17

Gelo 1 û 11 û 12ê Adarê ji bona neteweya kurd tê çi wate ye?

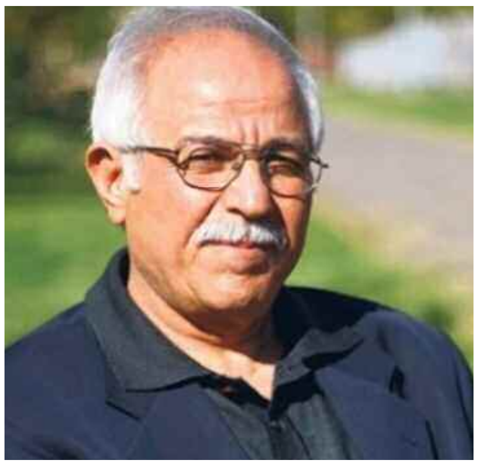

Îbrahîm GUÇLU

Gelek baş tê zanîn ku meha Adarê ji bona neteweya kurd rojên dîrokî yên xweş û nexweş digre nav zikê xwe. Ji van rojên dîrokî sê roj jî, 1 û 11 û 12ê Adarê ne.

Roja reş 1ê Adara 1979-an: Dilovaniya Serokê Neteweyî û Efsanewî Mele Mistafa Barzanî…

Di 1ê Adara 1979-an de yanî beriya 45 salan Serokê Neteweyî û Efsanewî, damezrênêr û wezîrê Komara Kurdistanê ya Mehabadê, Pêşengê Şoreşa Neteweyî ya Îlonê, Damezrênêr û Serokê Otonomiya Kurdistanê Mele Mistefa Barzanî jiyan xwe ji dest da.

Wek tê zanîn di sala 1975an de di Şerê Otonomiya Kurdistanê û Rejîm û Hikûmeta Iraqê de girêdayî dilê Kurdistanê Kerkukê şerekî dijwar dest pê kir. Yekîtiya Sovyetan piştgiriya Rejîm û Hikûmeta Navendî ya Iraqê bi her awayî; bi çek û bi pere û bi pisporan piştgirî kir.

Dewleta Îranê ya Kolonyalîst û Emerîkayê jî bi xurtî nebe jî ji Otonomiya Kurdistanê û Serokê Neteqweyî re alîkar bûn. Mixabin piştî ku du dewletên kolonyalîst (Îran û Iraqê) li hevdu kirin û Iraqê di peymanê de erdê xwe yê petrolê pêşkêşî Îranê kir, Serok Mele Mistefa Barzanî û serokatiya PDKê û Otonomiya Kurdistanê ji bona ku li Kurdistanê qetlîemek û qirkirinek çê nebe, dest ji şer berda.

Ev biryara ji bona Serokê Neteweyî û Efsanewî bû derbayeke mezin û bi qehran pençeşêr (kansêr) bû. Çû li Emerîkayê derman bibe, li wir jiyana xwe ji dest da.

Dema ku kurên wî Mesûd Barzanî û Îdrasî Barzanî, Serokê Nemir ji Emerîkayê anîn Kurdistanê, Hikûmeta îraqê û Rejîma Faşîst ya Baasê îzin neda ku li Kurdistanê bê binax kirin. Loma jî, li Îranê hat binax kirin. Piştî dehan salan Serokê Neteweyî û Îdrîs Barzanî hatin li Herêma Behdînan û Berzan bûn rûniştvan.

11ê Adar a 1970êyê: Peymana 11ê Adara 1970yî û Îlankirina Otonomiya Kurdistanê…

Piştî ku Şêx Ebdûlselam Barzanî hat îdam kirin, li Başûrê Kurdistranê Şêx Ehmed û Mele Mistefa Barzanî ji Tevgera Neteweyî ya Kurdistanê re serokatî kirin. Dikarim bibêjim ku tevgera neteweyî bi serokatiya wan domdar bû. Di salên 1940-45an de jî ji bona ku li Kurdistanê neteweya kurd desthilatdar û Kurdistan xweser/otonom be li dijî Hikûmeta Navendî ya Iraqê şer domandin. Dema ku Hikûmeta Navendî bi alîkariya 3 dewletên dagirker, tevgera rizgarîxwaz ya di bin pêşengiya Melel Mistefa Barzanî de şikandin.

Ew jî bi pêşmergeyên xwe ve derbasî Rojhelata Kurdistanê bûn.

Mele Mistefa Barzanî li Rojhelata Kurdistanê jî xebata xwe neteweyî domand. Di damezrandina Komara Kurdistanê ya Mehabadê de bû damezrênêr û di hikûmetê de cî girt û dibin serokatiya Qazî Mihemed de xizmetî Kurdistanê kir.

Dema ku Komara Kurdistanê di sala 1946-an de hat rûxandin, bi daxwaza Serokkomarê Kurdistanê Qazî Mihemed, ew bi hevalên xwe ve encama meşeke dirêj û zehmet derbasî Yekîtiya Sovyetan bû. Heta sala 1958-an li Yekîtiya Sovyetan di şertên gelek zehmed de ji bona mafên neteweya kurd û rizgariya Kurdistanê xebat kirin.

Di sala 1958-an de dema li Iraqê desthilatdariya siyasî hat guhertin, Ebdûlkerîm Kasim bû serokê Iraqê, ji Mele Mistefa Barzanî daxwaz kir ku vegere Iraqê û Kurdistanê, li Iraqê guhertinan bi hev re çê bikin û makezagoneke nû bi hev re bipejirînin.

Mele Mistefa Barzanî û hevalên wî ji bona berjewendiya neteweya Kurd û mafên neteweyî yên kurd, hemû zehmetî û xeterî dan berçav vegeriyan.

Vegera Mele Mistefa Barzanî û hevalên wî li Kurdistanê bû cejneke neteweyî û şiûra neteweyî û neteweperweriyê xurt kirin. .

Li Iraqê makezagoneke nû amade kirin û qebûl kirin. Di makezagonê de hat qebûl kirin ku li Iraqê du netew (Kurd û Ereb) hene û du ziman (Kurdî û Erebî) dê bibin zimanê fermî û perwerdeyî.

Kurdistan jî dê bibe otonom û xweser.

Hezar mixabin piştî demekê Hikûmeta Navendî ya Ireaqê ev makezagona nexist jiyanê. Mele Mistefa Barzanî ji bona ku ew helwesta Hikûmeta Navendî tespît kiribû, li Kurdistanê di pêşengiya wî de PDKê amadekariya şerê neteweyî kir. Dema ku Hikûmeta Neteweyî êrîşî Kurdistanê û wan kir, di bin pêşengiya wî de Şoreşa Neteweyî ya Îlonê dest pêkir.

Şoreşa Neteweyî ya Îlonê di sala 1970-yî de zora Rejîma Baasê û Seddam bir.

Hikûmeta Navendî mecbûr bû ku bi Serokê Neteweyî Mele Mistafa Barzanî û PDKê ve Peymana 11-ê Adarê ya 1970yî qebûl bike. Kurdistan bibe otonom.

Li Başûrê Kurdistanê, piştî Komara Kurdistanê ya Mehabadê avabûna Otonomiyê bûyereke gelek dîrokî û pîroz bû.

Dewleta Federe ya Kurdistanê jî li ser wê bingehê ava bû. Nûha hêlîna hemû Kurdên çar parçeyan û dinyayê ye.

12 Adara 1971: Derbaya Leşkerî li Tirkiyeyê çêbû û li Kurdistanê zulmek û hepiskirineke kîtlewî pêk hat…

Li Tirkiyeyê di sala 1946-an de yanî di sala ku Komara Kurdistanê ava bibû, encama Şerê 2emîn ya Cîhanî û bandora Ewrûpayê "Rejîma Pirrpartitî" hat pejirandin.

Kemalîstan di sala 1950yî de di hilbijartina giştî de desthilatdariya siyasî wenda kirin. Ev yeka ji bona Kemalîstan, burokrasiya sivîl û leşkerî; yanî ji bona xwediyê dewletê bû derbayeke mezin.

Kemalîstan di sala 1954-an de jî nikarîn ku bibin desthilatdar. Loma Kemalîstan her dem xwestin ku desthilatdariyê bigrin destê xwe û desthilatdariya siyasî gorî daxwazên xwe dizayn bikin.

Ev fikrê ne demokratîk, bû sedem ku Kemalîst di sala 1970-yî de derbaya leşkerî çê bikin û Hikûmeta Menderes têk bibin û Menderes û Hikûmeta wî û serokkomar û bi sedan berpirsiyr û parlamenterên DPê hepis bikin û dageh bikin.

Di encama Dadgehê de Menderes û hevalên wî hatin darve kirin.

Piştî Derbaya Leşkerî dîsa mihafazakaran û mixalîfên Kemalîstan desthilatdariya siyasî di bin pêşengiya Sileyman Demîrel de qezenç kirin. Di heman demê de mixalefete çep û soyaslîst û Tevbera Neteweyî ya kurd û rêxistinbûna kurdan jî piştî salên şestî pêş ket.

Kemalîstan ev car jî xwestin ku sîstemê gorî pîvanên otorîter û faşîst yên Kemalîst dizayn bikin.

Ji bona vê yekê di 12ê Adara 1971-an de Derbaya Leşkerî lidarxistin.

Ev roja taybetî ji bona kurdan bû rojeke tarî. Partiya Karkerên Tirkiyeyê (TÎPê) ji bona ku di derbarê neteweya Kurd de di Kongreya xwe ya 4emîn de biryarek girîng û dîrokî girtibû, ji aliyê Dadgeha Makezagonê ve hat girtin û berpirsiyarên partiyê hatin hepis kirin. Berpirsiyarên Tevgera Radîqal ya çep (THKP û THKO û Grûba Mîhrî Bellî û Dogu Perînçek) û şoreşgerên Tirk hatin hepis kirin û ciza kirin.

Li Kurdistanê û li Metropolên Tirkan DDKO hatin qedexe kirin û hatin girtin. Berpirsiyar û endamên wan hatin hepis kirin û hatin dageh kirin. Endamên PDKê hatin hepiskirin û hatin ciza kirin. Endam û berpitsiyarên TÎPê yên kurd hatin girtin û hepiskirin.

Li Kurdistanê sînorê girtin û hepiskirinê gelek fireh bû. Serokeşîr, şêx, mele, mîr, axa, rewşenbîrên Kurd jî hatin girtin û ciza kirin. Ji bona girtina wan jî ji Şoreşa Neteweyî ya Îlonê re alîkarî û endambûna PDKê û DDKO hatin diyar kirin.

Hemû kurd li Diyarvbekîrê hatin civandin û hatin ciza kirin.

Ez jî wê demê wek damezrênêr û serokê DDKO ya Enqereyê hatim girtin û ciza kirin.

Diyarbekîr, 13. 03. 2024

570:1.QXD 17.03.2024 13:37 Page 18

121 sal di ser jidayikbûna Mela Mistefa Barzanî re derbas dibin

Roja 14ê Adarê di dîroka Kurdistanê de, xwedî cihekî taybet e ku di rojeke wek îro ya sala 1903an de, Serokê Tevgera Rizgarîxwaza Gelê Kurdistanê Mela Mistefa Barzanî

jidayik bû.

Bi vê boneyê, xelkê Kurdistanê bêyî cudahiya bîr û baweriyên xwe, netewe û olên xwe, merasîmên curbicur lidar dixin, ji ber wê jî civata niştimanî ya Kurdistanê ev roj kiriye, weke rojeke betlaneya fermî.

General Mela Mistefa Barzanî, rêberê mezintirîn şoreş di dîroka rizgarxwaziya gelê Kurdistanê de ye, di dirêjahiya temenê xwe de wî dest ji daxwazkirina mafên xelkê bernedaye, hewl ji bo bidestanîna daxwazên wî yên neteweyî daye û rêbazeke tijî daxwaziyên neteweyî û niştîmanî li pey xwe hiştiye û bûye serkirde û nimûneyeke bilind a rastgoyî û daxwaz û mafên neteweyî.

Mela Mistefa Barzanî, di qonaxeke dîrokî û çarenivîsdar de, têkoşîna li dijî dagirkerên hêzdar û bi piştevan hilbijart ku gelê kurd di serdemeke tijî êş û azar de dijiya ku ji bilî xwedê û rewayetiya doza û amadehiya zarokên gelê kurd ji bo azadiyê, ti piştevanî penayeke din jê re nebû. Lê belê bi vîneke bihêz, bi xwebawerî, rewabûna doza xwe û bi wêrekî şer ji bo miletê xwe kir û mîrateyeke mezin a têkoşînê li dijî zilm û zordariyê ji gelê kurd re hişt.

Navenda Nûçeyan (K24) – Roja 14ê Adarê di dîroka Kurdistanê de, xwedî cihekî taybet e ku di rojeke wek îro ya sala 1903an de, Serokê Tevgera Rizgarîxwaza Gelê Kurdistanê Mela Mistefa Barzanî jidayik bû.

Bi vê boneyê, xelkê Kurdistanê bêyî cudahiya bîr û baweriyên xwe, netewe û olên xwe, merasîmên curbicur lidar dixin, ji ber wê jî civata niştimanî ya Kurdistanê ev roj kiriye, weke rojeke betlaneya fermî.

General Mela Mistefa Barzanî, rêberê mezintirîn şoreş di dîroka rizgarxwaziya gelê Kurdistanê de ye, di dirêjahiya temenê xwe de wî dest ji daxwazkirina mafên xelkê bernedaye, hewl ji bo bidestanîna daxwazên wî yên neteweyî daye û rêbazeke tijî daxwaziyên neteweyî û niştîmanî li pey xwe hiştiye û bûye serkirde û nimûneyeke bilind a rastgoyî û daxwaz û mafên neteweyî.

Mela Mistefa Barzanî, di qonaxeke dîrokî û çarenivîsdar de, têkoşîna li dijî dagirkerên hêzdar û bi piştevan hilbijart ku gelê kurd di serdemeke tijî êş û azar de dijiya ku ji bilî xwedê û rewayetiya doza û amadehiya zarokên gelê kurd ji bo azadiyê, ti piştevanî penayeke din jê re nebû. Lê belê bi vîneke bihêz, bi xwebawerî, rewabûna doza xwe û bi wêrekî şer ji bo miletê xwe kir û mîrateyeke mezin a têkoşînê li dijî zilm û zordariyê ji gelê kurd re hişt.

Beşek ji westgehên jiyana Mela Mistefa Barzanî:

*Mela Mistefa Barzanî kurê Şêx Mihemed Barzanî ye û li gundê Barzan di 14ê Adara sala 1903an jidayik bû.

*Di temenê 3 saliyê de ji aliyê Osmaniyan ve ji piştî şikestina Şoreşa Barzanî Şêx Ebdulselam birayê mezin ê Mela Mistefa Barzanî hat girtin û Mistefa Barzanî û diya xwe ve li Mûslê hatin zîndanîkirin.

*Heyama 6 salan ji aliyê çend mamosteyan ve li gundê Barzan mijûlî xwendinê bû û piştre Fiqhê Îslamê xwend û çar salan zanistên olî xwend û piştre jî li Silêmaniyê hewla temamkirina xwendinê da.

* Mela Mistefa Barzanî di sala 1919an de beşdarî di tevgera Şêx Mehmûd Hefîd li Silêmaniyê ku û serperiştiya tîmeke çekdarî ya 300 çekdaran kir.

*Di sala 1920an de biryarê wî yê mezin Şêx Ehmed Barzanî wî Mela Mistefa Barzanî wek nûner dişîne Bakurê Kurdistanê ji bo serdana Şêx Seîdê Pîran bike û hevahengiyê bi şoreşê re dirust bike.

*Di navbera salên 1931 – 1932an serperiştiya hêzeke Barzaniyan dike ji bo berevanîkirina li mihwerê Mêrgesor – Şêrwan li hember hêzên Îngilîzî û di wî şerî de ji ber jîrekî û karzaniya xwe bi navûdeng dibe û dikare wî mihwerî biparêze.

* Di sala 1934an de bi Şêx Ehemd Barzanî û hin ji piyayên wî diçin Tirkiyê ji bo daxwaza mafê penabertiyê bikin û piştre vedigerin Iraqê û ji aliyê Îngilîziyan û desthilata Iraqê ya wê demê bo başûrê Iraqê tên dûrxistin û piştî 10 salan vedigere Silêmaniyê.

* Di 12ê Tîrmeha 1943an de bi hevkariya rêxistina Hîwa li Silêmaniyê karî derbasî Rojhilatê Kurdistanê bibe.

* Di heman salê de ji Îranê vedigere navçeya Barzan û hejmarek xort li dor xwe kom dike û du mehan 2 hezar çekdarên xwebexş amade dike û dikarin dest danin binkeyeke polîs li navçê.

* Di Payîza 1943an de hikûmeta Bexdayê şandekê dişîne Barzan ji bo şer bê rawestandin û Mistefa Barzanî mercê vegera tevahiya kesên sirgûnkirî û ŞêX Ehemd dike û hikûmeta Nûrî Seîd hemû mercên Mistefa Barzanî bicih tîne.

* Di sala 1943 – 1945an de Şoreşa Barzan li dijî hikûmeta Iraqê ku hikûmeta Brîtaniya piştevaniyê lê dike serî hildide careke din şoreş li navçeyeke fereh a Kurdistanê belav dibe.

* Di 22ê Çileya 1946an de beşdarî di merasîma ragihandina Komara Kurdistan li Mehabadê de kir û ji aliyê Serokomarê Kurdistanê Qazî Mihemed ve Barzanî dibe Fermandarê Artêşa Komara Kurdistan û pileya General pê tê bexşandin.

16ê Tebaxa 1946an Barzanî Partiya Demokrat a Kurdistanê damezirand û wek serokê partiyê hat hilbijartin û li tevahiya kongreyên partiyê de tevî di hinan de amade nebû jî wek serokê partî hat hilbijartin.

* Piştî şikestina Komara Kurdistanê, di sala 1947an de rêwîtiya dîrokî ber bi Sovyetê ve encam da û Barzanî amade nebû xwe radestî desthilatên Şahinşahê Îranê bike û ew ligel 500 çekdar ber bi Sovyet çûn û rûbirûyî artêşên Iraq, Îran û Tirkiyê bû.

* Roja 17ê Hezîrana 1947an Barzanî û hevalên xwe çemê Aras derbas kirinû gihîştin Sovyetê.

* Li Yekîtiya Sovyet ku Stalîn serokê wê bû, serederiya tund bi Barzanî û hevalên wî re hate kirin û piştî mirina Stalîn di sala 1953an de rewşa jiyana wan hinekî baş bû.

* Li Rûsya tevî derbaskirina temenê 45 saliyê, li Akademiya Zimanan li Moskoyê destpê kir û aborî, goegrafa, zanist û zimanê Rûsî xwend.

* Piştî şoreşa 14ê Tîrmeha 1958an, Barzanî û hevalên xwe vedigerin Iraqê û ji Besra û ta Hewlêrê camewer pêşwazî lê dikin.

* Serokomarê Iraqê Ebdilkerîm Qasim di 7ê Cotmeha 1958an pêşwazî li Barzanî û hevalên wî dike.

* Ji 11ê Îlona 1961 û ta 1975an Barzanî rêbertiya mezintirîn şoreşa çekdarî li dijî desthilatên Bexdayê kir û şoreşê 15 salan berdewam kir û tê de çendîn destkeftên netewî û niştimanî ji gelê Kurdistanê re bidest hat.

* Di 11ê Adara 1970î Barzanî û hikûmeta Iraqê li ser porjeya atonomî ji Kurdistanê re lihev dikin û bo cara yekem di dîroka Kurdistanê de şoreşeke Kurdî bi 9 salên xebatê dikare wê destkeftê ji Kurd re bidest bixe.

* Di 6ê Adara 1975an bi sedema rêkeftina Sedam Husên û Şahê Îranê Mihemed Reza li Cezaîrê, şoreşa Îlonê rastî şikandinê tê û ji ber wê Barzanî û bi hezaran Pêşmergeyên şoreşê riya koçberiyê hilbijart.

* Piştî şikestina 1975an careke din Barzanî çavdêrî û serperiştiya danîna kevirê bingehê yê şoreşê kir.

* Di 1ê Adara 1979an Mela Mistefa Barzanî li Amerîka ji ber nexweşiyê koça dawiyê kir û di 5ê Gulana 1979an li ser wesiyeta wî li bajarê Şino yê Rojhilatê Kurdistanê li ser sînorê Başûr û Rojhilatê Kurdistanê bi xaka pîroz a Kurdistanê hat spartin.

* Piştî Raperîna Adara 1991an, termê Mela Mistefa Barzanî û Îdrîs Barzanî li aramiya xwe ji Rojhilatê Kurdistanê bo Herêma Kurdistanê cihê jidayikbûna xwe hat veguhastin û li navçeya Barzanî bi xakê hatin spartin.

* Di heyama jiyana xwe de du caran Mela Mistefa Barzanî rastî hewlên terorkirinê hat û mocîze hat rizgarkirin, yek di 29ê Îlona 1971an û ya duyem jî di 16ê Tîrmeha 1972an de bû, lê her du caran jî bo berjewendiya gelê Kurdistanê, parastina aştî û aramiyê Kurdistanê dirustnebûna şer, rêkeftina Adara 1970î ya bi Bexdayê re hilneweşand.

Viyan Sebrî: Ya ku li beranberî fermanberên Herêma Kurdistanê tê kirin berovajî destûrî ye

Seroka Firaksiyona PDKyê tekez dike, "Ya ku li beranberî fermanberên Herêma Kurdistanê tê kirin berovajî destûrî, lihevkirinên siyasî û qanûna bud-

ceyê ye". Herwesa dibêje, "Xwecihkirina mûçeyên fermanberan berovajî destûrî ye".

Seroka Firaksiyona PDKyê li Perlemana Îraqê Viyan Sebrî îro (Çarşem, 13.03.2024) ji K24ê re ragehand, "Ev nêzî du salan e û taybet piştî pejirandina pirojeqanûna budceya giştî ya federalî li Hezîrana sala 2023ê, tevaya mafên Herêma Kurdistanê tên binpêkirin, yek ji wan jî mafên darayî yên fermanberên Herêma Kurdistanê ye".

Seroka Firaksiyona PDKyê amaje jî da, "Ev çend meh in Hikûmeta Îraqê bi behaneyên cuda cuda şandina mûçeyên fermanberên Herêma Kurdistanê vedihêle. Me hemî daxwaziyên wan bi cih anîne, lê her car behaneyeke nû digirin. Vê mijarê gelek vekêşa û me hedara xweragirtinê nemaye".

Viyan Sebrî tekez jî kir, "Pirsên siyasî û qanûnî têkelî yek tên kirin. Pirsa budce û mûçeyan pirseke qanûnî ye û li perlemanê bi dengê piraniya firaksiyonan hatiye pejirandin. Tevî ku me gelek têbînî jî li ser hebûn, me Kurdan jî deng li ser wê pirsê da, lê niha ew mijar hatiye siyasîkirin. Mehekê mûçeyan dişînin û yekê naşînin".

Navbiriyê eşkere jî kir, "Eger tevaya firaksiyonên Kurdistanî di dema dengdanê de ji bo qanûna budceya giştî ya federalî ji bo her sê salên 2023, 2024 û 2025ê yekdeng ban, rewş bi vî awayê niha nedibû".

Seroka Firaksiyona PDKyê li ser mijara vekirina hejmarên bankan ji bo mûçexur û fermanberên Herêma Kurdistanê got, "Daxwaza Wezareta Darayî ji bo xwecihkirina mûçeyên fermanberên Herêma Kurdistanê berovajî destûrî ye".

Viyan Sebrî tekez jî kir, "Ya ku niha li beranberî fermanberên Herêma Kurdistanê û mafên darayî yên wan tê kirin berovajî destûrî, lihevkirinên siyasî û qanûna budceyê ye".

Karayilan: Em dê Newrozê mizgîniyekê bidin gelê xwe

Endamê Komîteya Rêveber a Partiya Karkerên Kurdistanê (PKK) Murat Karayilan got, "Wekî rêve-

beriya tevgera me, vê Newrozê, di nava çend rojên pêş de em dê mizgîniyekê bidin gelê xwe."

Murat Karayilan bêyî ku li ser naveroka "mizgîniyê" ti hurgiliyan bide, da zanîn ku dê di nava çend rojan de mizgîniyekê ragihînin.

"Em dê mizgîniya xwe bi daxuyaniyeke nivîskî ragihînin" Li gorî nûçeya ANHAyê, Murat Karayilan wiha axiviye: "Wekî rêveberiya tevgera me, vê Newrozê, di nava çend rojên pêş de em dê mizgîniyekê bidin gelê xwe.

Em dê mizgîniya xwe bi daxuyaniyeke nivîskî ragihînin.

"Dê hîmekî xurt ava bike"

Ev mizgînî dê di têkoşîna me de hîmekî hîn xurt bi xwe re ava bike.

Di bilindkirina têkoşînê de dê bibe amûreke pir girîng û roleke xwe dê hebe. Ev mizgînî dê di rojên pêşiya me de bê îlankirin û weşandin. Di vê çarçoveyê de careke din Newroza tevahiya gelê me û tevahiya gelan bi dil û can pîroz dikim."

570:1.QXD 17.03.2024 13:37 Page 19

Ко дню рождения Мустафы Барзани

Имя Мустафы Барзани хорошо известно и за пределами Курдистана. Не имея в своем распоряжении танковых армий и воздушных флотов, он мог проявлять свои военные таланты лишь на ограниченном театре партизанской войны; будучи лидером национально-освободительного движения, он не мог произвести революцию, чтобы потом уже в качестве главы государства являть себя миру. Однако, при всей ограниченности средств и объективных возможностей, ему удалось фактически создать на севере Ирака независимое курдское государство, просуществовавшее полтора десятилетия. Это достижение, без преувеличения, ставит его в ряд наиболее выдающихся деятелей XX века. Привлекательной чертой Барзани, как личности, было то, что он был совершенно лишен обычно свойственной политикам моральной неразборчивости. Стремление достигать целей исключительно благородными средствами редко встречается у крупных политиков, но, вопреки предрассудку, вовсе не противопоказано им: таким был в польской истории Костюшко, в древней русской - Владимир Мономах. Барзани стоял в том же ряду: его личное благородство одинаково признавали и друзья, и враги, что вовсе не мешало ему быть успешным политиком.

Мустафа Барзани родился в 1903 году в селении Барзан недалеко от нынешней иракско-турецкой границы, в семье местного шейха Мухаммеда. Шейх Мухаммед вскоре умер (по некоторым утверждениям - после, а по некоторым - еще до рождения Мустафы), и племя барзанцев возглавил старший брат Мустафы, шейх Абдель-Салям. Свободолюбивый шейх, пользовавшийся непререкаемым авторитетом среди своего племени, возглавил несколько восстаний барзанцев против турок; после поражения последнего из них (в марте 1914 г.) он бежал в Россию, некоторое время прожил в Нахичевани под защитой русских властей, но при известии о начале мировой войны вернулся в Курдистан, надеясь организовать всеобщее антитурецкое восстание. Планы его не удались: он был схвачен турецкими агентами (курдами же), и повешен в Мосуле. Власть над племенем принял его 18-летний брат, шейх Ахмед.

В такой атмосфере рос юный Мустафа - свободолюбия, патриотизма и религиозности, понимавшейся, впрочем, совсем иначе, чем современными фундаменталистами, и лишенной всяких признаков фанатизма и нетерпимости (шейх Абдул-Салям, например, был в прекрасных отношениях с христианами-ассирийцами и даже скрывался некоторое время в ассирийском монастыре). Юный Барзани успешно учился в медресе и за свои познания получил от соплеменников уважительное прозвище "Молла Мустафа". По воспоминаниям знавших его, он прекрасно знал наизусть и любил классическую арабскую и персидскую лирику. Этим, в целом, ограничилось его образование, носившее традиционный средневековый характер и никак не подготовившее его к той роли на авансцене XX века, которую он призван был сыграть.

После английской оккупации Месопотамии в 1918 году, юный Мустафа принимал участие в восстаниях против англичан. Другим событием его юности, которым он очень гордился, был поход для спасения от резни родственников знаменитого армянского героя Андраника (Андраник был знаком с шейхом Абдель-Салямом в России, и впоследствии обратился за помощью к его брату, барзанскому шейху).

В 1932 году барзанцы во главе с шейхом Ахмедом подняли новое восстание, на этот раз против свежеиспеченного Иракского королевства. В этом восстании Мустафа впервые занимал командную должность и впервые одержал победу: его отряд сумел разгромить колонну иракских войск. В конце концов, восстание было подавлено с помощью английской авиации, а барзанцы бежали в Турцию. Они вернулись под обещание амнистии, но Багдад, как это с ним постоянно случалось, нарушил свои обещания: вся верхушка племени была арестована и отправлена в ссылку.

В 1943 году Мустафа, находившийся в Сулеймании, бежал из ссылки с помощью членов патриотического общества "Хива" ("Надежда"). Собрав в Иране небольшой отряд, он вторгся в Барзан, где тотчас началось всеобщее восстание. Все полицейские посты, созданные в районе, были захвачены и разоружены. Барзани требовал автономии для курдов. Багдад как всегда понадеялся на помощь англичан, но англичане, занятые мировой войной вмешаться отказались, предложив иракцам пойти на временный компромисс. В результате, на протяжении двух лет Барзани был избавлен от борьбы с Ираком, а Барзан обрел фактическую полунезависимость. Однако переговоры о его автономном статусе затягивались. Тем более что война кончилась, и англичане смогли перебросить в Ирак авиацию и бронетехнику. Когда в августе 1945 года иракцы, при поддержке англичан, начали массированное наступление, стало ясно, что выдержать барзанцы не могут. И тогда все племя, снявшись с места, ушло в Иран.

В Иране в это время, советские войска оккупировали Азербайджан, а к югу от советской зоны оккупации, на территории провинции Курдистан, возникла "ничейная зона" со столицей в Мехабаде. Там распоряжался местный судья и курдский патриот, Кази Мухаммед. Барзани заранее, еще весной 1945 года, завел сношения с представителями советских оккупационных властей, которые обещали ему свое покровительство. С другой стороны, Кази Мухаммеду как нельзя кстати было появление на его территории таких прославленных воинов, как барзанцы. Поэтому, когда в январе 1946 года он провозгласил в Мехабаде Курдскую республику и поднял над зданием местной администрации флаг Курдистана - Барзани был немедленно назначен главнокомандующим армии новой республики.

Мехабадская республика просуществовала менее года. Вывод советских войск из Азербайджана означал для нее смертный приговор: в декабре 1946 г. иранцы вошли в Мехабад. Кази Мухаммед передал Барзани флаг Курдистана, но уйти с ним отказался: он остался в городе, чтобы предотвратить массовые репрессии (впоследствии он был судим и повешен). Барзанцы оказались в критическом положении. И тогда Барзани принимает решение: всему племени возвращаться в Ирак, он же с мужчинами-добровольцами попытается пробиться в Советский Союз - бывший тогда страной мечты для всего "угнетенного Востока".

Поход Барзани и 500 добровольцев к Араксу стал у курдов уже легендой. Барзани и 500 его бойцам противостояли армии трех государств: Ирана, Ирака и Турции. После тяжелых маршей по бесплодным горным хребтам на иракско-турецко-иранской границе, где приходилось питаться травой, небольшой отряд Барзани спустился в долину, где его поджидала сосредоточенная армия "победителей Азербайджана". Барзани дважды проскользнул в стыки между вражескими частями, а в третий раз, под Маку, был принужден к бою - и наголову разгромил шахские силы. После этого, курды уже без особых проблем достигли пограничного Аракса и 17-18 июня 1947 года переправились на территорию Нахичеванской ССР. Барзани перешел через реку последним.

Однако, на родине всех трудя-

щихся Барзани и его людей ожидали новые испытания. Судя по всему, барзанцы стали жертвами изгибов сталинской внешней политики, осложненных межведомственной борьбой между МВД и МГБ и, не в последнюю очередь, субъективными факторами. По крайней мере, сами барзанцы были уверены, что все преследовавшие их беды были связаны с влиянием хозяина Советского Азербайджана Мир Джафара Багирова, сразу невзлюбившего Барзани за его гордый и своенравный нрав.

В общих чертах судьба Барзани и барзанцев при жизни Сталина выглядит так: сначала их усиленно обучали в военном лагере недалеко от Баку, на Апшеронском полуострове; затем неожиданно переместили в Узбекистан, где первое время также обучали, после чего расформировали и раскидали на спецпоселения по совхозам. Сам Барзани был сослан в забытый богом рыболовецкий поселок Муйнак на Аральском море. Он одно за другим писал оттуда письма Сталину - это не давало никакого результата, пока ему не удалось переправить письмо непосредственно с человеком, летевшим в Москву. И только после того, как письмо было опущено в почтовый ящик у Спасской башни, произошли последствия: курды были поселены вместе под Ташкентом, туда же был доставлен Барзани. Надо полагать, письмо попало в поле зрения руководства МГБ, которое имело на барзанцев свои виды: согласно генералу Судоплатову, их собирались использовать в случае войны для диверсии против нефтяных месторождений в Северном Ираке. Барзани это положение однако не устраивало: он с момента своего появления на советском берегу настойчиво добивался встречи со Сталиным, которого хотел просить об устройстве его барзанцев на учебу. Услышав о смерти Сталина, Барзани решает, что его час настал: он тайно садится на самолет в Ташкенте и летит в Москву. По курдскому рассказу, подойдя к Спасским воротам, он принялся колотить в них кулаком, объяснив подбежавшим охранникам: "Это стучит курдский народ!". В результате, в гостинице "Москва" ему организовали встречу с высокопоставленными офицерами КГБ, а после этого представили его Хрущеву. Хрущев, не чуждый, как известно романтики, взял Барзани под личное покровительство, объяснив все происшедшее с барзанцами кознями официальных "врагов народа": Багирова и "подлеца Берии". В результате те из барзанцев, что помоложе, были направлены на учебу в советские ВУЗы, сам же Барзани получил квартиру в Москве и стал обучаться в Военной академии им. Фрунзе и в ВПШ.

Барзани прожил в Москве ровно 5 лет. Утром 14 июля 1958 года он был разбужен звонком своего "куратора" из ЦК, Волошина, сообщившего о свержении монархии в Ираке. В истории Ирака и в биографии Барзани открылась новая глава.

Барзани спешно вернулся в Ирак на самолете и был торжественно встречен, как герой борьбы с королевским режимом. Остальные барзанцы, многие - вместе со своими русскими женами и детьми от них, отплыли из Одессы на теплоходе "Грузия", породившим кстати немало толков (утверждали, будто на нем везут советских боевиков в подкрепление новому иракскому диктатору Касему). Вернувшись, Барзани немедленно взял в свои руки руководство Демократической партией Курдистана (ДПК), председателем которой он формально числился с момента ее основания в 1946 году. ДПК была тогда одной из двух массовых партий Ирака - совместно с Компартией, с которой она сотрудничала в Багдаде, но вела жестокую борьбу за монопольное влияние в Курдистане. Революционный режим, возглавлявшийся генералом Абдель-Керимом Касемом, первое время раздавал авансы всем, не исключая и курдов. Более того, после попытки военного путча арабских националистов в Мосуле и покушения на Касема баасистов (в котором важную роль сыграл молодой Саддам Хусейн) одно время казалось, что курды и коммунисты вообще являются единственной опорой Касема. Однако Касем не только не удовлетворил требований курдов предоставить им автономию, но со временем начал проводить все более и более шовинистическую политику. Дошло до того, что было запрещено даже официальное употребление слова "Курдистан" (вместо него следовало говорить "Северный Ирак"), и даже сорт "Курдистанской" пшеницы приказом министра сельского хозяйства был переименован в "Северную пшеницу". В этих условиях, Барзани отправился в Москву (официально - на Ноябрьские праздника 1960 года), где провел длительные и сложные переговоры о поставках курдам оружия.

(Продолжение следует)

570:1.QXD 17.03.2024 13:37 Page 20

ДИПЛОМАТ

KÜRD DÎPLOMAT

№ 10 (570) 10 - 17 март 2024-год ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

Курдские лидеры требуют справедливости и компенсаций жертвам Халабджи

В 36-ю годовщину химической атаки на Халабджу курдские лидеры вновь потребовали справедливости и компенсации жертвам прошлых злодеяний, совершенных против курдского народа.

Курдский лидер Масуд Барзани, президент "Демократической партии Курдистана" (ДПК), осудил нарушение иракским государством прав курдов, подчеркнув продолжающееся подавление, с которым сталкивается народ. Он подчеркнул важность признания трагедии в Халабдже как свидетельства жестокости, которую пережил Курдистан.

Президент Курдистана Нечирван Барзани выступил за всестороннюю компенсацию жертвам, призвав иракское правительство выполнить свои обязательства и обеспечить

справедливость для тех, кто пострадал от разрушительного нападения. Он почтил память мучеников Халабджи и выразил солидарность с их семьями.

Премьер-министр Масрур Барзани подчеркнул, что важно помнить о зверствах, совершенных против курдского народа, и напомнил об обязанности иракского правительства выплатить компенсации жертвам. Он подчеркнул продолжающуюся несправедливость, с которой сталкивается курдский народ, и призвал постоянно напоминать о преступлениях, совершенных против него.

Химическая атака в Халабдже, совершенная 16 марта 1988 года, является мрачным свидетельством ужасов, совершенных иракскими войсками под руководством Саддама Хусейна во время ирано-иракской войны, когда было применено химическое оружие против курдского города Халабджа, в результате чего погибло более 5000 мирных жителей и было ранено более 10 000 человек.

Это нападение с применением горчичного газа и нервно-паралитических веществ, было направлено в первую очередь против женщин и детей. Оно оставило неизгладимый шрам в коллективной памяти Иракского Курдистана. Нападение признано на международном уровне как акт геноцида и вопиющее нарушение прав человека и международного права.

"Массовые убийства и геноцид в Халабдже всегда останутся открытой раной. Мы будем стараться коллективно помнить мучеников и сохранять их память живой", сказал

премьер-министр Барзани, подчеркнув важность единства в противостоянии тем, кто стремится уничтожить курдскую нацию: "Менталитет, лежащий в основе кампаний по уничтожению курдской нации, все еще существует, и мы все должны противостоять этому".

Несмотря на то, что прошло 13 лет с тех пор, как иракский парламент признал химическую атаку геноцидом, иракское правительство, как преемник прежнего режима, отказывается выплатить компенсации жертвам.

16 марта 1988 года иракские военные самолеты обрушили химический газ на Халабджу, в результате чего погибло более 5000 невинных мирных жителей и еще тысячи получили ранения. Большинство жертв составили дети до 18 лет. Сотни семей потеряли своих детей во время хаоса бегства.

Региональное правительство Курдистана

(КРГ) неоднократно призывало федеральное правительство выплатить компенсацию жертвам этого и других злодеяний Саддама Хусейна, включая печально известную кампанию "Анфаль", которая унесла жизни примерно 180 000 курдов.

В 2002 году расследования выявили соучастие многочисленных международных компаний в помощи бывшему иракскому режиму "Баас" в приобретении химического и биологического оружия. В 2005 году голландский бизнесмен Франс ван Анраат был приговорен к 15 годам тюремного заключения за поставку химикатов, использованных при нападении на курдский город, а в 2010 году арест и казнь Али Хасана Маджида, известного как "Химический Али", непосредственно командовавшего атакой, ознаменовали решающий шаг на пути к наказанию преступников.

REHMA XWEDÊ LÊBE

PROFESSOR ŞÎRÎNDÎL ALÎŞANOV KOÇA DAWÎ KİR

Kurdekî ji Azerbaycanê, profesor, fîlologê Sovyetê û Azerbaycanê, doktorê zanistîyê fîlolojîyê, profesor, serokê beşa ,,Edebîyata Sedsala 20-an,, li Akademiya Zanistî ya Azerbaycanê, serokê weşanxaneya ,,Sabah,,ê, rêdaktorê sereke ya rojname ,,Êlm,, (,,Zanistî,,), dîrektorê navenda ,,Elm,, , redaktorê kovara ,,Zanîn û jîyan,, Şîrîndîlê Hasan Alişanov îro 14.03.2024 li bajarê Bakûyê koça dawî kir.

Şîrîndîl Alişanov di sala 28.10.1952'ê li gundê Mola Ehmedlî, yê herêma Laçînê (Qezayê Kurdistanê ya bere) hatiye dinyayê. Birayê helbestvan û zanyarê kurd û azerî Huseyîn Kurdoxlû ye.

Allah rəhmət eləsin

Kürd xalqının dəyərli oğlu, Azərbaycanımızın fəxri, filologiya elmləri doktoru, professor Şirindil Alışanlı vəfat edib. Azərbaycan Kürdlərinin İctimai Birliyi və ,,Diplomat,, qəzetinin redaksiya heyəti Şirindil müəlimin vəfatı ilə bağlı ailəsinə və yaxınlarına başsağlığı verir və Allahdan səbr diləyir.

Allah rəhmət eləsin.

Şirindil Həsən oğlu Alışanlı 1952-ci ildə anadan olub. 1970-1975-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetində (indiki Bakı Dövlət Universitetində) təhsil alıb, Filologiya fakültəsində ədəbi tənqid üzrə ixtisas kursunu bitirib. 1977-1980-ci illərdə SSRİ Elmlər Akademiyasının M.Qorki adına Dünya Ədəbiyyatı İnstitutunda təhsilini davam etdirib, XX əsrin görkəmli estetiki Yuri Borevin rəhbərliyi ilə 1981-ci ildə namizədlik dissertasiyasını müdafiə edib.

1976-cı ildən etibarən AMEA-nın Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunda çalışıb. Elmi işçi, elmi katibi, Ədəbiyyat nəzəriyyəsi bölməsinin müdiri, Tarixi poetika şöbəsinin, XX əsr (sovet dövrü) Azərbaycan ədəbiyyatı şöbəsinin müdiri olub.

1991-ci ildə “Sabah” nəşriyyatını təsis edib, 1993-1998-ci illərdə “Elm” qəzetinin baş redaktoru olub, 1997-ci ildən 2014-cü ilə qədər “Elm: Redaksiya, Nəşriyyat və Poliqrafiya Mərkəzi”nin direktoru olub. Ondan artıq kitabın müəllifidir. 200-dən artıq elmi məqaləsi çap edilib.

Bir sıra beynəlxalq elmi jurnalların və çoxcildlik nəşrlərin redaksiya heyətinin üzvü olub. Rəhbərliyi və redaktəsi ilə çoxsaylı elmi əsərlər və antologiyalar nəşr edilib. Yetmişdən artıq kitabın redaktoru olub. Rəhbərliyi ilə 10 nəfər fəlsəfə üzrə elmlər doktorluğu müdafiə edib. Bir elmlər doktorluğu, 20 fəlsəfə doktorluğu dissertasiyasına opponentlik edib.

O, həmçinin Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin və Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvü, Estetika və Azad sənətlər Akademiyasının akademiki (Rusiya) idi.

TƏSİSÇİ VƏ BAŞ REDAKTOR:
TAHİR SÜLEYMAN
XÛDAN ÎMTÎYAZ Û SERNIVÎSAR:
TAHÎR SILÊMAN
УЧРЕДИТЕЛЬ И ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:
ТАХИР СУЛЕЙМАН
Tel: +994 50 352-33-18

Baş redaktorun müavini:
Tariyel Cəlil
Xüsusi müxbir:
Nofəl Ədalət
Региональный корреспондент:
Усуб Тейфур
Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri Az1040, küçə S.Mehmandarov ev 25, mənzil 17
Navnîsan: Bakû Az1040, soqaq S.Mêhmandarov xani 25, mal-17
Адрес: Баку Az1040, улица С.Мехмандаров дом 25, кв.-17

Qəzet “Diplomat” qəzetinin bilgisayar mərkəzində yığılıb səhifələnib və “Mətbuat” mətbəəsində çap olunmuşdur.
e-mail: hewler@mail.ru
Şəhadətnamə: NFŞ 005004966
BUSB-un Sabunçu rayon filialı
VÖEN 1800061582
H/h 438010000
Sifariş: 1500